

ITÄÄN!

Terhi Lehtonen – Nuoperi

Nuoret mukana ystävyyskuntatoiminnassa

ITÄÄN!

Nuoret mukana ystävyyskuntatoiminnassa

Terhi Lehtonen – Nuoperi

ITÄÄN! Nuoret mukana ystävyyskuntatoiminnassa
Terhi Lehtonen
Nuorisotyön perinteen tallentaminen – Nuoperi
Turun yliopisto, Turku

Kielenhuolto: Marja Pajula
Kansi ja taitto: Vitale Ay, Taina Leino
Tätekuvat: Minna Heikkinen ja Terhi Lehtonen

ISBN 978-951-29-8387-2 (PDF)

ISBN 978-951-29-4105-6 (painettu)

2. painos

Painopaikka:
Painosalama Oy
Turku 2009

LUKIJALLE.....	4

YSTÄVYYSKUNTATOIMINNAN ALKUVAIHEITA.....	5

"Oli ystävyys jo solmittu ja sillä mentiin"	5

NUOPERI JA KANSAINVÄLISEN NUORISOTOIMINNAN

TALLENTAMINEN	8

Mikrofoniystävyyttäkö?-seminaari	9

Lähtö ja Loitsu -julkaisu.....	10

NUOPERIN YSTÄVYYSPROJEKTI.....	12

Nuorisotoimet mukana Suomen ja Neuvostoliiton välisessä ystävyyuskuntatoiminnassa	12

"Virallisten delegaatioiden vierailuja puolin ja toisin"	15

"Vaihdettiin nuorisovaltuuskuntia ja erilaisia kulttuuriryhmiä"	16

NUORISORYHMÄT	20

"Mahdollisuus matkustaa ystävyyskaupunkiin"	20

"Meil oli semmonen tietty rutiini"	22

"Koko päivä matkustettu"	25

"Toiminto nimeltä ystävyysjuna"	28

"Me kutsuttiin sitä salahotelliksi"	32

"Aika tiukat ohjelmat monta kertaa"	34

"Ihan samanlaisii nuoria ilosia ihmisiä"	40

"Sovittiin, että niille annetaan myöskin taskurahaa"	45

"Sen verta karamelleilläkin pärjäs"	46

"Mineraalivesi oli meillä se yleisin juoma"	47

LEIRIT.....	48

"Ihan oikeesti leirillä"	48

KULTTUURIVAIHTO.....	52

"Erittäin hyvät ohjelmaryhmät"	52

VALTUUSKUNTIEN VIERAILUT	56
"Välillä tosi raskaitakin neuvotteluja"	56
"Ei sinne nyt makoilemaan menty"	59
"Monta päivää tätä mikrofoniystävyttä"	66
"Tulkki oli ihan itsestäänselvyys"	70
"Ihan valtavaahan se tarjoilu oli valtuuskunnilla"	73
"Saunassa suomalainen ottaa sahtia"	77
"Yks matkalaukku oli lahjoja varten"	78
"Kyllähän siellä naisena pidetään"	80
"Ihmisten ystävällisyys ja sellanen niinkun lämpö"	82
"Miten erilaisesti voi olla nää ystävyssuhteet"	83
"Aivan arvaamaton arvo"	86
"Aina oli joku politrukki nurkas kuuntelema"	87
 TAPAAMISET KONSULAATISSA	 90
"Siin todella mitattiin, että kuka oli"	90
 TIEDOTTAMINEN JA MEDIAN KIINNOSTUS.....	 92
"Niistä aina oli lehdissä juttuja"	92
"Näimme uutisissa missä päivällä olimme käyneet"	94
 TURUN JA LENINGRADIN NUORISON RAUHANSEMINAARIT	 96
"Niin kauan kun Neuvostoliittoa oli, niin nää seminaarit toimi"	96
 NUORISON YSTÄVYYSFESTIVAALIT.....	 104
"Ystävyyden laulu soi Lahdessa"	104
"Vastavuoroisesti NL järjesti oman festivaalinsa"	114
 MUUTOKSEN AIKA JA SUOMALAISTEN JÄLKIMAININGIT	 118
"Murroksen lähestyessä ja murrosvaiheessa"	118
"Se on vähän toisen tyyppistä"	123
"Historiaa mitä me on eletty"	125
 LÄHTEET	 126

НА ЗДОРОВЬЕ!

Lukijalle

Kingisepp, Donin Rostov, Zaporoshje, Rzhev, Sokol, Orel, Vladimir, Gus-Hrustalnyj, Luga, Baranovitsh – outoja paikkoja useimmille, mutta joillekin suomalaisista niin tuttuja. Itäisen, jo edesmenneen naapurimaamme Neuvostoliiton paikannimissä on eksoottinen kaiku. Toisille nimet kuitenkin nostavat mieleen mukavia, jopa lämpimiä muistoja vuosien takaa, käytiinhän näissä paikoissa usein kylässäkin. Ystävyyskuntatoiminta toi satojen ja tuhansien kilometrien takana sijaitsevat kunnat ja kaupungit yllättävän lähelle. Tuskinpa näissä paikoissa olisi koskaan tullut piipahdettua, jos ystävyyskuntasopimuksiin ei olisi kuulunut valtuuskuntien ja ryhmien vaihtoa puolin ja toisin.

Tämä julkaisu kertoo suomalaisten kuntien nuorisotoimien osallistumisesta Suomen ja Neuvostoliiton väliseen ystävyyskuntatoimintaan. Toiminnassa mukana olleet nuorisotoimien työntekijät ja luottamushenkilöt kertovat omin sanoin, miten järjestelyt sujuivat, mitä reissuilla tapahtui, millaisia tapaamiset ja seminaarit olivat, kuinka pitkään ystävyyspuheet oikeasti kestivät ja miten monta vodkapulloa pöytään katettiin illallisilla. Suurin osa muistoista sijoittuu 1970–1980-luvuille, jolloin toiminta oli vilkkainta. Ystävyystoiminta kuitenkin jatkuu monissa kunnissa edelleen, vaikkakin aika lailla vapaammissa muodoissa kuin ennen.

Lämpimät kiitokset julkaisun valmistumisesta kuuluvat muistojaan kertoneille haastatelluille ja Nuoperin ystävyyskuntakyselyyn vastanneille.

Na zdarovje, ystävät!

Turussa, 9. lokakuuta 2009

Terhi Lehtonen
Nuoperi

Ystävyyskunta- toiminnan alkuvaiheita

”Oli ystävyys jo solmittu ja sillä mentiin”

Ystävyyskuntatoiminta alkoi toisen maailmansodan jälkeen, kun sodassa vaurioituneet Euroopan kaupungit alkoivat rakentaa ystävyyskaupunkiketjuja tukeakseen toisiaan jälleenrakennustyössä. Pohjoismaiselle ystävyyskuntatoiminnalle oli pohjana sodan aikana syntynyt kummikuntaliike. Mannerheimin Lastensuojeluliiton aloitteesta perustetun liikkeen ansiosta Suomella oli vuonna 1945 noin 600 kummikuntaa Ruotsissa. (Helsingius 1987, 191.) Ruotsalaiset kummikunnat avustivat Suomessa sijaitsevia ”kummilapsiaan”. Västeråsin kaupunki toimitti vuonna 1940 Lahteen korjausauton, kuparilevyt pommituksessa tuhoutuneen kaupungintalon katon korjaamiseen ja sähkötarvikkeita (www.lahti.fi, 31.8.2009). Turun kummikaupunki Göteborg taas lähetti vuonna 1947 turkulaisten nuorten kesäleireille juustoa, margariinia, kaurajauhoa ja maitojauhetta, kutakin 500 kiloa (Kallioniemi 1993, 16). Suhteet kummikuntiin muuttuivat vähitellen ystävyyskuntatoiminnaksi, kun olot paranivat. Viisikymmentäluvun alkupuolella suomalaiset kunnat alkoivat hankkia ystävyyskuntia myös muualta Itämeren piiristä ja Keski-Euroopasta. (Helsingius 1987, 191.)

Suomen ja Neuvostoliiton välisen ystävyyskunta-toiminnan edelläkävijöitä olivat Lahti ja Zaporoshje sekä Turku ja Leningrad. Molemmat kaupunkiparit solmivat ystävyystoimintasopimukset vuoden 1953 syksyllä, Lahti ja nykyiseen Ukrainaan kuuluva Zaporoshje syyskuussa ja Turku ja Leningrad lokakuussa (Kinnunen 1998, 344).

Suomi-Neuvostoliitto-Seura (SNS) toimi ystävyyskuntien välittäjänä. Suomalaiset ystävyyskuntaa toivovat kunnat ottivat yhteyttä Suomi-Neuvostoliitto-Seuraan, joka välitti toivomuksen Neuvostoliittoon VOKS:lle (Yleisliittolainen ulkomaisia kulttuurisuhteita hoitava seura). Sieltä toivomus välitettiin eteenpäin päättäjille. Jos suomalainen osapuoli sittemmin hyväksyi Neuvostoliitosta saamansa ehdotuksen ystävyyskunnaksi, asia vahvistettiin kuntien välisellä sopimuksella. (Kinnunen 1998, 344.)

” Siitä se sitte, sitä mä en tiedä, että mistä on Kingisepp ystävyyskaupungiks, sitä, mul ei oo varmuutta siitä. Mut sillonhan nää toimi niin, että näitähän ei voinu kuka tahansa määrätä vaan näitähän jaettiin, näit ystävyyskaupunkeja. En tiedä miksi se sitten tuli Raisiolle Kingisepp, se mulle on vähän hämärän peitossa.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Että täähän on ihan tämmönen absurdi homma, että Oulun ystävyyskaupunki oli Odessa. Että kyllä Vladivostok olis ollu vielä vähän hankalampi. ... Että se oli hirveen matkan takana. Vaikka sitte yhteen aikaanhan oli, se liitty, en tiedä oliko sekään totta, mut tämmönen vähän vitsi, että ennen oli Heinäpäätästä joka talosta niin joku käyny Odessassa. Ku se oli, nää merimiehet asu tuolla Heinäpään alueella. Että laivoilla liikuttiin, niin oli käyty. Mut oliko sittenkään niin, en tiä. ... Jos ajatellaan Oulua, niin jos ois Oulu ystävyyskaupungin valinnu, niin se olis varmaan ottanut Arkangelin tai Murmanskin tai tämmösen, mikä olis ollu kohtuullisen matkan päässä. En mä tiä sitä historiaa. Mä luulen, että se on vaan nimetty. Kai sitä joku idea on ollu tuolla Venäjän puolella. ... Mä en tiedä sitä, että onko Oulu ilmottanut, että halutaan ystävyyskaupungiksi esimerkiksi Odessa vai onko ollu vaan, että halutaan ystävyyskaupunki. Että siellä on katottu mikä on soveliaista.” (Markku Kainulainen 12.12.2007, Oulu.)

Kajaanin kaupungille ystävyyskaupungin välitti korkeassa asemassa oleva henkilö. Vuonna 1956 silloinen pääministeri, Urho Kaleva Kekkonen, teki ystävyyssopimukseen johtavan ehdotuksen Kajaanin ja Donin Rostovin ystävyyskaupunkitoiminnan aloittamisesta:

” Pääministeri Kekkonen oli kaupunginhallitukselle lähettämässään kirjelmässä ilmoittanut, että hän ollessaan Moskovassa kauppasopimusneuvotteluissa, oli ollut tilaisuudessa matkustaa Neuvostoliitossa mm. Stalingradiin ja Rostoviin. Rostovissa hän oli tavannut kaupungin johtohenkilöitä ja heidän välillään oli virinnyt keskustelussa kysymys Suomen ja Neuvostoliiton kaupunkien ystävyysuhteista. Tällöin oli Rostovin viranomaisten taholta esitetty toivomus, että jokin Suomen kaupunki voisi asettua välittömästi Rostovin viranomaisten kanssa yhteyteen siinä tarkoituksessa, että kaupunkien kesken solmittaisiin tavanmukainen ystävyyssopimus. Pääministeri Kekkonen oli ilmoittanut Rostovin kaupungin viranomaisille tekevänsä ehdotuksen tällaisen ystävyyssopimuksen solmimisesta Kajaanin kaupungin kanssa, ja tässä tarkoituksessa kääntynyt kirjelmällään kaupunginjohtajan puoleen asian mahdollisesti aiheuttamiin toimenpiteisiin ryhtymistä varten.” (Kajaanin kaupunginhallituksen päätös ystävyyssopimuksen solmimisesta Rostovin kaupungin kanssa, 27.1.1956.)

Ystävyyskuntapareiksi koetettiin, jos mahdollista, löytää kuntia, jotka olivat keskenään samantapaisia historialtaan, talous- tai kulttuurielämältään (Helsingius 1987, 191). Esimerkiksi lasikaupunki Riihimäen ystävyyskaupungissa Gus-Hrustalnjy'ssa on useita lasitehtaita. Noin 250 kilometriä Moskovasta kaakkoon sijaitsevan kaupungin nimikin tarkoittaa kristallihanhea. Gus-Hrustalnjy'n kaupungissa on myös lasimuseo, kuten Riihimäelläkin. (www.riihimaki.fi, 3.5.2007.)

” Perimätiedon mukaan Ukrainassa sijaitseva Zaporoshje valikoitui Lahden kumppaniksi sen vuoksi, että kaupungin nimen ymmärrettiin liittyvän jotenkin puuseppiin. Huonekaluteollisuuden Lahti oli tästä kovasti tykästynyt. Vaikka tarkempi suomennos myöhemmin osoitti olettamuksen vääräksi, oli ystävyys jo solmittu ja sillä mentiin.” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2008, Lahti.)

Vuonna 1961 suomalais-neuvostoliittolaisia ystävyyskuntasuhteita oli solmittu jo 26. Varsinainen huippukausi Suomen ja Neuvostoliiton välisessä ystävyyskuntatoiminnassa oli 1980-luku, jolloin omaa ystävyyskuntaa Neuvostoliitosta toivoivat pienetkin suomalaiset kaupungit ja kunnat. Ystävyyskuntia jouduttiin jopa jonottamaan, koska Neuvostoliitossa ei haluttu ehdottaa suomalaisten ystävyyskaupungeiksi pieniä kaupunkeja, vaan mieluiten sellaisia, joissa oli suuria teollisuus- ja kulttuurilaitoksia vieraille esiteltäviksi. (Kinnunen 1998, 345.)

Aina ystävyystoiminta ei ensimmäisellä yrittämällä käynnistynyt toivotulla tavalla. Esimerkiksi Joensuun kaupunki toivoi 1960-luvun lopulla ystävyyskaupunkia Suomen lähialueilta, mutta ystävyyspariksi nimettiin lähellä Moskovaa sijaitseva Vidnoje. Ystävyyskaupunkiyhteistyön käytännöt Vidnojen kanssa ”osoittautuivat haasteellisiksi”, ja yhteistyö kuihtui ennen kuin oli kunnolla alkanutkaan. ”Vuonna 1970 sai Joensuu uuden ystävyyskaupungin Neuvostoliitosta, nimeltään Vilna, Liettuan neuvostotasavallan pääkaupunki. Tämä ratkaisu saikin enemmän sykettä aikaan molemmissa kaupungeissa. Pian kaupunkien johdon edustajat tapasivatkin ja syntyi vuosittain toistuvat tapaamiset kaupunkien välillä.” (Raimo Koivula 7.10.2008, Joensuu.)

Nuoperi ja kansainvälisen nuorisotoiminnan tallentaminen

Kansainvälinen toiminta on jo pitkään ollut merkittävä osa kunnallista nuorisotoimintaa. Niinpä Nuorisotyön perinteen tallentaminen -projekti, Nuoperi, on jo aiemminkin koonnut tietoa kv-toiminnasta eri aikoina ja selvittänyt sen eri muotoja. Mikrofoniyöstävyyttäkö?-seminaarissa keskusteltiin kansainvälisestä nuorisotoiminnasta, ja Lähtö ja Loitsu -julkaisussa esiteltiin Suomen ja Viron välistä nuorisoyhteistyötä. Myös keväällä 2009 ilmestyneessä *Nuorisotyön mieli ja merkitys* -julkaisussa on Kansainvälisyys ja monikulttuurisuus -osio. Siihen ovat omista kokemuksistaan kirjoittaneet Pauliina Arola (Euroopasta tuli kotikyläni), Hasan Habib (Erilaisuuden ja uuden kohtaamisesta), Markku Kärkkäinen (Festivaaliliike avasi laajan kansainvälisyyden suomalaisnuorille) ja Erja Salo (Ystävyyttä yli rajojen).

Mikrofoniystävyyttäkö?-seminaari

Vuonna 2003 Nuoperi ja Nuorisotyön Senioriklubi järjestivät Porissa Mikrofonistyävyyttäkö?-seminaarin, johon osallistui kolmisenkymmentä nuorisotyöalan ammattilaista. Seminaarissa pidettiin alustuksia ja keskusteltiin kansainvälisestä toiminnasta nuorisotyössä vuosina 1965–1985. Puheenvuoroissa nousivat erityisen vahvasti esille kokemukset aktiivisesta nuorisoyhteistyöstä Neuvostoliiton kanssa. Mikrofonistyävyyttäkö?-seminaari taltioitiin videolle ja se on tallennettu Nuoperin arkistoon. (Nuoperin toimintakertomus 2003; TYKL/vid/72.)

... kato kun me käytiin tossa Senioriklubissa, niin meillähän oli joka vuos eri teema mitä me käytiin läpi, sit meil, oliskohan siit nyt neljä vuotta vai viis vuotta, niin päätettiin, et nyt otetaan kv-toiminta. Siin oli tietysti sitten, niinkun tässä (Lahden kaupungin nuorisopalveluiden kv-toiminnassa) vois sanoo et Hikka (Marjaleena Tuliainen), niin Ulla Helsingius oli vahvasti mukana, joka hoiti opetusministeriös vuosikymmenet tätä kv-hommaa, ja päädyttiin, että Porissa, Porissa järjestetään tällanen. Mietittiin sitä nimeä kovasti. No, sitten otettiin otsikko Mikrofonistyävyyttäkö ja kysymysmerkki ("Mikrofonistyävyyttäkö?"). Siitä keskusteltiin kovasti tästä kysymysmerkistäkin, et no, pistetään tällai hienovarasesti. Siellä tota, se on taltioitu. Siellä oli Olavi Martikainen, joka oli pitkään nuorisoneuvoston puheenjohtajana, ministeri, maaherra, oli mukana. Ja sitte oli näitä entisiä, oli viel taistolaiten, oli demarien, oli Kokoomuksen, kaikkien puolueiden oli näitä. ... Mutta tuota, se oli aika mielenkiintoinen. Siihen mä voisin sanoa, ja sanoin kyllä sitten selvästi siinä jälkikeskustelussakin, että mä en ymmärrä että miksi me ei nyt voida jo olla rehellisiä, avoimia, yrittää katsoa näin. Mutta kun siinä oli sellasia kavereita, jotka oli niin syvällä ollu siinä, sanoisko rähmällään. Mäkin siinä mun videohaastattelussa, mä sanoin sen selvästi, että mä tunnustan, mä olin selvästi etunojassa, en sano rähmällään, mut etunojassa. Minun ei olis tarvinnut olla, mutta tunnustan, että mä olen ollut, tähän mennyt mukaan, siihen neukkihommaan. Omasta mielestä turhan pitkälle. Niin se oli, se kyllä siinä tuli selvästi esille." (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

MIKROFONISTÄVYYTTÄKÖ?

Kansainvälisyys nuorisotyössä 1965–1985 -seminaari 17.9.2003

Porin kaupungintalon valtuustosalin, Hallituskatu 12, Pori

OSANOTTAJAT:

- Aho Leena, Turun kaupunki, nuorisosihteeri
- Alasaari Kirsi, Nuorisotyö-lehti, toimittaja
- Ekorre Mikko, Eduskunta, kansanedustaja, eläkkeellä, (VNN:n varhaisnuorisojärjestön pj)
- Furuholm Tapio, Porin kaupunki, tiedottaja
- Hammarberg Ville, Satakunnan Kansa, toimittaja
- Helsingius Ulla, Opetusministeriö, kulttuuriasiainneuvos, eläkkeellä
- Hokkanen Risto, Lappeenrannan kaupunki, nuorisotoimenjohtaja, eläkkeellä
- Häggman Erik, Länsi-Suomen lääninhallitus, sivistystoimen tarkastaja
- Häyhä Pekka, Setlementtinuorten liiton toiminnanjohtaja
- Hömppi Teuvo, Vantaa, rakennuspeltiseppä, eläkkeellä
- Juusela Olli, Porin kaupunki, kansliapäällikkö
- Kareinen Hannu, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, kehittämisspäälikkö
- Kivimäki Alpo, Porin kaupunki, nuorisotoimenjohtaja 1973–1991, eläkkeellä
- Kärkkäinen Taisto, Opetusministeriö, toimistopäälikkö, eläkkeellä
- Lehikoinen Jarkko, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, kv-päälikkö
- Majanen Seija, Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssi ry, koulutussihteeri
- Marmio Leo, Porin kaupunki, apulaiskaupunginjohtaja, eläkkeellä
- Martikainen Olavi, Kuopion läänin maaherra, kansanedustaja ja ministeri, eläkkeellä (VNN:n pj)
- Mäkelä Pertti, Lahden kaupunki, nuorisotoimenjohtaja, eläkkeellä
- Oranen Jyrki, SOL:n pääsihteeri 1970- ja 1980-luvuilla
- Pilke Jorma, Yleisradio, ohjelmapäälikkö
- Rahiala Kari, SYL:n pääsihteeri vuosina 1964–1967
- Saarela Olli, Opetusministeriö, nuorisoyhteistyön päälikkö
- Saarinen Terttu, Porin kaupunki, nuorisosihteeri
- Sinisalmi Martti, Porin kaupunki, kaupunginjohtaja
- Talasma Lasse, Espoon kaupunki, nuorisotoimenjohtaja
- Teinonen Markku, Nuoperi-hanke, tutkija

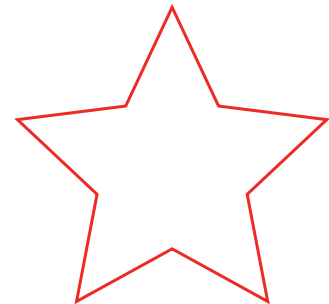
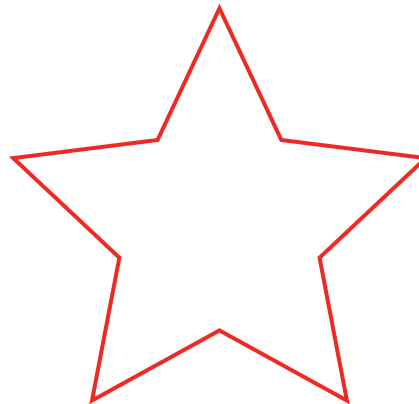
Lähtö ja Loitsu -julkaisu

Vuosien 2005–2006 aikana Nuoperi toimitti *”Lähtö ja Loitsu – Suomen ja Viron välisestä nuorisoyhteistyöstä”* -julkaisun, joka kertoo otsikkonsa mukaisesti kahden maan välisestä nuorisoyhteistyöstä. Idea aiheen tallentamiseen lähti Suomen opetusministeriön nuorisoyksiköstä, ja konkreettinen alku työille oli elokuussa 2005 Tallinnassa ja Kloogarannassa järjestetty suomalaisten ja virolaisten nuorisotyöntekijöiden perinnetapaaminen.

Lähtö ja Loitsu -julkaisussa keskitytään pääasiassa valtion sekä lääni- ja maakuntatason virkamiesten muistelmiin virallisen nuorisoyhteistyön alkua ajoista Viron julistauduttua uudelleen itsenäiseksi vuonna 1991. Virkamiesten kirjoitusten vastapainona mukana on myös osallistujien muistoja Viron ensimmäisen itsenäisyyden ajalta (1920–1940), kuntatasolta ja nykynuoren matkaraportista. Kaksikielisen julkaisun kirjoituksissa historiallisia faktoja tärkeämmällä sijalla ovat mukanaolijoiden henkilökohtaiset muistot ja tunteukset.

Kansainvälisessä yhteistyössä kokoukset, päätökset ja asiakirjat luovat toiminnalle pohjan, jolle rakennetaan ”todellinen nuorisotyö”. Mutta, kuten tämänkin julkaisun muistelmista hyvin käy ilmi, ei yhteistyötä olisi, mikäli samanhenkiset ihmiset eivät kohtaisi ja saisi asioita vietyä eteenpäin. Kansainvälinen nuorisotyö on suhdetoimintaa, jossa omilla kontakteilla on suuri merkitys.” (Heikkinen 2007, 6.)

LÄHTÖ JA LOITSU – SUOMEN JA VIRON VÄLISESTÄ NUORISOYHTEISTYÖSTÄ

Tundeline teekond – Eesti ja Soome noorsookoostöö

Toim. Minna Heikkinen, Opetusministeriön julkaisuja 2007:4.

Sisältö:

- Minna Heikkinen: Lukijalle
- Ilmar Talve: Virolainen nuori ensimmäisen itsenäisyyden aikana
- Toivo Sikk: Nuorisopolitiikka Virossa – historia, nykypäivä ja tulevaisuus
- Olli Saarela: Suomen ja Viron nuorisoyhteistyöstä
- Erik Häggman: Tietoisien toiminnan, laulun ja spontaanisuuden välillä
- Kimmo Aaltonen: Lähtö ja loitsu...
- Päivi Veikkolainen: Rakkautta ensi silmäyksellä
- Kadi Ardel-Bruus: Viron ja Suomen nuorisoyhteistyöstä
- Matti Pekkarinen: Uusia avauksia kansainväliseen nuorisotyöhön – itsenäinen uusi Viro halusi yhteistyötä
- Mikko Lund: Narva ei ole Viron takapajula
- Toomas Ponkin: Huomioita Viron ja Suomen yhteistyöstä kymmenen viime vuoden ajalta
- Leena Aho, Pirjo Lehtinen: Turkulaista yhteistyötä
- Piret Talur: Minun suomalaiseni
- Heidi Niemelä: Nuoren kokemuksia Tallinnan ulkopuolelta
- Yhteistyöpöytäkirjat ajalta 8.1.1991–1.1.2006

Nuoperin ystävyyssprojekti

Nuorisotoimet mukana Suomen ja Neuvostoliiton välisessä ystävyysskuntatoiminnassa

Nuoperi tarttui Suomen ja Neuvostoliiton väliseen ystävyysskuntatoimintaan vuonna 2007. Vuoden alussa oli ilmestynyt Suomen ja Viron välisestä nuorisoyhteistyöstä kertova Lähtö ja Loitsu -julkaisu, ja samantapaista julkaisua suunniteltiin koottavaksi myös Suomen ja Neuvostoliiton väliltä. Koska yhteyden saaminen neuvostoliittolaisiin osapuoliin osoittautui kuitenkin hankalaksi, päädyttiin keskittymään suomalaisen osapuolen kokemuksiin. Nuoperi ryhtyi selvittämään, miten kuntien nuorisotoimet osallistuivat Suomen ja Neuvostoliiton väliseen ystävyysskuntatoimintaan 1950–1990-luvuilla.

Selvitystyö alkoi vuonna 2007 taustatietojen keräämisellä ja kuntien nuorisotoimille lähetetyllä sähköpostikyselyllä. Sähköpostikyselyn ”osoitelähteenä” käytettiin Suomi-Neuvostoliitto-Seuran vuonna 1990 tekemää listaa, jossa näkyvät senhetkiset ystävyysskuntaparit. Kysely lähetettiin 88 kuntaan nuorisotoimenjohtajille ja nuorisosihteereille, yhteensä noin 130 henkilölle. Sähköpostikyselyn vastausprosentti oli noin 30. Kyselyyn tuli vastaus 37 kunnasta, joista viidentoista nuorisotoimella ei ollut ollut ystävyysskuntatoimintaa Neuvostoliiton kanssa. Kahdestakymmenestä nuorisotoimesta saatiin alustavia tietoja ja kolmelle tehtiin vielä tarkennuskysely.

Ensimmäinen sähköpostikysely lähetettiin seuraaviin kuntiin:

Anjalankoski	Korpilahti	Pyhäjoki
Eno	Kotka	Raahe
Espoo	Kouvola	Raisio
Forssa	Kuhmoinen	Rauma
Hamina	Kuusankoski	Rautjärvi
Hanko	Lahti	Reisjärvi
Harjavalta	Lappeenranta	Riihimäki
Heinola	Laukaa	Ruotsinpyhtää
Helsinki	Lieto	Salo
Humppila	Lohja	Seinäjoki
Hyvinkää	Loimaa	Somero
Hyrnsalmi	Mellilä	Sotkamo
Hämeenlinna	Mikkeli	Tammisaari
Ikaalinen	Mänttä	Tampere
Ilomantsi	Naantali	Tornio
Imatra	Nakkila	Tuusula
Jyväskylä	Nivala	Turku
Jämsä	Nokia	Uusikaupunki
Jämsänkoski	Nurmes	Urkala
Järvenpää	Paimio	Vaala
Kankaanpää	Parainen	Vaasa
Kannus	Parikkala	Valkeakoski
Karkkila	Parkano	Vammala
Kaustinen	Perniö	Vantaa
Keuruu	Pieksämäki	Vihti
Kerava	Pohja	Virolahti
Kitee	Pori	Ylistaro
Kiukainen	Porvoo	Ylivieska
Kiuruvesi	Pyhtää	Äänekoski
Kokkola		

Ystävyyskaupunkitoimintaa pyrittävä laajentamaan 14/11

(TP) — Ystävyyskaupunkitoiminta on yleensä hyväksytty hyödylliseksi kansainvälisen toiminnan muodoksi kautta maailman. Erällä kaupungeilla Suomessa on jo toistakymmentä virallista ystävyyskaupunkisuhdetta.

— Ystävyyskaupunkitoiminnalla kansainväliset asiat saadaan lähemmäksi kansalaisia. Puolin ja toisin voidaan esitellä kansan elämää ja laitoksia läheltä ja parhaalla mahdollisella tavalla.

Näin määritteli Turun nuorisolautakunnan edustaja Kalevi Perho asian ystävyyskaupunkiseminaarissa Paattisilla viikonvaihteessa. Seminaarin järjestivät nuorisolautakunta SNS:n Turun piirin nuorisajaosto.

Perho piti välttämättömänä, että nuoriso voi osallistua ystävyyskaupunkitoimintaan eri muodoin. Tämän toiminnan puitteissa voidaan eri järjestöille tarjota kansainvälisiä yhteyksiä.

Kansainvälinen toiminta ei voi olla pelkkää matkustamista ja vieraiden vastaanottamista, myös näyttelyt, esitelmöitsijäin ja koululaissitten vaihto, kielikurssit, ystävyysseuratoiminta, taiteilijain vaihto jne. voidaan siihen sisällyttää.

Erityisesti tämä kansainvälinen toiminnan muoto tuntuu sopivan suomalaisille, jotka antavat suuren arvon sille, että saavat pitää vieraan maan edustajia kuntasaa vieraina.

Turku ja Leningrad esimerkillisiä

Turku ja Leningrad ovat esimerkillisellä tavalla kehittäneet ystävyyskaupunkisuhdetta 1950-luvulta lähtien. Ystävyystoiminta sai alkunsa Turun kaupungin lähetystön vierailtua Leningradissa 1954. Vierailua seurasi Leningradin valtuuskunnan vierailu Turussa toimeenpanevan neuvoston puheenjohtajan N. Kusnetso-

Nuoriso tien avaajana

Suomalais-neuvostoliittolaisen yhteistoiminnassa on alusta alkaen kiinnitetty aivan erityistä huomiota nuorisotoimintaan, mikä on luonnollista, kun ottaa huomioon, että Suomessa ei ole samoja historiallisia tekijöitä kuin vanhemmalla välillä Suomessa. Turun ja Leningradin nuorisoystävyystoiminta on rakennettu ystävyysviikkojen perusteella. Tätä viikkoa vietettiin ensimmäisen kerran 1957, mistä saakka ovat huomattavat neuvostoliittolaisten valtuuskunnat ovat vierailleet Suomessa, Perho totesi.

On monta kertaa sanottu, että Turun ja Leningradin yhteistyö on yhtä laajaa kuin muiden kaupunkien kanssa yhteistyö, mutta pitää varmaan paikkansa.

Perho toivoi, että valtion budjetteihin merkittäisiin määräraha ystävyysviikkojen ystävyyspäiviä varten, jotta työ olisi jatkuvaa. Nuorisokuntien mukanaolo ystävyystoiminnassa on välttämätön. Oikeana nähdään sitä, valtion nuorisoneuvoston hoitaa tätä tärkeää sarkaa Suomessa.

Esitelmöitsijä katsoi, että Leningradin nuorisolautakunnan mukautettu ystävyystoiminta olisi tärkeää suomalaiskunnatkin saataisiin mukaan ja toiminta voitaisiin ulottaa kohti käsittäväksi.

vin johdolla. Ystävyysseitteet kehittyivät noina aikoina Turun kaupunginvaltuuston puheenjohtajan Arvo Toivosen ja Leningradin toimeenpanevan komitean puheenjohtajan N. Smirnovin johdolla. Tässä yhteydessä on mainittava vielä Leningradin toimeenpanevan komitean puheenjohtaja N. Sizov. Yli kaksi vuosikymmentä ystävyyskaupunkityötä on tehnyt ansiokkaasti myös SNS:n Turun piirin toiminnanjohtaja Sulho Koskinen.

Turun Päivälehti 14.11.1973.

**Jatkokysely kohdistui
seuraaviin kuntiin:**

Alahärmä	Mikkeli
Dragsfjärd	Naantali
Espoo	Parainen
Forssa	Pietarsaari
Heinola	Raahe
Humpila	Salo
Hämeenlinna	Seinäjoki
Iisalmi	Suolahti
Imatra	Tampere
Inari	Tornio
Jyväskylä	Uusikaupunki
Kajaani	Urkala
Kemi	Valkeakoski
Lahti	Äänekoski

Vuoden 2008 aikana tehtiin jatko- tai tarkennuskysely yhteensä 33 kuntaan. Toinen kyselykierron tehtiin alkuperäisen listan yhdeksälle kunnalle. Siihen lisättiin Kuntaliiton tietojen perusteella 19 kuntaa, joten jatkokyselyn sai 28 kuntaa. Lisäksi viidelle kunnalle tehtiin yksilöllisempi tarkennuskysely. Toisella sähköpostikyselykierroksella vastauksia saatiin kaikkiaan 23.

Vuonna 2009 Nuoperin selvitys jatkui lisätietojen keräämisellä. Esimerkki-kohteiksi suomalaisista kunnista valittiin Lahti ja Turku, jotka olivat solmineet ystävyyskaupunkisopimukset neuvostoliittolaisiin kuntiin jo vuonna 1953, ensimmäisinä Suomessa. Lahden ja Zaporoshjen sekä Turun ja Leningradin välillä ystävyystoiminta oli aktiivista, ja toiminta on myös hyvin dokumentoitu. Nuoperin tutkija haastatteli sekä Lahdessa että Turussa kolmea toiminnassa mukana ollutta henkilöä ja tutustui ystävyyskuntatoimintaan liittyviin lehtileikkeisiin, valokuviiin ja matkaraportteihin. Tutkija haastatteli myös Raision nuorisotoimen väkeä Raision ja Kingiseppin ystävyyskuntatoiminnasta.

Tämä julkaisu perustuu kerättyihin materiaaleihin ja tehtyihin haastatteluihin sekä aiemmissa kyselyissä kuntien nuorisotoimilta saatuihin vastauksiin. Julkaisussa on käytetty myös Nuoperin harjoittelijan syksyllä 2007 omaa proseminarityötään varten tekemiä haastatteluja. Hän haastatteli tuolloin Oulun kaupungin nuorisotoimen entisiä ja nykyisiä työntekijöitä Oulun ja Odessan välisestä ystävyyskuntatoiminnasta. Materiaalia tukemaan on kerätty lisätietoa kirjallisuudesta ja Nuoperin aiemmin tekemistä elämäkerrallisista ns. perushaastatteluista.

Julkaisussa halutaan tuoda esiin erityisesti nuorisotoimien ystävyyskuntatoiminnassa mukana olleiden henkilökohtaisia muistoja ja kokemuksia; siksi pääpaino on lainauksissa, haastateltujen ja vastaajien omista kertomuksissa. Suomen ja Neuvostoliiton nuorison välisessä ystävyystoiminnassa vilkkainta aikaa olivat 1970- ja 1980-luvut, ja muistotkin painottuvat noihin aikoihin. Aikajatkumo on kuitenkin kaikkiaan lähes kuutisenkymmentä vuotta, aina nykypäivään saakka.

”Virallisten delegaatioiden vierailuja puolin ja toisin”

Useissa Nuoperin kyselyyn vastanneissa kunnissa nuorisotoimella ei ole ollut varsinaista omaa ystävyyskuntatoimintaa neuvostoliittolaisen osapuolen kanssa, vaan ystävyystoiminta on perustunut lähinnä kunnan johdon laatiin sopimuksiin ja virallisten valtuuskuntien vaihtoon. Nuorisotoimen edustajia on kuitenkin toisinaan ollut mukana kuntien delegaatioissa, ja nuorisoryhmien matkoja on saatettu tukea kansainvälisen toiminnan budjeteista.

” Nuorisotoimistolla ei ollut omaa ystävyyskuntatoimintaa Rzhevin kanssa. Kaupunginhallitukset päättivät ja laativat vuosittaisen toiminta-asiakirjan, jonka puitteissa yhteistoimintaa toteutettiin. Nuorisolautakunta yritti vaikuttaa nuorisovaihtoon liittyvissä asioissa. Tietoa ystävyyskuntatoiminnasta tiedotti Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Salon osasto.”
(Jyrki Homanen 20.10.2008, Salo.)

” Olen ollut Pietarsaaren kaupungilla töissä 20 vuotta ja sinä aikana ei nuorisotoimella ole ollut omaa toimintaa ystävyyskaupunki Jurmalan kanssa. Kaupungin vierailijoita aina joskus käy Jurmalassa, mutta valinta niiden henkilöiden osalta on tapahtunut kaupungintalon kautta.”
(Tiina Höylä-Männistö 10.10.2008, Pietarsaari.)

” Ystävyyskaupunkitoiminta on ollut erityisesti virallisten delegaatioiden vierailuja puolin ja toisin. Lisäksi yhteistyötä on tehty urheilun (jalkapallo) ja kulttuurin saralla. Vuonna 1972 vierailulla Sokolissa on ollut nuorisoryhmä, mutta lähteet eivät kerro miten ryhmä on valittu tai edustaako ryhmä nuorisotoimea.” (Hanna-Kaisa Sinervo 18.11.2008, Valkeakoski.)

” Aikani arkistojamme pengottuani ja vanhemmilta kyseltyäni olen ymmärtänyt, että Imatralla ystävyyskuntatoiminta on keskittynyt noina vuosina ilmeisesti koko kaupungin tasolle eikä erityisesti nuorisotyöstä valitettavasti ole mitään dokumenttia.” (Karina Mankki 20.10.2008, Imatra.)

” Minä olen ollut vuodesta 1986 täällä (ensin nuorisokulttuurisihteerinä ja vuoden 2000 alusta vapaa-aikasihteerinä), enkä ole koskaan moisesta asiasta kuullut. Näin ajatellen kansainvälinen toiminta ei ole voinut olla kovin aktiivista...” (Kirsi Alastalo 20.8.2008, Humpkala.)

”Vaihdettiin nuorisovaltuuskuntia ja erilaisia kulttuuriryhmiä”

Kun nuorisotoimilla oli omaa ystävyysskuntatoimintaa, sitä oli lähinnä kolmenlaista: nuorisotoimien/nuorisolautakuntien virallisten valtuuskuntien vaihtoa suomalaisen ja neuvostoliittolaisen osapuolen välillä, nuorisoryhmien vaihtoa ja kulttuuriryhmien vaihtoa. Valtuuskuntien vierailuilla tavattiin isäntäkaupungin väkeä kokouksissa, joissa neuvoteltiin ja sovittiin tulevista toimintatavoista ja tapahtumista. Kokousten päätöksistä tehtiin viralliset sopimukset. Valtuuskuntien ohjelmaan kuului aina myös vierailuja mm. teollisuuslaitoksiin, kouluihin ja nuorisotiloihin sekä tutustumista paikallisiin nähtävyyksiin ja museoihin. Samantapaisia tutustumis- ja vierailukohteita oli myös nuorisoryhmien ja kulttuuriryhmien matkaohjelmissa. Nuorisoryhmille oli lisäksi järjestetty mahdollisuuksia tавata paikallisia nuoria esimerkiksi illanvietoissa, ja kulttuuriryhmille oli sovittu esiintymisiä erilaisiin kohteisiin.

” Toiminta alkoi 1950-luvulla valtuuskuntien vaihdolla. ... Nuorisolautakunta toimi hyvin aktiivisesti. Vaihdettiin nuorisovaltuuskuntia ja erilaisia kulttuuri- ja esiintyjäryhmiä erityisesti Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyspäivien merkeissä vuorovuosin. Tavallisesti se tapahtui kaupungin muun virallisen toiminnan vanavedessä. Myöhemmin myös ”puolivirallisia” turistiryhmiä vieraili kaupungissa (Tallinna) varsin usein.” (Väinö Sinervo 24.9.2007, Kotka.)

” Petroskoin kaupungilta oli tullut vierailukutsu kahden nuorisoedustajan vaihtamiseksi kaupunkiemme välillä 29.3.–8.4.1963. Kaupunginhallitus nimesi nuorisolautakunnan puheenjohtajan Pentti Tyrväisen ja nuorison-ohjaaja Heikki Hämäläisen edustamaan Varkautta Petroskoihin. Lähdimme 28.3. matkaan junalla Varkaudesta Helsinkiin, jossa tapasimme Kotkan ja Oulun edustajat. Kotkalaiset olivat matkalla Tallinnaan ja oululaiset Odessaan. Helsingistä menimme junalla Leningradiin, jossa meitä olivat vastassa tulevat oppaat ja tulkit. Meidän oppaana ja tulkkina toimi Pioneeripalatsin retkeilynohjaaja Leo Husu, joka myöhemmin toimi Neuvosto-Karjalan Inturistin johtajana ja ulkoministeriön virkailijana. Iltajunalla lähdimme kohti Petroskoita. ... Aamulla olimme Petroskoissa. Vastassa oli miesten ja naisten vastaanottokomitea, soittokunta ja rivi mustia autoja. ... Majoittumisen jälkeen meidät kuljetettiin Neuvosto-Karjalan nuorisokomitean vastaanotolle.” (Hämäläinen 2006, 126–127.)

” Vuosien 1972–1992 ystävyyskaupunkitoiminta Riian ja Porin välillä oli monenkeskisiä ystävyyskaupunkitapaamisia, -leirejä ja -seminaareja (1972, 1975, 1979 ja 1985), Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysfestivaaleihin osallistumista niin Suomessa kuin Neuvostoliitossa ja valtuuskuntien vaihtoa. Valtuuskunta vieraillessaan kutsui aina isännät vastavierailulle. Osallistujat koottiin yleensä nuorisojärjestöjen, nuorisolautakunnan ja nuorisotoimiston edustajista. Mutta myös koulujen edustajia, nuoria soittajia, tanssijoita ja laulajia, nuoria poliitikkoja, ammattiliittojen paikallisia nuoria ja Nuorison taidetapahtuman porilaista parhaimmistoa osallistui matkoihin ja Porissa tapahtuvaan toimintaan. Valtuuskuntien vetäjinä oli kaupunginvaltuutettuja, nuorisolautakunnan puheenjohtajia jne.” (Terttu Saarinen 3.10.2007, Pori.)

” Vaihtoa on käsittääkseni ollut jo ainakin 70-luvulta alkaen nuorisotoimenkin puitteissa, tosin enemmänkin niin, että tuettiin nuorisojärjestöjen matkoja Oreliin, joka on ystävyyskuntamme. Lisäksi olemme olleet mukana ”ystävyyssjunamatkoilla”. Varsinaista nuorisotoimen vaihtoa on alettu toteuttaa vasta 1980-luvun lopulla. Meille tuli silloin muutaman vuoden ajan, ennen tuota Neuvostoliiton hajoamista, ryhmiä ja kävimme myöskin itse Oreliissa nuorten kanssa. ... Meillä tuota vaihtoa oli vuoteen 1991 asti. ... Ryhmissä oli usein mukana myös lautakunnan edustus Nokialta Oreliin mentäessä. ... Ryhmiä veti pääasiassa nuoriso-ohjaaja 80–90-luvuilla tai aiemmassa vaiheessa lautakunnan edustaja. ... Lisäksi organisoimme myös järjestöille vierailumahdollisuuksia Oreliin.” (Tiina Alakoski 1.6.2007, Nokia.)

” Raisiossa kv-toiminta alkoi nuorten toimesta ja vasta sitten siihen osallistui myös kunnanhallitus. Nuorisolautakunta teki aloitteen tapaamisista ja ensin lautakunnat tapasivat toisensa ja sitten mukaan tulivat nuoret. ... Osallistujia oli 10–30, aina matkasta riippuen. Matkoja tehtiin säännöllisesti.” (Teuvo Telari 5.7.2004, Raisio.)

” Kaupunki sai ystävyyskunnakseen Vladimirin kaupungin 200 km Moskovasta about itään joskus 1980-luvulla. Nuorisotoimi oli heti mukana, minä sen myötä. Erityisesti vaihdoimme nuorisoryhmiä. Lapsia ja nuoria Vladimiristä oli leireillä kesällä Kesärinteellä ja nuorisoa muutoin tutustumassa. Siis Komsomolin sakkia myös. Nuorisotoimi ei järin vaihtanutkaan mitään lautakuntatasoisia ryhmiä, vaan kyllä se oli tätä kenttäduunia. Toiminta oli muistaakseni ihan vilkastakin. Ja ihan mukavaa!” (Helena Kempas 20.9.2007, Kerava.)

Vuonna 1983
Leningradin Turun
viikolla juhlistettiin
kaupunkien 30 vuotta
kestänyttä
ystävyysoimintaa.
Kuva: Leena Aho.

Kaupunkien johdot sopivat muun ystävyyskuntatoiminnan ohessa myös nuorisovaihdoista. Turun nuorisotoimi ja nuorisolautakunta tekivät Leningradin yhteistyötahojen kanssa vuosittain oman sopimuksen, jossa määriteltiin tulevan toiminnan suuntaviivat ja sovittiin mm. ryhmien vaihdosta. Nämäkin sopimukset kuitenkin hyväksyttiin aina molempien kaupunkien johdolla. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”

Se toiminta oli, vuosisuunnitelma tehtiin, tai vuosisopimus aina joko edellisen vuoden lopussa tai seuraavan, alkavan vuoden alussa ja pääosin vaihto koostui kolmesta erilaisesta osiosta. Oli kulttuuri-ryhmien vaihtoja ja niinä parhaina vuosina aina molempiin suuntiin yksi kulttuuriryhmä, 30–50 nuorta per vuosi. Sitten oli niin sanottujen normaalien nuorten tai nuorisojärjestöjen edustajista koottu nuorisoryhmä, joka myös vaihdettiin joka vuosi molempiin suuntiin. Näitten lisäksi oli viranhaltija- ja luottamushenkilövaihtoa, jossa sitten tämä sisältö oli enemmän painottunut neuvotteluihin ja muihin.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”

Riihimäen ystävyyskaupunki on Gus-Hrustalnyj, n. 200 km kaakkoon Moskovasta. Ystävyyskaupungiksi vuonna 1963. Toiminta alkoi heti seuraavana vuonna kaupungin virallisten edustajien vierailuilla. Myös erilaiset harrastajaryhmät vastavierailivat epäsäännöllisesti. Alkuvuosina ei ollut sopimuksia pysyvistä vaihdoista. Vuonna 1983 Gus-Hrustalnyj’n ja Riihimäen kaupunkien johtojen neuvotteluissa sovittiin, että nuorisoryhmiä vaihdetaan vuosittain. ... Tämä nuorisolautakunnan järjestämä vuosittainen vaihto oli ehdottomasti vilkkainta Riihimäellä, jonkin verran tekivät liikunta- ja kulttuurilautakunnat, mutta se ei ollut sopimusvaraista eikä säännöllistä.” (Pertti Kosonen 24.5.2007, Riihimäki.)

Lahden ystävyysjunaryhmä Zaporoshjessa kesällä 1987. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Nuorisoryhmät

Leningradin nuorisovaltuuskunta Turussa

(TP) — Ilmasto on hyvin samanlainen. Kun tulemme Turkuun, olemme kuin kotonaamme, hymyili Leningradin nuorisovaltuuskunnan puheenjohtaja Vasili A. Jakovlev isäntien pahotelmassa harmaita maise-
m. Leningradin nuorisojärjestöjen komitean nuorisovaltuuskunta on parhaillaan Turun kaupungin nuorisolautakunnan vieraana.

Jakovlev on Leningradin kaupungin VLKSM:n (Komsomol) komitean 2. sihteeri. Valtuuskuntaan kuuluvat lisäksi Leningradin kaupungin Nevsin piirin VLKSM:n 1. sihteeri Vladimir Bedjagin ja tulkina toimiva Tania Stepanova. Neuvostoliiton yleisliittolainen leniniläinen kommunistinen nuorisoliitto on kuluvana vuonna viettänyt 60-vuotisjuhlia.

Näyttely esillä

"Komsomol 60 vuotta" -valokuvänäyttely on esillä Turun suomenkielisen työväenopiston aula-aulassa lauantaihin asti. Nuorisolautakunta järjestää torstaina illalla seminaarin, jossa keskustellaan nuorison rauhan- ja yhteistyön seminaarin kehittämisestä ja teemoista sekä Komsomol-järjestön 60-julivuodesta. Perinteistä seminaaria ei tällä kertaa ole, koska seminaari pu-

"Komsomol 60 vuotta" -valokuvänäyttely avattiin eilen Turun työväenopistolla. Neuvostoliiton yleisliittolainen leniniläinen kommunistinen nuorisoliitto on kuluvana vuonna viettänyt 60-vuotisjuhlia.

dettiin keskellä Leningradissa. Seuraava seminaari on 7. ja on mahdollista että DDR ja Puola olisivat mukana seuraavassa laajamittaisessa seminaarissa. Seminaarin teemaksi valtuuskunta tulee ehdottamaan Turun 750-julivuotta sekä Leninin 110. juhlavuotta, johon nuorisoneuvostoliitossa parhaillaan valmistautuu.

Kaarina, Lieto ja Loimaa kohteina

Valtuuskunta vierailee tänään Kaarinassa tutustuen lähinnä koulutukseen ja Kaarinan nuorisotiloihin. Iltaohjelmaan kuuluu tapaaminen SNK:n ja Nuorten Kotkaan edustajien kanssa Kaarinassa. Tustaintu-

tustutaan mm. Liedon sosiaali-toimeen.

Perjantaina vieraat keskustele-
vat läänin nuorisolautakunnan kanssa alueen ja Leningradin alueen yhteistyömahdollisuuksista. Valtuuskunnan johtaja luennoi Puolalan lukiossa, jolla on ystävyyskoulu Leningradissa. Iltaohjelmaan ovat järkev-
tänneet RKP:n, LKP:n ja Keskustapuolueen nuoret yhteisesti.

Lauantain aamupäivän ohjel-
man on järjestänyt Loimaan kunnan nuorisolautakunta ja il-
tapäivästä vastaa Loimaan kau-
pungin nuorisolautakunta. Illal-
la vieraat ovat Taivassalossa
pioneeriseminaarissa esitelmöi-
mässä. Sunnuntaina ja maan-
taina on ohjelmaa Helsingissä.

Turun Päivälehti 22.11.1978.

"Mahdollisuus matkustaa ystävyyskaupunkiin"

Nuorisovaihtoa järjestettiin monien ystävyyskuntaparien kesken. Usein nuorisoryhmiä vieraili kerran vuodessa kumpaankin suuntaan. Ryhmät koottiin pääasiassa nuorisojärjestöjen edustajista. Turussa nuorison linja-automatkoista Leningradiin tiedotettiin lehti-ilmoituksilla. Muutaman päivän matka maksoi nuorille 150–200 markkaa. Vielä 1970-luvulla ja 1980-luvun alku-
puolella Turun nuorisotoimen järjestämille matkoille piti hakea, ja hakemukset käsiteltiin nuorisolautakunnassa. Seitsemänkymmentäluvulla tärkein valintaperuste oli poliittinen, suurin osa matkoille mukaan hyväksytyistä tuli poliittisista nuorisojärjestöistä. Mukaan mahtui aina myös muutama ns. sitoutumaton. "Ne oli sit sitoutumattomia, jos ei tiedetty tarkalleen, et mihin kuuluu. Kyl niit sit aina vähän arvuuteltiin." (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

”Meidän ryhmäthän koottiin niin, että me yritettiin saada siihen nuoria, joilla ei ollut itsellään tää mahdollisuus. Siis pääosin, erityisesti nää niinkun normaalien nuorten tai sellasten perusnuorten ryhmät, niin siel oli aina suuri osa sellasia, jotka eivät koskaan olleet käyneet Leningradissa. Se oli yks meidän myös tavote, että tää oli niinkun mahdollisuus matkustaa ystävyyskaupunkiin, naapurimaan ystävyyskaupunkiin, sellasille joilla ei omin voimin tai perheen voimin ollu sitä mahdollisuutta tarjota.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”Kyl mä halusin lähtee Neuvostoliiton puolel katsomaan mitä siel on. Se tuntu semmoselt suurelt ja salaperäselä ja vähän erilaiselta. Joo, halusin kyl nähdä.” (Margit Lind-Hiltunen 29.9.2009, Raisio.)

” Et nuorisotoimi kun on reissannut, niin siel on aina ollut näitä nuoria mukana. Ja samoten kun vieraita on vastaanotettu, niin meillä on aina haalittu sitten myös ne nuoret, jos ei sitten muuten, niin vaikka sitten niitten poliittisten nuorisojärjestöjen kautta. Se on ollu aina sitten tärkeä. ... Mut nuorisotoimella on ollu, sitä on ollu vuosia ja vuosia sitä säännöllistä, että sieltä tuli tänne ryhmiä ja täältä kävi siellä ryhmiä ja näin.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” Vuonna 1976 järjesti Joensuun nuorisotoimi ensimmäisen nuorisomatkan Vilnaan. Linja-autoon koottiin nuorisolautakunnan, nuorisoyhdistysten ja muiden sidosryhmien edustajia ja ei kun menoksi. Linja-autolla matkattiin Leningradiin ja siitä yöjunalla puksuteltiin Vilnaan. Hyvä ohjelma meille olikin järjestetty. Keskustelut jatkuivat yhteistyön syventämisestä kaupungin johdon ja Komsomolin edustajien kanssa. Ei kuitenkaan vielä tehty mitään kirjallisia sopimuksia.” (Raimo Koivula 7.10.2008, Joensuu.)

” Ensimmäinen nuorisovaltuuskunta (6 henk.) Mikkelistä Lugaan matkusti vuonna 1972. Valtuuskunnassa oli mukana kaupungin nuorisotoimen ja nuorisojärjestöjen edustajia. Muutoin ystävyyskuntatoiminta Lugan kanssa nuorisotoimen osalta 70-luvulla oli enemmänkin satunnaista. ... Vuodesta 1986 vuoteen 1991 ystävyyskuntatoiminta Lugan ja Mikkelin nuorison välillä tiiviimmillään. Nuorten ryhmien vierailuja puolin ja toisin oli lähes vuosittain. Ryhmien koot olivat noin 15 henkilöä. Näitten nuorisovaihtotapahtumien järjestelyissä nuorisotoimi oli myös itse mukana yhdessä koulutoimen kanssa.” (Teuvo Kurki 26.9.2008, Mikkeli.)

Matkalaisille oli yleensä asetettu ikäraja. Useimmiten mukaan pääsevät nuoret olivat yli 16-vuotiaita, monesti jo täysi-ikäisiäkin, mutta myös lapsiryhmille järjestettiin muutamia matkoja. Lisäksi katsottiin, että mukaan pääsi tyttöjä ja poikia tasapuolisesti. (Leena Aho 10.6.2009, Turku.) Kahdeksankymmentäluvun lopulla ryhmien kokoaminen muuttui esimerkiksi Turussa niin, että lautakunta ei enää tehnyt valintaa vaan lähtijät arvottiin, jos halukkaita oli enemmän kuin mukaan pääseviä (Ritva Jykelä 3.7.2009; Leena Aho 10.6.2009, Turku).

” Tverin matkat olivat nuorille aikuisille (yli 18-v.). Nuoret menivät Tveriin viikoksi. Siellä heille esiteltiin paikkoja ja vaihdettiin pinssejä ja esitteitä. Vastavuoroisesti tveriläiset nuoret tulivat Hämeenlinnaan. Vaihto ei ollut vuosittaista, vaan välissä oli myös taukoja.” (Kimmo Laiho 13.11.2008, Hämeenlinna, puhelinkeskustelu.)

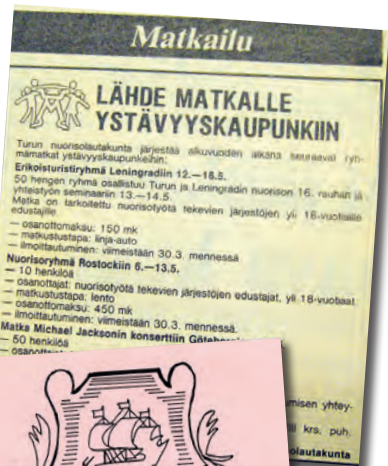
Aessori Kalevi Perho Turusta määritteli vuonna 1985 nuorisomatkailun tärkeimmät ajankohdat näin:

Nuorisomatkailulta edellytetään hyvin suunniteltuja ja ohjelmallisia matkoja. Tästä ovat seurauksena Suomen ja Neuvostoliiton nuorisomatkailun pääajankohdiksi muodostuneet

- Nuorison ystävyysviikko huhtikuun alussa; ajankohta määräytyy YYA-sopimuksen allekirjoituspäivän (6.4.) mukaan
- Nuorison ystävyysfestivaalit, jotka järjestetään vastavuoroisesti kesäisin joka toinen vuosi (Turku 1981, Leningrad 1983), seuraava 1985
- Nuorison ystävyyspäivän johdosta järjestettävä viikko marraskuun lopulla, joka määräytyy kummankin maan virallisen ystävyyskuukauden (7.11.–6.12.) mukaan
- Nuorison ystävyysjunaryhmät; vuonna 1981 matkusti Suomesta Neuvostoliittoon n. 600 nuorta ystävyysjunaryhmissä. Näihin matkoihin on koottu ryhmiä sekä ystävyyskunnista että nuorisojärjestöistä. Junissa mukana olevat turkulaisnuoret saavat Leningradissa erikoisohjelman.
- Ystävyystapahtumat: esimerkiksi Turun viikko Leningradissa ja Leningradin viikko Turussa, jotka järjestetään joka toinen vuosi vastavuoroisesti; samoin nuorison rauhan ja yhteistyön seminaari (Turku-Leningrad)
- Nuorison lomakausina tapahtuvat matkat eli urheiluloman, pääsiäisloman ja kesäloman matkatapahtumat

(Perho 1985, 59–60.)

Ystävyyskunta-
matkoista ilmoitettiin lehdessä.
Turun Päivälehti
10.3.1988.

”Meil oli semmonen tietty rutiini”

Nuorisoryhmien matkanjohtajana toimi yleensä joku nuorisolautakunnan jäsenistä, ja nuorisotoimen väkeä oli mukana käytännön asioista huolehtivina huoltajina (Leena Aho 10.6.2009; Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku). Nuorisotoimi opasti matkalle lähtijöitä aina myös ennen matkaa pidetyissä tapaamisissa.

Sittenhän meillä yritettiin pitää sellanen hyvä valmistautuminen. Meillähän aina ennen kuin ryhmä lähti, niin me kokoonnuttiin vähintään kerran koko porukalla. Sitten jos oli nuorempia nuoria, niin toivottiin että vanhempia, myös vanhemmat oli tervetulleita kuulemaan. Kerrottiin tarkasti taustaa sillä tavalla, että tämä liittyy tällasiin yhteistyösopimuksiin ja mitä on tiedossa ohjelmasta, jaettiin ohjelma ja sitten mä annoin kaikkea mahdollista tietoa Pietarista, tai Leningradista, ja sitten niin paljon kun pystyin ennakotietoa kertomaan ohjelmasta, kaikesta matkustamisesta. Ja sitten niin, esimerkiksi meillä meni semmonen parisivuinen kirje, jossa oli aika yksityiskohtaisesti kerrottu se, että mistä esimerkiksi me vastataan ja henkilökohtaiset vakuutukset on hyvä olla kunnossa ja tuota. Yritettiin niinkun, tehtiin sellanen, kun tää oli toistuvaa, niin meil oli sellanen tietty rutiini, mikä me vedettiin läpi.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Turkulaisten matkajärjestelyistä byrokratioineen vastasi 1970-luvulla pääasiassa Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Turun osasto, jolla oli hyvät suhteet Neuvostoliiton Turussa sijaitsevaan pääkonsulaattiin. Seura mm. hoiti matkaan lähtijöiden viisumit ja linja-autot sekä huolehti tarvittavien papereiden kääntämisestä. Sittemmin järjestelyt annettiin matkatoimiston hoidettaviksi ja SNS jäi muutoin yhteistyökumppaniksi. (Leena Aho 10.6.2009; Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Turun piirijärjestön toiminnanjohtajana pitkään toiminut Hilja Suominen kertoi vuonna 1985 seuran roolista ystävyyskaupunkien keskeistä matkailua hoitaa SN-Seuran Matkapalvelu. Herättäähän se jo luottamusta neuvostoliittolaisessakin osapuolessa, kun ohjelmativomuksia hoitaa SN-Seuran edustajat. Joskus on kuitenkin joutunut

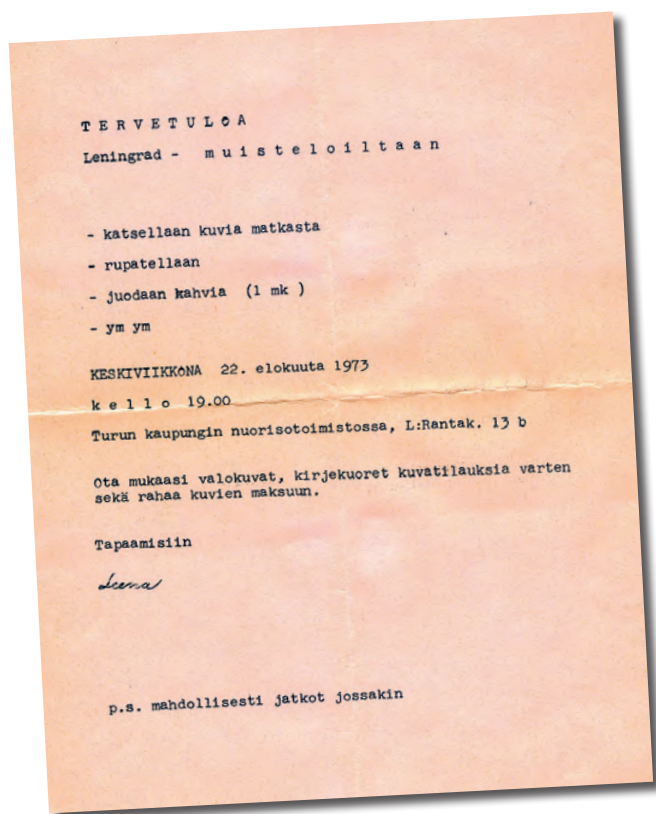
Reissuun lähteville nuorille jaettiin ennen matkaa vihkoset, joissa kerrottiin perustietoja ystävyyskaupungista. Leena Ahon yksityisarkisto.

toteamaan, että varsinaiset ”turistipalvelut” on myynyt joku ”kaupallinen” matkatoimisto ja seuran puoleen käännytään sitten ohjelmatoivomuksien toteuttamisessa. Hyvä näinkin!” (Suominen 1985, 77.)

Suomi-Neuvostoliitto-Seuran paikallisosastot ovat vastaajien mukaan olleet monilla muillakin paikkakunnilla tärkeä apu ystävyyskuntatoiminnan käytännön järjestelyissä. Esimerkiksi Oulussa kirjeiden kääntämiset ja muut kieliasiat, myös tulkkauspalvelut, hoituivat seuran kautta (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu). Raision nuorisotoimessa matkajärjestelyt hoidettiin itse, mutta SNS:n paikallisosasto oli aina jollakin tavalla mukana, kun ystävyyskaupunki Kingiseppistä tuli ryhmä tai sinne päin matkustettiin. ”Ainakin nimellisesti mukana, se oli tärkeä asia. Se oli heille tärkeä asia, et he on mukana. Se oli heille niinkun tärkeempi asia kun se oli meille. Ja kyllähän Turun piiri, niin kyllähän se meille tärkeä paikka oli.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

Turkulaisten ryhmä
Leningradissa nuorisopalatsin edustalla 1979.
Kuva: Leena Aho.

Ystävyyskuntamatkan jälkeen pidettiin aina muistelot. Leena Ahon yksityisarkisto.

” Sillon mä luulen, et ne hommat, viisumihommat, pelas ihan kelpollisesti. Vähän siin oli jopa semmost yhteen aikaan, et katottiin et mistä matkatoimistosta matkojakin otettiin. Kyl mä niinkun muistan, et me vähän käännettiin myöskin semmoseen suuntaan, että sillon kun Ystävyysmatkat oli voimissaan, niin sieltä tavallaan otettiin myöskin matkoja. Joka toimi ihan hyvinkin, mutta syy oli myöskin toinen, että niil oli hyvät yhteydet ja ne pysty paljon organisoimaan, mut kyl sitte myöskin tarkotti, et se oli niinkun vähemmistökommunistien matkatoimisto. Sillä varmistettiin tommonen aika joutuisa asiointi, kuin jonkun muun.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Heinolan Neuvostoliitossa ollut ystävyyskunta oli nimeltään Baranovitsh, joka sijaitsi Valko-Venäjällä. Ystävyyskuntatoimintaa oli silloin (20–30 vuotta sitten) paljon. Heinolassa toimi laadukkaasti myös Suomi-Neuvostoliitto-Seura. Myös em. seura järjesti sinne paljon matkoja ja oli aina mukana kaupungin ystävyystoiminnan järjestelyissä.” (Tuula Ljungkvist 23.9.2008, Heinola.)

Viimeiset Neuvostoliiton matkat ja leningradilaisten vierailut Suomeen 1990-luvulla Turun nuorisotoimi järjesti ilman matkatoimiston apua. Kansainvälisistä asioista vastaava nuorisosihteeri hoiti järjestelyt itse suoraan konsulaatin kanssa. ”Mut onneksi siinä alkuvaiheessa, kun itsellä vielä niinkun, et ei kaikki asiat ollu vielä niin selviä, niin oli erittäin hyvä apu matkatoimistosta, koska he niinkun tsekkas kaikki ja siel oli kielitaitoiset henkilöt, jotka hoiti ja opasti ja varmisti asioita. Et se oli kyllä ihan hyvä siinä alkuvaiheessa.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Ja samoin sitten aina järjestettiin muisteluita, joka ainoan matkan jälkeen. Siinä katsottiin valokuvia ja muisteltiin miten on ja kerättiin tietenkin osanottajien kokemuksia, miten he ovat sen kokeneet, sen matkan. Siinä paluumatkallakin tietenkin jo ehdittiin, kun pitkään, tuntikausia istuttiin bussissa, niin puhuttiin paljon siitä.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Kyllä ne sit, loppujen lopuks oli aika hyvii ryhmiä. Ne oli aina paikalla, kun lähdettiin, ja tietysti nimenhuuto oli pakko pitää, kun ei tuntenu ihmisiä. Tai se olikin matkanhuoltajan tehtävä, et kaikki on paikalla. ... Et kyl niist koko aika pidettiin huolta, vaik oli vähän aikuisempiakin.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

”Koko päivä matkustettu”

Suomen ja Neuvostoliiton väliset rajarutiinit olivat aina pieni jännityksen paikka, varsinkin tilausbussilla kulkeville turkulaisille ja raisiolaisille. Vaikka koetettiin karttaa tullin ruuhkaisimpia aikoja, koskaan ei voinut tietää miten kauan rajalla menisi. Jos edellä oleva bussi joutui tavallistakin tarkempaan tarkastukseen, odotusaika saattoi olla useita tunteja.

” Ihan normaalia oli, että siellä odoteltiin 2–3 tuntia, että se oli aivan vakio. Sitten joskus, kun pääsi nopeammin, niin se oli suuri positiivinen yllätys. Että kun meilläkin oli aamuvarhaisella lähdöt, niin pahimmillaan ollaan oltu iltamyöhällä Pietarissa, että koko päivä matkustettu. ... Kun rajaa lähestyttiin, niin sanoin nuorille, että olkaa asiallisia ja ei turhia naureskeluja. Sitten mullahan oli sellanen, mehän muodollisuudet hoidettiin niin, että mä olin aina viimeisenä, että mä en voinu ylittää rajaa ennen kuin mä tiesin, että kaikki muut on päässy. ... Monelle nuorelle, joka oli tottunut länsimais vapaaseen matkusteluun ja varsinkin Pohjoismaissa, niin se oli jännittävä ja sellanen ehkä mielenkiintonen kokemus monta kertaa se rajamuodollisuudet. Ja jos jälkeinpäin puhuttiin, että mitkä on erityisesti matkasta jääneet mieleen, niin kyllä yks oli se menomatkan tullimuodollisuudet.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

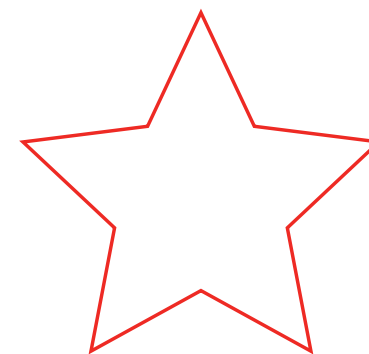
” Aina ne paperit oli sit eri taval, millon piti olla mitäkin lippuu täytetty ja millon taas sit ei. Mut se oli aina, mä muistan, hyvin tarkkaa, et kaikki kultakorut piti merkitä ja kaikki rahat, ja hedelmii ei saanu olla, et aikamoiset säännökset oli.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Se oli pirun pitkä matka, se oli aika paha, kun siin menee, taitaa vieläkin mennä, mut siin meni aina, et jos aamuyöst lähdettiin, niin sit oli aina vast illansuus siel, et kyl varmaan hyvinkin kakstoist tuntii, mä luulen. Ja se rajal oloaikakin vois olla monia tunteja, kun nyt se menee niinkun ihan joutuisasti.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Tullimiehet oli tiukan näkösiä, virkapukusia. Ne katseet muistaa. Ja ne kesti aina kauan ennen kuin sielt päästiin läpi, ja paljon paperia.” (Margit Lind-Hiltunen 29.9.2009, Raisio.)

Nuorisosihteeri Leena Aho ja turkulaisten tilausajobussi matkalla Leningradiin kesäkuussa 1973. Kuva: Leena Aho.

Tullien jälkeen turkulaisten seuraava etappi oli Viipuri, jossa 1970-luvun alkuaikoina käytiin ilmoittautumassa Komsomolin toimistossa. Toimistosta ryhmän saapumisesta ilmoitettiin eteenpäin Leningradiin, ja ryhmä sai tarkat ohjeet, minne mennä sinne saavuttuaan. Viipurissa oli aina myös ruokailu, alkuaikoina rautatieaseman yläkerran ruokalassa ja myöhemmin esimerkiksi Pyöreän Tornin ravintolassa. ”Se oli aina se, että istuttiin rauhassa ja sit tuli keitto ja sit tuli lämmin ruoka ja sit tuli jälkiruoka, aina se sama kaava. Et ei siellä ollut mitään pikalounaita, vaan tunnin tai kahden.”

(Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Matkalla Viipuriin ja sieltä eteenpäin Leningradiin ei ollut sallittua pysähtyä mihin tahansa. Tien varrella oli tietyt pysähdyspaikat. ”Siellä oli ne ulosajot, missä mentiin mettään vaan vessaan. Ne oli kyl ihan hirveitä, samassa paikassa kaikki ihmiset. Sit sinne tuli niitä huussejakin. Nythän se on tietty vähän vapaampaa, et on vähän siistiytynyt.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Matkalla olivat riesana myös kaupustelijat, jotka ajoivat Ladoillaan vierelle heti, kun linja-auto pysähtyi. Kaupustelijat saattoivat myös tulla kasseineen linja-autoon ja hypätä jonkin matkan jälkeen kyydistä pois. Tämä oli huoltajien mielestä kiusallista, kun auto oli täynnä nuoria. ”Tietysti me ei voitu hyväksyä sitä, eikä me ostettukaan, mutta sen tiesi, et nää votkaturistit sit, niitten busseista ostettiin hirveesti samppanjaa ja noin. Eihän, mistä he vois tietää, että meil on nuorisoryhmä, mut et kyllä ne sit yleensä hädettiin pois.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Myös raisiolaiset matkustivat Leningradin ja Tallinnan välillä sijaitsevaan ystävyyskaupunkiinsa Kingiseppiin bussilla, ja heillä oli vakiokuski, joka tunsu reitin. Tie oli vielä 1970-luvun lopulla huonokuntoinen, ja matka oli pitkä. Niinpä raisiolaisilla olikin yleensä tapana tehdä välipysähdys Leningradissa. Usein tehtiin niinkin, että Leningradista ajettiin Kingiseppin ohi Tallinnaan saakka ja majoituttiin sinne. Koska Kingiseppissä ei alkuaikoina ollut majoipaikkoja tarjolla, ystävyyskaupungissa käytiin Tallinnasta käsin päiväretkillä. (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

”

Joo, kyl se niin pitkä matka oli. ... Se oli myöhään syksyä, ja se tie oli, se oli hirveen huonokuntonen ja se oli jäässä, ja sen kuljettajan oli tosi, tosi tarkkana kun porkkana oltava. Kun se auto pysähty, se rupes luisumaan heti, tie oli tämmönen mukulanmuotonen ja renkaat oli lämpimiä, se sulii alta ja heti meni. Aina piti olla vauhtia päällä. ... Ne oli tämmösiä päivävierailuja sillon, että tehtiin niin, et oltiin ensimmäinen yö Leningradissa, sit ajettiin ohi, yöks Tallinnaan, oltiin siellä yötä, sitte mentiin Kingiseppiin ja taas takas Tallinnaan ja takasin kottiin Leningradin kautta. ... Tehtiin myöhäsempiäkin reissuja sillä tavalla, koska ne Kingiseppin, niin sanotut nähtävyydet, niin siel on aika heikkoja. Oli ryhmän kannalta mielekkäämpää menetellä näin.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

”

Ja sit me ollaan käyty sil samal matkal kyl Tallinnassakin, koska mä muistan sen Piritan rannan ja ne isot meduusat, kun lapset heitteli niit meduusoi toistensa päälle, ja sit he sai illalla semmost pientä ihottumaa.” (Margit Lind-Hiltunen 29.9.2009, Raisio.)

Turkulaisryhmillä oli tapana pysähtyä Viipurissa matkalla Leningradiin. Viipurin asema kesällä 1973. Kuva: Leena Aho.

YSTÄVYYSJUNAT

Ns. ystävyysjunien mallina oli kesällä 1954 järjestetty tapahtuma, jossa 120 neuvostoliittolaista nuorta saapui Suomeen. Tapahtuman tunnuksena oli "Ei koskaan enää sotaa Suomen ja Neuvostoliiton välillä", ja siihen kuului rajatapaaminen Lappeenrannassa, neuvostonuorten kahden ryhmän kiertomatka eri puolille Suomea ja kaksi pääjuhlaa. Kutsujina ja järjestäjinä olivat Suomen Nuorisojärjestöjen Edustajisto (SNE) ja Suomi-Neuvostoliitto-Seura. Vuodesta 1957 lähtien ystävyysjunia alettiin vaihtaa Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysviikoilla, joita vietettiin vuosittain YYA-sopimuksen vuosipäivän (6.4.) juhllallisuuksien ympärillä. (Kinnunen 1998, 347.) Ystävyysjunien mallina ovat saattaneet olla myös festivaalijunat, jotka kuljettivat osallistujia vuodesta 1947 lähtien järjestetyille maailman nuorison ja ylioppilaiden rauhan ja ystävyyden festivaaleille eri puolille maailmaa, mm. Helsinkiin vuonna 1962 (Krekola 1994, 67).

"Toiminto nimeltä ystävyysjuna"

Lahdesta ei järjestetty bussimatkoja ystävyyskaupunki Zaporoshjeen, vaan Lahden nuorisoa ja nuorisotoimen väkeä oli usein mukana Suomi-Neuvostoliitto-Seuran valtakunnallisesti järjestämällä niin sanotuilla ystävyysjunamatkoilla. Ystävyysjunat menivät Moskovaan, josta ryhmät jatkoivat matkaansa kukin omiin ystävyyskaupunkeihinsa. Lahtelaiset matkustivat yleensä aina kauimmas, koska heidän ystävyyskaupunkinsa Zaporoshje sijaitsee lähellä Mustaamerta nykyisen Ukrainan alueella. Helsingistä lähtevät pitkät junat poimivat Suomen puolelta väkeä kyytiin. Lahdesta mukaan pääsi nuoria yleensä niin paljon kuin halusi. Mukana oli jonkin verran esimerkiksi nuorisoseuran ja partion nuoria, mutta suurin osa lähtijöistä oli poliittisten nuorisoyhdistysten jäseniä. (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.) "Johtuu varmaan siitä, että ne oli varmaan nimenomaan niitä jotka halus" (Marjaleena Tulainen 25.6.2009, Lahti). Vierailulle Zaporoshjeen lähti aina myös joku nuorisotoimen nuorisosihteereistä tai ohjaajista tai nuorisotoimenjohtaja. Samoin nuorisolautakunnan edustus oli aina mukana. Varhaisemmillä matkoilla Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Lahden toimisto hoiti ryhmien matkajärjestelyt. (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

Nuorisotoimi oli mukana mm. Suomen ja Neuvostoliiton ystävyysjunatapahtumiin liittyvissä ystävyyskaupunkitapahtumissa... Ystävyysvierailuilla ryhmät koottiin nuorisoyhdistysten ja lautakunnan jäsenistä. Ryhmässä oli yleensä mukana myös nuorisolautakunnan ja kaupunginvaltuuston/-hallituksen edustaja. Ryhmän vetäjänä/matkanjohtajana oli kunnan nuorisotyöntekijä." (Virpi Rantanen 24.9.2008, Lahti.)

Jo ennen minun aikaani oli syntynyt toiminto nimeltä ystävyysjuna. Oletan, että aloitteentekijä ja sopija ja organisaatio oli Suomi-Neuvostoliitto-Seura, joka kerran kahdessa vuodessa kokosi eri kaupungeista nuorisoryhmät samaan junaan, hoiti porukat Moskovaan, josta kukin ryhmä matkasi omaan ystäväkaupunkiinsa ja palasi lopulta yhdessä Suomeen. Junaryhmä oli yleensä n. 30 henkeä. Se koottiin 1970-luvulla Lahdessa niin kuin todennäköisesti muuallakin nuorisoyhdistysten edustajista, mukana oli myös virkamies hoitamassa käytännön asioita sekä poliitikko, joka oli nuorisolautakunnan jäsen tai kaupungin-

valtuutettu. Poliittiset nuorisoyhdistykset olivat erityisen hyvin edustettuina, mutta harrasteyhdistyksilläkin oli usein väkeä mukana. 70-luvun kiivaina aikoina, kun nuorisopoliitikot olivat perin aktiiveja, kävi niinkin, että kun ystävyysjuna Lahdesta pakkasi porukan mukaan, jo Nastolan Villähteen kohdalla oltiin halukkaita erottamaan osa porukasta puolueesta. Erittäin merkittävä juttu näissä junamatkoissa olikin se, että paikalliset aktiivit nuoret tutustuivat toisiinsa. Tämän päivän johtavista poliitikoista monien tuttavuus on jo junan käytävällä alkanut.” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

” Se ois kiva joskus arvioida, että kuinka monta sataa lahtelaista nuorta osallistu näille ystävyysjunamatkoille. Kun mul oli joku mielikuva, et yks vaunullinen täytettiin, kun se tuli Hesasta, niin yks vaunullinen oli lahtelaisia, et kokonaan varattu. ... Mut kaiken kaikkiaan mulle jäi ainakin noista kolmesta ystävyysjunamatkasta ihan sillä lailla niinkun hyvä tuntu, et ne oli itelle, ja koin myöskin et porukoille, ihan kuitenkin tällasta kivaa.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

” Nuorten ja poliitikkojen into matkoille lähtöön ei ollut jättiläismäistä, mutta monet ovat sanoneet jälkeensä, että kannatti lähteä. ... Mahdollisuuksia noin kauas Neuvostoliittoon matkustamiseen ei kuitenkaan ollut tarjolla usein.” (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

” Mut sittehän on näitä hauskoja tarinoita. Tää oli varmaan sitä 1976, jolloin me oltiin samalla matkalla, ja kun meidät pantiin vahingossa, vahingossa tai miten se nyt oli, niin kans vähän väärään junaan Moskovasta kun lähdettiin menemään sinne etelään. Seitsemäntoista tuntiako me matkustettiin ja oli 30 plussan päälle tuo lämpötila. Ja sit oltiin semmosessa, mä ymmärsin, et meidän piti mennä jossain pikajunassa tai semmosessa vähän ykkösluokan junassa, mutta joka tapauksessa me löysimme itsemme semmosesta täyteen ahdetusta paikallisjunaa muistuttavasta junasta, jossa me siellä helteessä sitten menimme siellä pitkässä vaunussa, jossa oli siis toki paikallisiakin ihmisiä paljon, koska se oli hirveen pitkä vaunu. Siellä yks ikkuna saatiin auki rytisteltä ja toisessa päässä vaan vessa toimi. Se oli kyllä aika hätästä hommaa, et jos tota ei olis ollu riittävästi eväsjuomaa, niin kyllä olis ollu tylsä matka. Mutta siin se yö vaan mentiin. ... Vähän oli niinkun rähjäinen matka tämä kyllä. ... Perillä meitä odotti viehättävä vastaanotto asemalla: leipää ja suolaa ja kansallispukuja. Oli mukava mennä.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

Rautatieaseman tunnelmaa Leningradissa vuonna 1979 Suomen ja Neuvostoliiton nuorison II ystävyysfestivaalin aikaan. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Zaporozhjen rautatieasemalla heinäkuussa 1978.
Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Ystävyysjunamatkat olivat suosittuja muissakin kyselyyn vastanneissa kunnissa. Esimerkiksi Tampereelta ystävyysjunamatkalle Kiovaan lähti nuorisolautakunnan edustajia ensimmäisen kerran vuonna 1975. Ystävyysjunavieraita myös otettiin vastaan Tampereella useana vuonna. (Jorma Mertanen 23.12.2008, Tampere.) Joensuun ja Vilnan välillä ystävyysjunaryhmiä kulki 1970-luvun keskivaiheilta 1980-luvun puoliväliin lähes vuosittain, vilkkaimpina vuosina molempiin suuntiin (Joensuun kaupungin nuorisotoimen vuosikertomukset 1976–1985).

” Kajaani oli 1970-luvulla mukana ystävyysjunatoiminnassa aina 1980-luvun puolelle asti. ... Opetusministeriössä oli kv-asioita tuolloin hoitamassa Ulla Helsingius, joka vakuuttavasti edisti ystävyyskaupunkitoimintaa. Kajaanista kerättiin demokraattisesti valittu (kaikkien puolueiden edustajat) noin 30 hengen ryhmä, johon myös nuorisolautakunnan jäsenet kuuluivat. Asiointi hoidettiin tulkin välityksellä. Ryhmiä vaihdettiin molemmin puolin, Sputnik-matkatoimisto oli venäläisten matkanjärjestäjä. ... Suomalaiset matkasivat Donin Rostoviin aina junalla ja heillä oli perillä hotellimajoitus.” (Pentti Pönnkö 16.10.2008, Kajaani, puhelinkeskustelu.)

” Koska Velikie Luki ei ollut ”turistikaupunki”, vei valtuuskuntien vaihdon käynnistyminen useita vuosia. Ensimmäiset vaihdot tehtiin nuorisojärjestöjen toimesta nk. nuorten ystävyysfestivaali- ja ystävyysjunamatkoina. Nämä alkoivat 1970-luvun lopulla. Vaihtotoiminta oli varsin vilkasta 1980-luvun.” (Timo Mylläri 22.9.2008, Seinäjoki.)

Lahden nuorisotoimen kv-asioista vastaava nuorisosihteeri Marjaleena Tulainen oli kesäkuussa 1987 mukana ystävyysjunavaihdon valmisteluseminaarissa Narva-Jõesuussa. Ystävyysjunavaihdosta haluttiin kehittää merkittävämpää ja tuloksellisempaa toimintaa, ja seminaariin kutsuttiin suomalaisten lähettävien kuntien sekä neuvostoliittolaisten vastaanottavien kuntien edustajat. Tapahtumapaikkana oli Komsomolin valtakunnallinen kurssikeskus, ”valtava kompleksi”. Suomesta osallistujia oli kolmisenkymmentä, Neuvostoliitosta vähän enemmän. (Marjaleena Tulainen 9.12.2008, Lahti.)

” Paikkahan oli upea, puhdas leveä hiekkaranta itään ja länteen. Ja horisontissa näkyi tasaisin välein sotalaivoja tykkeineen. Meille kerrottiin, että illalla klo 23 jälkeen hiekkarannalle on ehdottomasti kiellettyä mennä: laivat ampuvat tykeillään armotta kaikki rannalla kulkijat. No tämänhän täytyi tarkistaa! Siis päätimme eräänä iltana mennä ulos asiaa tutkimaan. Totesimme kuitenkin, että asunrakennuksemme ulko-ovet oli illalla lukittu, joten ulospääsy olisi perin hankalaa. No, eipä mitään, toki ulos on päästävää, sekä isännät että vieraat. Arvioimme, minkä majoitushuoneen parvekkeelta voisi päästä kapuamaan alas. Tosin siinä huoneessa oli jo nukkumassa aivan vierasta väkeä, mutta mikäs haitta se olisi. Valittiin suomalaisista parhaiten venäjää puhuva kärkeen ja eikun oveen koputtelemaan. Anteeksi, mutta olisikohan mitenkään mahdollista että voisimme hiipiä ulos parvekkeenne kautta? Mukana kannettu penkki aseteltiin parvekkeen alle ja niin kiipesimme kaiteen yli, varmaan yli 40 henkeä ja jännityksestä jäykkänä hiekkarannalle patsastelemaan. Olimme siellä useita tunteja, nuotiokin tehtiin, eikä mitään ammuskelua kuulunut. Hieman pettyneinäkin kiipesimme sitten aamuyöllä takaisin niiden tuntemattomien ihmisten huoneen kautta. ... Valmisteluviikon päätteeksi matkustettiin junalla Tallinnasta Moskovaan, jossa meidät otti vastaan Janajev, Janatuinen, joka myöhemmin pyrki ottamaan koko NL:n hallintaansa. Moskovasta kotiin ja omaa ystävyysjunaryhmää kokoamaan.” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2008, Lahti.)

Narva-Jõesuussa suunniteltu vuoden 1987 ystävyysjunamatka erosi aiemmista siten, että nyt mukaan otettiin nuoria myös Lahden naapurikunnista Hollolasta ja Nastolasta. Nuoret matkustivat muiden suomalaisryhmien kanssa samalla junalla Moskovaan, jossa ystävyysjunalla oli mahtava vastaanotto: torvisoittoa, kukkia, sirkusväkeä ja jopa apina. Moskovassa he viettivät kaksi päivää ennen kuin matkustivat yöjunalla Lahden ystävyyskaupunkiin Zaporoshjeen. (Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

Gennadi Janajev

”Kansainvälisistä suhteista länsimaisiin nuorisojärjestöihin vastasi Neuvostoliiton Nuorisojärjestöjen Komitea, KMO. Sen legendaarisena ja pelättynäkin puheenjohtajana oli pitkään Gennadi Ivanovitš Janajev, jonka kaikki 1970-luvun suomalaiset nuorisajohtajat oppivat tuntemaan järkkymättömänä neuvottelijana, mutta myös melko mukavana seuramiehenä. Mutta silloin ei saanut olla absolutisti; ilo ilman viinaa ei ollut mahdollista.” (Kärkkäinen 2009, 158, 161.)

Lahtelaisia nuoria Zaporoshjessa ystävyysjunamatkalla 1987. Keskellä nuorisosihteeri Marjaleena Tuliainen. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Leningradin nuorisopalatsissa oli tilaa majoittua ja pitää seminaareja ja muita tilaisuuksia. Kuva: Turun kaupungin nuorisosiainkeskus.

”Me kutsuttiin sitä salahotelliksi”

”

Sit me asuttiin niissä hotelleissa, jotka oli kaikki saman näkösiä, oli ne missä kaupunginosassa vaan. Mut sitte oli aika monta vuotta, se oli varmaan tossa kaheksankytluvulla, niin asuttiin siellä nuorisopalatsissa. Meillä oli siellä sitten ne seminaarit ja kaikki. Ehkä se rakennettiin vasta sillon. ... Sehän on iso talo se nuorisopalatsi, ja valtavat ne teatteri- ja kokoustilat. Kaikkea siellä oli, ruokailut ja. Et se oli semmoinen, se ei ollu ihan keskustassa, mut se oli ihan hyvä paikka, siitä oli kuitenkin joka paikkaan aika hyvät yhteydet.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Nuorisoryhmien vaihdoissa ei haluttu luksusta, eikä se olisi ollut mahdollistakaan. Koska vaihto esimerkiksi Leningradin ja Turun välillä oli niin aktiivista, kustannuksissa piti puolin ja toisin olla säästeliäs. Kotimajoitusta ei käytetty, mutta yleensä suomalaisryhmät yöpyivät vaatimattomissa hostel-tyyppisissä hotelleissa tai nuorisopalatsissa, jossa oli majoitushuoneita. Ennakoon ei koskaan tiennyt millainen majoituspaikka ryhmälle oli Leningradissa tiedossa, välillä hyvätasoinen hotelli, välillä retkeilymajan tapainen ratkaisu. Toisinaan turkulaiset majoitettiin myös sellaisiin paikkoihin, joita ei ulkopuolelta arvannut hotelleiksi. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”

Esimerkiks yks paikka missä me ollaan oltu yötä, oli tällasen, muistaakseni optiikka- tai jotenkin tällaseen linssien valmistukseen liittyvän tehtaan yläkerrassa. Me kutsuttiin sitä salahotelliksi, koska ulkoapäin ei näkynyt mitään muuta kun iso tehdasrakennus. ... Mä luulen, että se oli sen tehtaan vieraille tarkotettu hotelli, mutta meidän ryhmä siellä oli ja se oli aika hauska, se oli vähän sellanen solumuotonen.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Suomen puolella vierailijaryhmien majoitus haluttiin aina järjestää niin, ettei vastapuolelle jatkossa tulisi turhaan paineita. Vaikka määrärahat olisivat sallineet hienommankin majoituksen tarjoamisen, valittiin useimmiten kohtuuhintaisia ja siistejä ryhmämajoituskohteita. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” No, vieraat majotettiin, niin tuota se vaihteli, ne oli sellasia edullisia tällasia majotuspisteitä. Että sanotaan esimerkiksi vaikka joku Tammi-
valkama tuolla Hirvensalon suunnassa, tällasia niinkun ryhmämajotus-
kohteita. Youth hostelliä käytettiin aika paljon, sitten tällasia perus-
hotelleja eli ei mitään niinku Börssejä, eikä Marinoita vaan katottiin,
meil oli sellaset vuositarjoukset hotelleista ryhmien majotukseen.
Sitten meillä oli tällasia niinkun, että sanotaan nyt esimerkiksi Turussa
on joku Harjattulan opisto, Kristillinen opisto ja tään tyyppisiä myös
me käytettiin. Et se oli vähän... Sinänsähän, niin rahaa oli. Ihan siis
nuorisotoimen määrärahoissa miljoonabudjetti kansainväliseen
nuorisovaihtoon vuosittain. Ei niinku tarvinnu siis sillä lailla kauheesti
kitsastella ja koko ajan laskee markkoja, et kyllä yleensä nää toiminnot
pystyi toteuttamaan ja ohjelmat pystyi toteuttamaan, et ei siinä ollu niinku
sillä lailla, että raha sinänsä ois aiheuttanu kauheesti lisätöitä esimerkiksi
majotuspaikkojen järjestelyjen suhteen. Mutta me haluttiin pitää sellanen
tietty taso, että ei isännille tuu turhia paineita sitten taas, kun tiedettiin,
että heidän majotustasonsa on ehkä vähän alempaa aina. Me ei haluttu
sitte tietenkään tarjota mitään kovin...” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Hotelli Vyborskajan logo, Lenin-
grad. Leena Ahon yksityisarkisto.

Suomalaisnuoret majoitettiin Neuvostoliitossa usein
vaatimattomiin mutta siisteihin pikkuhotelleihin.
Kuva: Leena Aho.

”Aika tiukat ohjelmat monta kertaa”

”

Ja sit meillä oli aina opas, ja ne oli tosi mukaviakin ihmisiä ja monta kertaa ne oli niitä inkerinsuomalaisia tai karjalansuomalaisia, jotka puhuivat suomea, ja venäjää sit tietysti. Ja oikeastaan ilman opasta ei sitten mihinkään päässykään, et siellä oli sit aika tarkkaan tehty ohjelmat, että mihin mennään.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Ystävyyskuntavierailuilla oli tiukka ohjelma, johon ei juuri vapaa-aikaa sisältynyt. Tiivis ohjelma kuitenkin takasi sen, että matkan aikana ehti nähdä monenlaista. Erityisesti ensimmäistä kertaa Neuvostoliittoon matkustaville nuorille monipuoliset tutustumiskohteet antoivat elämyksiä. Nuorisotoimien henkilökunnan edustajille ja luottamushenkilöille taas monet ystävyyskunnan turistikohteet saattoivat vuosien varrella tulla hyvinkin tutuiksi. Useimmiten ohjelmaan kuitenkin sisältyi jotakin uutta heillekin. Vierailuihin kuului aina myös virallinen kaupungin edustajien vastaanotto, koska vaihto oli kaupunkien välistä.

”

Mut meil oli aika tiukat ohjelmat monta kertaa, et ei me hirveesti mihinkään sit omille matkoille tai omille seikkailuille, muuta kun iltasin päästiin. ... Mut nää erikoisturistiryhmät, niin sen tarkoitus oli, että suomalaiset nuoret tutustuu heidän kulttuuriin ja heidän kaupunkiin, ja joka vuosi käytiin Talvipalatsissa ja Pietari-Paavalin linnotuksessa, mikäli se ei ollu korjauksessa tai jossain muussa kiellossa. Sit me käytiin tehtaissa, et siel oli tämmöstä ohjelmaa. Nuorten tapaamisia ja niitä vastaanottoja ja niitä puheita sit oli aina, kun mentiin jonnekin. Et se ei ollu sellasta, et mentiin ja sit ite kuljettiin, vaan tosiaan aamupala oli siellä hotellilla ja sieltä sit lähdettiin kymmenen aikaan. No, kaikki nää keisaripalatsit kyllä käytiin kattomassa ja museot, ja sit sai toivoa, mut yleensä ei näitä toivomuksia koskaan, ne ei koskaan toteutunu. ... Niin se oli kans se yks, se Piskarevin hautausmaa, mihin mentiin aina seppele laskemaan. Se oli kans aika vaikuttava, kun siel musiikki soi ja sit se hirvee äitipatsas siellä, siel päässä ja ne kummut siinä.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Leningradissa panssariristeilijä Aurora kuului usein kaupunkikierrokseen. Kuva: Leena Aho.

” Sit oli aina illanviettoja paikallisten kanssa, yleensä Komsomolin järjestämiä illanviettoja. ... Sillon tavattiin motivoituneita ihmisiä siellä päässä, tavattiin niinkun upeesti hoidettuja ohjelmia näissä illanvietoissa, hyvin taitavat tanssiryhmät, lauluryhmät, orkesterit, siellä kävi tutuksi tämä kuvio. Ne oli usein vielä, et ne oli niinkun työpaikan ryhmiä tai jonkun koulun ryhmiä, jotka esiinty. Et kyllä oli ihan paneuduttu ja vaivaa nähty meidän myönteisen mielikuvammeikin muodostamiseen tietysti. Tätähän se tottakai oli, ja kuulukin olla.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

” Se, mikä näissä kaikissa ryhmissä oli mielenkiintoista, tai erityisen mielenkiintoista, niin sehän on se, että ohjelma ei ollut mitään turisti-ohjelmaa vaan Leningradin kaupungin edustajat, ja samoin sitten me vastavuoroisesti silloin, kun leningradilaisia oli täällä, niin me tehtiin tietenkin vieraitten toivomusten mukaista, niin kun hekin teki, kun järjesti meille sen ohjelman, ja päästiin sellasiin paikkoihin, mihin turistit ei tietenkään päässeet. Me tavattiin ihan leningradilaisia heidän toimintaympäristöissään. ... Että hyvin monimuotoista kylläkin, että ei kyllä, kahta samanlaista ohjelmaa en oo koskaan käyny läpi, et kyllä ne vaihteli hyvin paljon ja olettaisin, et aika hyvin otettiin, tai muistelin, että aika hyvin otettiin myös huomioon toivomukset. Aina tietenkin sitten myös nämä Eremitaasit ja muut tällaset turistinähtävyydet.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” No, ainakin samppanjatehas näytettiin, kun minä olin esimerkiksi. Koulussa käytiin sielläkin ja samppanja-tehtaalla. Sitten heijän jossakin tämmösessä, mitä ne on nyt niitten tilat, kolhooseja. Kolhoosi näytettiin. ... Mutta yleensä ne näytti sitä Odessaa, sehän on mahtavan hieno kaupunki, kaunis. ... Varmasti kaupunginvaltuuston delegaatiolle ja kaupungin-hallituksen delegaatiolle näytettiin pikkuksen eri tavalla kuin nuorison delegaatiolle. ... Ja heijän leiripaikkoja ja tämmösiä. Niillähän oli nämä, kun niillä saatto mennä lapset koko kesäks sinne, vähän niinku meidän kesäsiirtolassa. ... Ja sitten työpaikoilla, ne ei mun mielestä ollu nuorten työpaikkoja, vaikka se saattoi olla nuori ihminen, joka meille esiteltiin sitten. Että ei ollut tämmöstä, kun meillä esimerkiksi nyt on tämä työpajatoiminta, että semmosta ei ollut ainakaan siihen aikaan. ... Ja sitten kun niillä on se urheilukoulu niin hyvä. Sitähän ne näytti, sitä heidän urheilupuolta ja tämmöstä. ... Ne piti hyvin tärkeänä sitä samppanja-tehtaan esittelyäkin. Se oli jollakin tavalla niillä hyvin minusta, kun kuunteli sitten näitä delegaatioita, jotka kävi siellä, hyvin tärkeä momentti, että ne halus semmosen esittää, joka on esmes kaukana kaupungin organisaatiohommista ja kaukana nuorisotyöstä. ... Mutta kyllä näitä nuorisoharrastus-piirejä ja tämmösiä paikkoja. ... Ja ehdottomasti koulut, ja opettajanhuoneessa keskusteltiin sitten. Ja tuotiin julki sitä, että heillä on hyvä koulutus.” (Ebba Askonen 12.12.2007, Oulu.)

Vapunpäivänä 1989 turkulaisten ryhmä osallistui Leningradissa vappumarssiin. Kuva: Leena Aho.

Pääsylippuja Leena Ahon yksityisarkistosta.

” Mutta sitten sen mä muistan, että museoissahan me kierrettiin ja se alko olla sitten jossain vaiheessa tuskastuttavaa, täytyy sanoa. Siellä (Odessassa) oli merimuseo. Se oli jonkin aikaa mielenkiintonen, mutta ei sitä nyt kauhean kauaa jaksanut sitten. Heille se oli selvästi tärkeä. Se Mustameri on siinä, sehän on ollu yhteys, sitä kautta on ollu yhteys Välimereen ja sitä kautta Atlantille asti. Se oli odessalaisille todella tärkeä. Ja sen lisäksi me käytiin jossain, mikähän se toinen oli. Se oli varmaan joku kasvitieteellinen tai jotain tämän tyyppistä. Ja sitten tietenkin aina kaikki vallankumouspatsaat nähtävä ja Leninin patsaille jotain vietävä. Ja tämän tyyppisiä. Että siellä niin kuin tämän sisältöistä se ohjelma. Se oli hyvinkin yleistä, että haluttiin näyttää sitä kaupunkia. Muistaakseni me käytiin sitte jonkinlaisella risteilyllä siinä Mustallamerellä. Se ei kovin pitkä ollu, mutta vähäsen siinä sitte seilattiin.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” No, ne oli tietty sit, kun siel oli niit kauppojakin ja nehän oli sillon seittekytluvulla semmosia. ...et kun se systeemi, kun ensin mentiin ja sanottiin, et jos ton sais, ton maatuskan tost ostettuun, niin sit kirjoitettiin lappu ja sit mentiin kassal maksamaan, jonotettiin sinne ja sit tultiin takasin sinne myyntipisteeseen ja jonotettiin, et sit saatiin se. Et vast sit yhdeksänkytluvulla mun mielestä tuli nää valintamyymälät. Ja sithän siel oli ne berjoshkat, jotka oli niinku vaan turisteille, turistit sai mennä niihin kauppoihin, ja siel oli sit alkoholiosasto ja matkamuisto-osasto ja karamelliosasto, ja ne oli tietysti halpoi turisteille ja niist sit ostettiin.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Puolin ja toisin oli muuten aina se virallinen, niinkun kaupungin edustajien tapaaminen. Joku kaupungin, apulaiskaupunginjohtaja tai nuorisokomitean puheenjohtaja taas sitten siellä, mutta Turussa apulaiskaupunginjohtaja tai joku keskushallinnon edustaja, niin oli tällanen vastaanotto riippumatta siitä millanen ryhmä oli, vaikka oli tällanen vapaittenkin nuorten ryhmä, niin se oli yksi, koska tää oli kaupunkien välistä vaihtoa.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Yleensä vierailujen ohjelma pystyttiin viemään läpi ilman suurempia ongelmia. Joskus kuitenkin saattoi käydä niin, että vastoinikäymisiä kertyi yhdelle matkalle turhankin paljon, kuten Marjaleena Tuliainen kertoo lahtelaisten nuorten Zaporoshjen vierailusta. Siihen asti mukavasti sujuneen matkan päätöspäiviin mahtui seikkailuja aivan yllin kyllin.

” Illallisella isäntä Sasha ilmoitti, että emme lähdekään vielä tänään Leningradiin, tänään ei menekään lentoa (Zaporoshjesta). Olemme vielä yhden päivän mutta vaihdamme hotellia. Pakkailimme rauhassa ja odottelimme kuljetusta. Yhtäkkiä tuli tieto, että lennämme kuitenkin, kaikki nopeasti autoon. Kuljettajamme ajoi kentälle niin lujaa kuin pääsi, mutta koneen sanottiin jo lähteneen. Ei muuta kuin takaisin bussiin ja toiseen hotelliin. Hotelli Teatralnija oli vanha ja kamalassa kunnossa. Mm. Johanna ja kaverinsa Mari saivat huoneen, jonka ovelle ei ollut edes lukkoa. Parvekkeella laulettiin sen aikaista suosikki-iskelmää Aeroport täysillä. Illaksi lähdettiin vielä Lahti-ravintolaan, jossa portsarilla oli Lahti-merkki rintapielessä. Runsaasti ruokaa ja juomaa suomalais-neukkulaiseen tapaan.

Yöllä Mari oli lähtenyt käväisemään käytävän varrella sijaitsevassa vessassa. Käytävällä oli päivystänyt joukko neukkupoikia, jotka olivat käyneet Marin kimppuun ja repineet tytöltä paidan pois päältä. Mari pääsi turvaan lahtelaisten poikien huoneeseen. Kun hän herrasmiesmäisen Karin saattamana meni omaan huoneeseensa, tulivat kundit vähän ajan päästä takaisin. Kun yksi tyypeistä oli jo päässyt sisään tähän lukottomaan huoneeseen, huusi Johanna niin, että koko kerros heräsi. Apuun säntäsivät ensiksi lahtelaiset, neukkuväkeä perässään. Tytöt rakensivat barrikaadin klo 4 kaikista huonekaluista oven eteen, eivätkä uskaltaneet nukkua koko yönä.

Torstaiaamuna kuljettajamme ”Kaapo” ajoi meidät tuttuun hotelliin aamupalalle. Sen jälkeen koko porukka lähti joen rannalle aurinkoa ottamaan. Hassu mutta tarpeellinen aamupäivä, porukka teki hiekkalinnoja, jutteli, nukkui. Lounaalta nastolalainen Antti katosi.

Illalla lähti lentokentälle uudelleen. Kentällä isäntämme juoksivat kovaa edestakaisin, jotta lentopaikkamme järjestyivät. Pitkin aikaa Antti oli huonovointinen, arveltiin hänen saaneen liian vähän ruokaa joten verensokeri oli liian

alhainen. Lopulta olimme jo päässeet turvatarkastuksen jonoon ja siis juuri pääsemässä lentokoneeseen. Antti pyörtyi! Hirveä hässäkkä, Sasha pyyhälsi hakemaan lääkäreitä. Koko sakki sähläsi pojan ympärillä, kunnes ambulanssi kuljetti hänet terminaalin terveysasemalle. Lopulta pääsimme jo koneen viereen ja emme voineet tehdä muuta kuin jännittää, tuodaanko Antti koneeseen vai jääkö hän Zapoon sairaalaan. Emme olisi halunneet jättää häntä yksin ihan kielitaidottomana vieraaseen maahan. Siinä vaiheessa kun olimme nousemassa koneeseen, Antti tuotiin ambulanssilla mukaan, kannettiin tajuttomana paareilla sisään ja sidottiin kahden ryhmäläisen väliin tukevasti penkkiin kiinni.

Kun kone yöllä tuli Leningradiin, ei meitä kukaan ollut vastassa. Lentomuutoksesta ei ollut tullut mitään tietoa. Emme tienneet hotellin nimeä. Mikään mahdollisista hotelleista ei edes vastannut. Odottelimme. Irina sai lopulta yhteyden hotelliin, joka lupasi lähettää auton hakemaan meitä heti kuudelta kun sillat ovat taas alhaalla. Olimme vihdoin hotellissa klo 7.30.

Antti saatiin lääkärin vastaanotolle, ei tullut selvää käsitystä mikä häntä vaivasi. Kotiin yritettiin kiivaasti soittaa, jotta olisi kuultu onko hänellä jokin sairaus tai lääkitys päällä, mutta tässä ei onnistuttu. Antti, joka oli kuitenkin 25-vuotias roteva voimailua harrastanut mies, selvisi tilanteesta kuitenkin hyvin ja oli jo loppuohjelmassa mukana. Ehkä se oli aliravitsemusta, vaikka ruokailut ainakin tytöille olivat turhankin runsaat ja raskaat.

Perjantaina jatkoimme ohjelmassa. Parkkijan Pirjo suunnitteli kiertoajelun reitin ja selosti sen myös, paikallinen opas oli ihan äimänä mukana. Ermitaasiin pääsyä odoteltiin pitkään, kun Irina oli unohtanut pääsyliput hotelliin. Oltiin aivan puhki kun oli kävelty tuntikausia koko talo läpi, vaikka se upea olikin. Junamatka koto-Suomeen sujui jo asiallisesti, onneksi, lisää seikkailuja ei enää kaivattu!” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

Aikataulu oli tiivis myös ystävyyskuntaryhmien Suomen vierailuilla. Tavallises-
ti ohjelmaa oli aamusta iltaan. Viikon ohjelman ainoa vapaapäiväkin oli
usein jaettu kahtia: toisena päivänä vapaata oli aamupäivällä ja toisena ilta-
päivällä. Kokonainen vapaapäivä oli poikkeus. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Se oli ihan, vois sanoa, että minuuttiaikataululla, erityisesti Turussa.
... Et kyllä se niinkun jotenkin, se oli sellasta niinku hyvin, tietyllä lailla
siinä koko ajan se viranomaisuus ja sellanen virallisuus. Tänne ei tultu
vaan viettämään aikaa vaan siinä oli ohjelmaa, vaikka ohjelman sisälle
saatto, taikka oli kulttuuriohjelmaa ja sellasta vapaamuotoisempaa ja
rennompaa, mut se oli ohjelmaa silti. Ja se mikä oli tunnusomaista puolin
ja toisin, niin oli se, että sataprosenttisesti ryhmä osallistui. Ainoastaan
sairastuminen esti osallistumasta. Suomalaiset oli erityisen tunnollisia,
mut ei ollu kyllä moittimista vieraittenkaan, tänne saapuvien vieraitten
puolelta. ... Oltiin paikalla kun oltiin lähdössä ja oltiin loppuun asti.
Ja sitten monta kertaa myös, niin esimerkiksi noitten ruokailujenhan
yhteydessä on helppo järjestää myös joku tällanen, kutsua myös
järjestöjen edustajia. Ne oli kans aika sellasia rentoja tilaisuuksia.
Et se oli kans, nekin niinkun ohjelmoitiin sillä tavalla. Ja mielenkiintonen
kokemus varmaan oli, et justiin sillon, kun syötiin kouluissa, niin nähdä
sen suomalaisen kouluruokailun tyyli. ... No, toivomukset kysyttiin ja sitten
periaate oli se, et tota, meillä oli niinkun hyvä, tai Turussa ainakin, niin
koulut otti innokkaasti vastaan, oli sitten kyse kulttuuriryhmästä tai
tällasesta tavallisesta nuorisoryhmästä, niin kouluihin oli helppo mennä.
Sitten tietenkin meidän omat nuorisotalot. Se oli hyvin tavallista, että me
viettiin jollekin nuorisotalolle ryhmä ja kerrottiin nuorisotalon toiminnasta
ja minkälaisia nuoria siellä käy ja tällästä. Ja sitten tietenkin oli myös
nuorisojärjestöjen niinkun, että riippuen vähän, että minkä tyyppinen
nuorisoryhmä tuli, mut erityisesti, jos järjestöjen edustajia tuli, niin sillon
aina sitten järjestettiin nuorisojärjestöjen tapaaminen joko meidän omissa
tiloissa tai järjestön tiloissa. Ohjelma sinänsä ei ollu koskaan mitään niin
kauheen erityistä, että se oli niinku sellasta, yritettiin järjestää sellaseksi
rennoksi, niinku rentoja tilaisuuksia, koska sitten sitä virallisempaakin oli.”
(Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Suomalaisvieraille esiteltiin mieluusti
suuria kolhooseja ja sovhooseja.
Rintamerkki Tallinnan lähellä
sijaitsevasta vihannessovhoosista.

” Varsinkin tuo yläasteen rehtori, Pirttilän Pentti ja sitä ennen Tuomisen Antti, niin oli aina valmiit ottaan vastaan porukkaa. Ja samaten kun kävi sitten nuorisoryhmiä, niin ammattikoulu ja tuo aikuiskoulutuskeskus, joka oli silloin harvinainen paikka, kun se oli atk:hon keskittynyt, niin ne oli semmosia, joissa ne aina mielellään kävi. Ja ne aina ihmetteli sitä, että tosiaan, ammattikoulu, että se on semmonen koulu tosiaan, kun se on. Ja se mikä heitä ihmetytti aina, oli se meijän laaja kielenopetus.”
(Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Mutta me suomalaisethan, aina kun me otamme tänne vieraita, mehän teemme heille ohjelman aamusta iltaan. Et me ollaan tietyllä tavalla, voisin sanoa, että vieraanvaraisempia täällä Suomessa, vaikka meitä sanotaan, että me ollaan jäyhiä ja kylmiä ja mitä kaikkia me ollaankaan. Mutta yleensähän me ollaan hyvin vieraanvaraisia ja kun meille on vieraat tulossa, mehän teemme hyvin tarkan ohjelman heille. Mäkin oon tässä vuosien mittaan tehnyt erilaisille valtuuskunnille ohjelmia, niin kyllä ne sieltä alkaa, että kahdeksalta on aamupala ja sitten miten siitä edetään, miten tapaamiset on ja missä käydään ja kaikki paikat sovitaan. ... Aina oli nuorisojärjestöjen tapaaminen. Se oli aina semmonen yhteinen ilta, jossa sitten tarjottiin jotain meikäläisittäin, kahvia, teetä, limsaa, mehua, pullaa, jotain pientä suolasta, hedelmiä, tämän tyyppisiä näin. Ja käytiin sitä keskustelua sitten tietenkin. Sitten hyvin usein käytiin tutustumassa johonkin oppilaitokseen tai kouluun. Tää suomalainen koulujärjestelmä on hyvin pitkään ollu tiedossa. Esimerkiks meijän tämä tarjottava lounas kouluissa, niin se on semmonen yleinen ihmetyksen aihe. Se, että se on ilmasta ja näin hoidetaan. Ja sen lisäksi mekin käytettiin jossain museossa, taidemuseossa tai jossain muussa. Myös heillä saattoi olla tämän tyyppisiä pyyntöjä. Viime vuosina sitten alkoi jo olla sitten, siinä 90-luvulla, kun näitä viimisiä vierailuja oli, niin he halusivat tutustua meidän kierrätystoimintaan tai tämän tyyppisiin asioihin. ... Liikunta-toimeen on tutustuttu paljon: hyvin usein halutaan nähdä meidän liikuntapaikkoja. Ja sitten on musiikkiopistoihin ja tämän tyyppisiin. Mut sillä lailla se ohjelma rakentuu. Myös sitten heidän toiveittensa mukaan pyritään aina, vieraitten toivomukset ottamaan huomioon.”
(Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

Pietarhovin puistossa riitti katseltavaa.
Kuva: Leena Aho.

”Ihan samanlaisii nuoria ilosia ihmisiä”

” No, silloin jos oli järjestöjen edustajia, niin silloin yleensä päästiin ainakin jossakin vaiheessa tapaamaan niinkun pioneereja tai muita tällasia nuorisopalatseissa toimivia nuoria ryhmiä. Varsinaisia nuorisojärjestöjähän heillä oli hyvin yksipuolisesti, et se oli vaan se puolueeseen liittyvät varhaisnuoret ja sitten varsinaiset nuoret, että tuota, niinkun järjestötaustat. ... Joskus toimintamuotona oli leiri, mutta se oli aika vähäistä se leiritoiminta, että kyllä se oli enemmän tällasta kaupunki, kaupungin alueella järjestettyä ohjelmaa. Ja sitten justiin tällasis toimintatiloissa, pioneeripalatseissa ja muissa tälläsissä tavattiin, et oli yhteisiä illanviettoja tai esimerkiksi, jos oli kulttuuriryhmä kyseessä, niin leningradilaiset esiintyi ja turkulaiset esiintyi ja sitten oli diskoa tai illallista tai jotain tällästä.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Nuorten tapaamisissa keskustelu kävi usein hitaanlaisesti, koska kaikki tulkittiin puolin ja toisin. Suomalaiset nuoret eivät yleensä osanneet venäjää, eivätkä neuvostoliittolaiset nuoret suomea tai useimmiten englantiakaan. Toisten kulttuurista oltiin kuitenkin kiinnostuneita.

” Enkä mä oikein tiedä sit, vaikka ne nyt ei kauheesti oikein puhunukkaan mitään kielii loppujen lopuks, niin kyl siel sit vaan tultiin jotenkin toimeen. Ne venäläisethän ei osannu tai sit ne ei uskaltanu puhuu.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Joskus kun selvitettiin ennakoon esimerkiksi tänne saapuvien leningradilaisnuorten kielitaitoa, niin he kertoi, et he on opiskelleet kolme vuotta englantia tai jotakin tällasia. No, sitten kun he tuli, niin heidän tasonsa oli kuitenkin ihan alkeis, ja sitten selvishän se, että se englannin opiskelu oli tapahtunu kerhomuotosesti yksi tunti viikossa, eikä se ollu edes koulun opetusohjelmassa, se oli ollu vapaaehtosta. ... Tietenkin länsimaisuus kiinnosti hyvin paljon varsinkin nuoria. Erityisesti jos niinkun opiskelijoitten kans, joil oli jonkinlaista englanninkielen taitoa, että pystyi puhumaan, niin kyllähän he olivat todella kiinnostuneita Suomen ja Turun asioista ja siitä miten nuoret täällä elää. Mutta aika hyvin, välillä ihan yllättävänkin hyvin oli, esimerkiksi jostakin musiikistakin tietosia. Ainakin siitä mikä oli pop.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Eppu Normaalilla oli innokasta yleisöä Turun ja Leningradin nuorison rauhanseminaarin illanvietossa 1983.
Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Turkulaisten lasten
ryhmä vieraili Lenin-
gradissa 6.-9.6.1987.
Kuva matkanjohtajana
toimineen
Leena Ahon.

” Mut siihen aikaan oli Venäjällä muutamia, jotka puhui saksaa. Että jonkun verran sitten saksantaitoiset pystyivät kommunikoimaan, mut kyl se aika vähästä oli. Et en tiedä oliko myös sitä yhteiskunnassa, että tavallaan suojeltiin myös sitä yhteiskuntaa siellä, että ei hirveen paljon pystyneet ihmiset kommunikoimaan vieraitten maitten tai ulkomaalaisten kanssa. Et tämän tyyppistä siellä oli.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

Neuvostoliitossa tavatut nuoret olivat haastateltavien tulkinnan mukaan valikoituja, ihan keitä tahansa suomalaisnuoret eivät päässeet tapaamaan. Samoin Suomeen matkustavat neuvostonuoret olivat ”valiojoukkoa”, joka usein oli saanut matkan palkinnoksi esimerkiksi hyvästä koulu- tai urheilumenestyksestään. Suomalaisia ihmetytti kuitenkin eniten neuvostoliittolaisten nuorten ikä, joka poikkesi useilla vuosilla suomalaisesta nuoren käsitteestä.

” Kyllähän se on niinkun tunnustettava, että ne nuoret jotka meidän ryhmiä pääsi tapaamaan, niin kyllähän ne oli sellasta, en nyt sanoisi että yläluokan nuorisoa, mutta kuitenkin tällasta, eihän me ihan kadun nuoria koskaan tietenkään voitu tavata. Ne oli niinkun opiskelevia ja sitten tällaisten luottohenkilöiden lapsia sitten, jos nuorempia tavattiin, ja aktiivisia toimijoita omassa kaupungissaan. Joskus miettii, että kun tiesi että siellä oli asukkaita yhtä paljon kuin Suomessa, ja sitten saattoi törmätä kumminkin esimerkiksi samoihin nuoriin, niinkun esimerkiksi peräkkäisinä vuosina, niin eihän se ollu sattumaa, vaan se oli se, että oli valikoitu joukko, joka meitä pääsi tapaamaan ja meidän kanssa yhdessä ohjelmaa viettämään.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Yksi ongelma oli varmaankin myös se ”nuoren” käsite silloin. Se oli niin erilainen meillä ja heillä. Meiltä lähti nuorisolautakunnan jäseniä tai/ja nuorisojärjestöaktiiveja (monet olivat kaksoisroolissa, mutta lähes kaikki alle 29 v.) ja siellä tavattiin ”nuorisoryhmä”, joka oli iältään vähintään yli 35-vuotiaita – parhaat varmaankin yli 50-vuotiaita – ja se oli aika koomista. Ja vastavierailut tänne olivat vähintään yhtä ”karmaisevia”. Sieltä ei päästetty kokemattomia nuoria liikenteeseen. Seuraus oli sitten, että sieltä tuli vanhempaa väkeä.” (Tuula Ljungkvist 23.9.2008, Heinola.)

Lahdessa vieraili zaporoshjelainen nuorisokuoro elo-kuussa 1978. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

” Varsin mielenkiinnostahan se on ollut, kun siihen aikaan, kun meiltä lähti nuorisovaltuuskuntia tai sitten myös tämmösiä, vaikka ne oli järjestöjen ja lautakunnan ja viranhaltijoitten edustajia, niin kyllä me nyt oltiin selvästi alle viiskymppisiä kaikki. Mutta sitten se hyvin usein oli niin, että kun meille tuolta Neuvostoliitosta nuorisovaltuuskunta tuli, niin kyllä siellä saattoi se keski-ikä olla siellä neljäkymmenen tienoilla. Että meidän käsitykset siitä nuorisosta oli vähän erilaisia. Ja se oli joskus sitten ongelmallista näissä tapaamisissa sitten. ... Siinä sitten joskus oli sitä ristiriitaa sitten, että oltiin vähän eri ikäsiä, mutta kyllä niistä aina selvittiin.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” ...meillähän kävi tälläisiä suurempiakin ryhmiä, jotka sanottiin, et sieltä tulee tällasta nuorisoporukkaa, mut sitten kun esimerkiksi Harjukadun nuorisotalolla me varustauduttiin, et siel oli talon nuoria, niin siellä niiden nuorten porukassa muistaakseni ei ollut yhtään alle kolmekymppistä, ja oli sovittu yhteistä ohjelmaa ja näin” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti).

” No, jos oli alle viiskymppisiä, niin silloinhan me todettiin, että ai nyt on lähtenykki tämmönen varhaisnuorisovaltuuskunta sieltä” (Marjaleena Tulainen 25.6.2009, Lahti).

Sen lisäksi, että neuvostoliittolaiset nuoret olivat yleensä suomalaisia vanhempia, jotkin heidän tapansakin tuntuivat erilaisilta. Turkulaishuoret esimerkiksi olivat tanssilattialla kiinnittäneet huomiota vieraittensa hajuvesiin.

” No, sit kun ne tuli ne nuorisoryhmät tänne, no, ne oli nyt sit nuorisoryhmät niinkun tavallist vanhempia, niin heijät vastaanotettiin sit ja järjestettiin kans tääl ohjelmaa. Et sieltähän kävi tosi paljonkin ryhmii tän Venäjän Neuvostoliitto-Suomi-Seuran kautta, nehän sai niit palkintomatkoiks, venäläiset. Mut sit oli nää viralliset ryhmät, nuorisoryhmät. Kyl mä muistan, tonne Kuuvuoreenkin kerran järjestettiin sit illanvietto, tämmönen tanssi-illanvietto. Kyl se ihan hauskaa oli, mut se oli vaan niin, mikä siit on jääny mieleen, niin suomalaiset pojat vähän sanos, tai no ehkä tytötkin, et ne parfyymit oli aika erilaisii tai ei ollu ollenkaan, niin oli aika voimakas tuoksu siel, tietysti kun hiki tuli. Mut ei ne, ne on ihan samanlaisii nuoria ilosia ihmisiä, et ei se niinku sitä haitannu, et ei kieltä niin kauheesti osattukaan. Eikä niihin sit varmaan osallistunukkaan semmoset ihmiset, jotka suhtautu venäläisiin ylipäättään negatiivisesti. Et kyl mun mielest se on ollu rikkaus.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

”Sovittiin, että niille annetaan myöskin taskurahaa”

Käytäntönä oli, että isäntäkaupunki tarjosi ystävyyskuntalaisille vierailijoilleen majoituksen ja ruokailut sekä järjesti ohjelman. Tämän lisäksi ainakin Turussa oli tapana maksaa leningradilaisille vierailijoille myös taskurahaa. Taskurahan jokainen sai sitten käyttää mielensä mukaan, kun ohjelmassa oli ostosaikaa. (Lasse Hallamurto 23.6.2009; Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”Kylhän me oltiin kuitenkin myöskin niin ystävällisiä, et kun tällainen ryhmä tuli, niin sit sovittiin, että niille annetaan myöskin taskurahaa. Se oli kyl todella aika ihmeellistä, mut siihenkin tietyl taval suostuttiin, et joku kymppi annettiin. Jaettiin kirjekuoret bussis, kun ne tuli, et se oli ja yks episodi. Mut se pitää niinkun heijastaa siihen. Suomi kuitenkin pärjäs hyvin, ei tääl kuitenkaan mitään sen kummempaa tapahtunu, et se myöntyyvyys. Eli ei voi arvioida sitä tämän päivän näkökulmasta mitä silloin tapahtu, et kyl historia pitää niinkun arvioida ajassa eikä niinkun nykypäiväs.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Taskurahan suuruus oli aluksi noin 50 markkaa, mutta myöhemmin määrä kasvoi 150 markkaan nuorille ja matkanjohtajille 200 markkaan. Taskurahan jakamiseen päädyttiin, koska Neuvostoliitosta saapuvilla ei välttämättä ollut käyttö rahaa lainkaan, tai jos olikin, turkulaisten tulkinnan mukaan matkanjohtaja keräsi rahat itselleen. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”Sitä en tiedä, että toivottavasti on tapahtunu niin, että niitä ei oo kerätty. Me jopa joskus ihan vihjattiinkin siihen, että me esimerkiksi annettiin ihan henkilökohtasesti ne rahat, koska meil oli joskus epäilyjä, että ne voi silti mennä matkanjohtajien taskuun. Eihän me pystytty tietämään mitä tapahtui sen jälkeen, kun me ei oltu. Itse kun pystyin sitä seuraamaan, niin kyllä ne ainakin sai tehdä ostoksia, ne nuoret, että olettais ja toivon tietenkin, että ainakin ne rahat sit todella oli heidän omassa käytössään.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”Sen verta karamelleilläkin pärjäs”

Nuoret ja lapset suhtautuivat usein melko epäluuloisesti neuvostoliittolaisen isäntäväen tarjoamiin ruokiin, ennakokuulot olivat vahvoja. Isolle joukolle tarjottu ruoka oli tavallisesti keittoa tai pastaa ja kastiketta. Huoltajat joutuivat välillä tekemään töitä onnistuakseen motivoimaan nuoret edes maistamaan ruokalajeja. Päivät olivat pitkiä ja syöäkin piti. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.) Onneksi aamupalalla oli leipää ja teetä, joita jokainen uskalsi syödä, toisinaan kananmuniakin. ”Ja sit tosiaan, kun nää oli vaan sit pidennetty viikonloppu tavallaan, et torstain aamul lähdettiin, sunnuntain tultiin takasin, niin ei se, kyl sitä sit sen verta karamelleilläkin pärjäs.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Turkulaisia Leningradissa ravintolaillallisella toukokuussa 1989. Kuva: Leena Aho.

” Sit oli se kilpailu, mikä Suomessakin on joskus ollu, et imetään tuttipulloa, kuka ensimmäisenä imee tuttipullon tyhjäksi. Mä katoin, et maitoo, miten nyt, et kuinkahan monta ripulii, et onkohan tarpeeks lääkkeitä mukana. Ei mitään, ei lapsil ollu kenelläkään yhtään mitään mistään ruuast tullu. Et se on vaan sit huonoo tuuri, kun sul tulee joku tauti.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Ja sit mul on jääny se mieleen, siellä Kingiseppissä, kun oltiin syömässä, syötiin aina, oli niin kauniisti laitetut valkoset pöytäliinat ja kohteliaat tarjoilijat. Se oli jotenkin niin erilaista, kun ei tääl oo varmaan päässykään missään niin syömään. Mul on jääny se mieleen. Oli niin niit paikallisii ruokii, vaikka ne maistu, mä muistan, silloin vähän oudolta. Muistan semmosen yhden pikkupojan, kun istu mun vieressä, se oli paljon pienempi poika, ja oli mustaa kaviaaria ja hän maisto sitä, ja jotenkin se ilme. Se oli semmonen ensmäinen kokemus. Ei varmaan ikinä elämässään ollu maistanu ennen.” (Margit Lind-Hiltunen 29.9.2009, Raisio.)

Yhdeksänkymmentäluvulle tultaessa ruoka parani nuortenkin mielestä huomattavasti, ja he olivat toisinaan jopa hyvin myönteisesti yllättyneitä tarjoiluista. ”Mutta monenlaisia kokemuksia oli ja kyllähän sen tiesi, että ihan tosiaan taloudellisista syistä ei isoille ryhmille pystytty mitään sen parempaa järjestämään” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku).

”Mineraalivesi oli meillä se yleisin juoma”

Alkoholista ei haastateltavien mukaan yleensä ollut ongelmia nuorisoryhmien matkoilla. Varmuuden vuoksi mukaan lähteviä nuoria kuitenkin valistettiin asiasta ennen matkaa pidetyissä tapaamisissa ja osanottajille jaetuissa matkakirjeissä. Turkulaisia nuorisojärjestöjä edustaville Leningradin matkan osanottajille 18.5.1973 lähetetyssä kirjeessä näistä asioista muistutettiin tähän tapaan: Nuorisolautakunta on määrännyt noudatettavaksi matkan aikana seuraavia ohjeita: matkan aikana väkijuomien ostaminen, kuljettaminen ja käyttäminen on ankarasti kielletty, samoin vaatteiden myynti ja muiden tullimääräysten rikkominen.

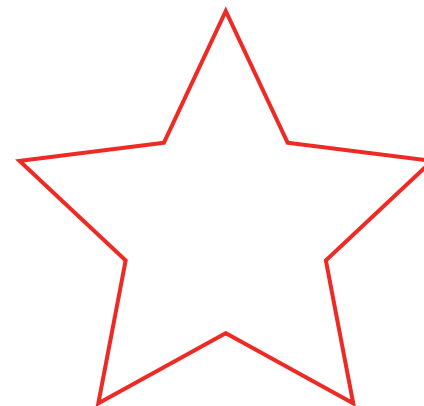
”Kyllä me painotettiin sitä, et me edustetaan Turkua koko sen vierailun ajan. Ja siinä kun, kun kumminkin yleensä, tai siinä alkuvuosinakin, kun kiinnostuneita oli enemmän, niin jotenkin myös ne osanottajat arvosti sitä, että he on päässeet nyt mukaan tälle matkalle. Totta kai nuoret, tyypillistä nuorille on, että valvotaan ja sitten varsinkin, jotka on kahdeksantoista-vuotiaita, ottavat alkoholia, mutta se ei haitannu virallista ohjelmaa. Mineraalivesi oli meillä se yleisin juoma näis nuorisoryhmissä.”
(Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”Ja se vähän tietysti oli ryhmälläkin, meinaan kysymys, että kaikki osas käyttäytyä riittävän hyvin, kun oli nuorisoryhmii. Niitähän tuli eri järjestöistä, kyllähän siin aina oli omat, omat ongelmansa, ei ne aina menny ihan, ihan sataprosenttisesti. Munauksii sattui. Niist nyt jollakin tavalla ain selvittiin.”
(Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

”Mut sillonkaan tosiaan, niinku humalaa, niinku humaltumisen vuoksi ongelmia, niin ei ryhmällä ollut. Se oli kyllä hieno asia, et siitä syystä ei oo kyllä tarvinnu stressata.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Pepsi oli turvallista juotavaa, kun vesijohtovettä ei uskaltanut käyttää.

Leirit

”Ihan oikeesti leirillä”

” Et kyl neuvosto-, tai venäläisetkin, niitähän oli sosiaalidemokraat-, kyl mä niit leiril olen nähny ja ittekin olen ollu niitten kans sit, et niil on kans semmonen hyvä leirikulttuuri ja ne osallistuu iltanuotioihin ja ne esiintyy mielellään ja niil on niinku semmost, sitä perinnettä kyllä löytyy. Mut se oli tosi niinku rajattuu, et se oli näitten hengenheimolaisten yhdistysten kanssa. Ja muutenkin siihen aikaan, seittekytluvulla oli tosi vaikea minkään muunkaan yhdistyksen mennä, et se piti olla niinku, et siin piti olla tää aatetausta, et sen mä tiedän. Kulttuuriryhmiiki kun on sinne pyrkiny, niin ei, ei ollu mittään asiaa. Eikä niit kutsuttukaan, eikä ne varmaan niin kauheesti halunnukaan, sit jos ajattelee.”
(Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Pioneerileiriläiset kiiruh-
tavat vastaanottamaan
suomalaisia vieraita
Vilnassa kesällä 1979.
Kuva: Lahden kaupun-
gin nuorisopalvelut.

Lahdella oli unkarilaisen ystävyyskaupunkinsa Pecsinkin kanssa sopimus valtuuskuntien ja leiriläisten vaihdosta, ja samantapaista koetettiin Zaporoshjen kanssa. Valtuuskuntien vaihto olikin melko säännöllistä, mutta Zaporoshjen nuoria kävi vain kahdesti Lahden nuorisotoimen järjestämällä ystävyysleireillä, joilla oli mukana myös Pecsinkin nuoria. Vuoden 1989 leiriä markkinoitiin musiikkileirinä, jotta nuoria saataisiin mukaan Neuvostoliitostakin. ”Kun siellä oli nimittäin se, että neidän ei halunnu päästää näitä lapsia, siis varhaisnuoria, länsimaihin sieltä, muuta kun jotenkin hirveän perusteltuna ja motivoituna ja valvottuna, koska se oli aina se riski.” Lahtelaisten ryhmiä ei ehtinyt lähteä leireilemään Zaporoshjeen ennen yhdeksänkymmentäluvun alkua. (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

” Joo, ja se oli, meiltä se oli tietysti vähän, että meiltä ois ollu pikkusen ehkä vaikee löytääkin sitten niitä lähtijöitä sinne jo siinä, sanotaanko yhteyskyltyn vaihteessa. Siinä vaihteessa sit jo nuoret matkusti niin paljon muutenkin, että täs ei ollut enää sellasta, eikä Neuvostoliitossa ollut sellasta vetoa, että sinne ois saanu hirveesti lähtemään siin vaihteessa ihmisiä.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

Turun nuorisotoimi järjesti vuonna 1985 Ahtelan nuorisoleirikeskuksessa ystävyysleirin, jolle oli kutsuttu nuoria kaikista Turun ystävyyskaupungeista. Turun ja Leningradin kahdenkeskisiä nuorten tai lasten leirejä ei pidetty kummassakaan maassa. Turkulaisia nuoria osallistui Neuvostoliitossa järjestetyille pioneerileireille, mutta ne eivät olleet kaikille avoimia, vaan niille kutsuttiin nuoria ”heikämielisistä järjestöistä”. (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Ja sitten sekin, välillä tuli yllätyksiä ehkä näissä ikämääritelmässä, että kyllähän meidän nuoret oli usein nuorempia kun Neuvostoliiton nuoret. Niin, että siinä välillä jännitettiin, ja se varmaan oli yks asia mikä meitä ei kauheesti aktivoinu siihen leiritoiminnan järjestämiseen, koska leireillä se niinkun korostui.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Vuoden 1985 ystävyysleirin osallistujia ja tunnus. Kuvat: Turun kaupungin nuorisosiainkeskus.

Kyllä niitä oli, sillai, että meidän omissakin leirikeskuksissa oli jonkin verran, mutta kyllä se enemmän oli tämmöstä valtuuskuntavaihtoa. Että se oli vähän erityyppistä. ... Kyllä me saatettiin puhua sitten siitä leiritoiminnastakin siellä. Kyllä se oli vähän erityyppistä sitten kuitenkin. Varsinkin se Odessan suuntaan ja Neuvostoliiton suuntaan. Juuri siitä johtuen, että se ikäryhmä oli vähän toinen. ... Sitten tiiän esimerkiksi, että pioneerijärjestö oli vahvasti mukana siinä, että siellä Mustanmeren rannalla kun näitä pioneerileirejä, niin sinne on sitten menty, Suomesta on lähtenyt valtuuskunta, jonne kerätty eri puolilta Suomenmaata lapsia ja pioneerejä ja ovat yhdessä Helsingistä matkustaneet ja olleet siellä ihan oikeesti leirillä. Ja siihen on taas sitten nuorisolautakunta sotkeutunut sillä lailla, että avustanut siinä vuosivastuun tai leirivastuun yhteydessä.”
(Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

Nuoperin sähköpostikyselyyn vastanneista kunnista Turun ja Lahden lisäksi ainakin Vantaa, Järvenpää, Pori, Tampere, Pieksämäki ja Kotka järjestivät useamman ystävyyskunnan nuorten yhteisiä leirejä, joihin osallistui nuoria myös Neuvostoliitosta.

Riihimäen nuorisolautakunta järjesti vuosina 1983–1991 säännöllisesti nuorisoryhmien kesäleirivaihtoja ystävyyskaupunkinsa Gus-Hrustalnyj’n kanssa. Vuosittaisesta ryhmien vaihdosta oli sovittu neuvotteluissa kaupunkien johtajien välillä. Riihimäkeläisten 11–13-vuotiaiden varhaisnuorten ryhmät tekivät kahden viikon vierailuja ystävyyskaupungin pioneerileireille ja vastaavat ryhmät Gus-Hrustalnyj’sta vierailivat Riihimäellä. Riihimäellä ryhmät olivat viikon SPR:n leirillä ja toisen viikon kaupungin koulujen kesäsiirtolassa.
(Pertti Kosonen 24.5.2007, Riihimäki.)

Raision nuorisovaihto ystävyyskaupunki Kingiseppin kanssa muotoutui alkuaikoina leirimuotoiseksi. Käytäntönä oli, että leiriläisten vastaanottaja hoiti leirikulut ja ohjelman ja lähettäjäkaupunki maksoi nuorten matkakulut. Suomen päässä leirit pidettiin Raision kaupungin virkistysalueella Kesärannassa. Järjestelyistä vastasi nuorisotoimi yhdessä nuorisojärjestöjen, kuten Raision Nuorten Kotkien ja Raision Pioneerien kanssa. (Tuominen 2005, 49.) Kingiseppin lapsia kävi noin kymmenen vuoden ajan joka vuosi Raision leireillä, ja raisiolaisia lapsia kävi vastavuoroisesti Kingiseppissä pioneerileireillä (Teuvo Telari 5.7.2004, Raisio). Silloinen nuorisolautakunnan puheenjohtaja Teuvo Telari kävi useita kertoja lapsiryhmän kanssa Kingiseppissä leirillä. Hänellä oli tapana järjestää kesälomansa niin, että pääsi mukaan matkanjohtajaksi. Leirimatkoilla oli lisäksi mukana muutamia lasten vanhempia, mutta oli tärkeää, että matkanjohtajana oli joku, jonka kingiseppiläiset tunsivat ja jonka aseman he tiesivät. (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Se oli yks toimintatapa ja sitä niinkun tavallaan odotti aina sitä kesää sinne, kun se oli sit jokavuotinen. Se oli niinkun, en mää sano, mää sanon ainakin, et se oli erittäin mukavaa. Ainakin näin, määki tunsin viel paljon porukkaa. Mää menin erittäin mielelläni. Mul on mukavat muistot.” (Teuvo Telari 29.9.2009, Raisio.)

” Majotuttiin semmoses Nuoruus-lomakylässä, sen muistan. Pieniä mökkejä. Ne oli niin pienii mökkei, et Telarin Teuvo oli matkanjohtajana ja Teuvon jalat ei mahtunu sisälle. Sen mä muistan, ovi piti jättää auki. Ne oli ihan pienii, niinku leikkimökkejä. ... ..siellä lomakylässäkin istuttiin nuotiolla jonain iltana ja laulettiin. Jollain oli kitara ja laulettiin, ja siel oli kyl paikallisiakin nuoria silloin mukana.” (Margit Lind-Hiltunen 29.9.2009, Raisio.)

” Sehän siinä oli ehkä se erilaisuus, että siellähän se lapsitoiminta oli niinkun koulujen yhteydessä, niinkun pioneerijärjestö oli koulussa, joka oli tavallaan niinkun yhtä. Mut että kyllä se, niinkun se meijänkin väki, joka siellä kävi, niin kyllä ne yleensä tyytyväisiä oli. Olihan se, joillekin oli se ruoka ollu vähän ongelma, et kun ei ihan kaikkee, et kun mennään leiriolosuhteisiin, puolin ja toisin. Meillä kyllä tuota, vaikka sillon ei ne määrärahat niin hyviä ollukkaan, niin meillähän oli kaks loistavaa emäntää. Nuorisotilojen siivoajat halus kesäks leireille töihin, ne oli emäntinä siellä. Ja ne hoiti kyllä sen viimesen päälle, sen ruokahomman. Et se oli kyllä niinkun meijän pelastus, se, että se oli näin. Sillon se ei tullu niin kovin kalliiskaan, nykyäänhän tää leirien järjestäminen tulee maksamaan hirveesti. Siis miten se on voinu muuttua näin paljon tää homma, että ei nykyään enää pysty järjestämään leirejä, ei saa rahaa. Sillon oli vapaaehtosia mukana vielä täälläkin päässä.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

Kyselyvastausten mukaan myös Varkauden ja Petroskoin sekä Karkkilan ja Kashiran nuorisoryhmiä oli leireillä puolin ja toisin, samoin Vammalan nuoria osallistui leireille ystävyyskaupunki Kashinissa. Kotkassa kävi lasten ja nuorten ryhmiä leireilemässä ystävyyskaupunki Tallinnasta 1990-luvulla, ja Vladimirin kaupungin lapsia ja nuoria kävi kesäisin leireillä Keravan Kesärinteellä 1980-luvulla.

Rannikkoseutu 10.7.1990.

Kulttuurivaihto

”Erittäin hyvät ohjelmaryhmät”

Niin sanottujen tavallisten nuorten ryhmien lisäksi ystävyyskunnat lähettivät toistensa luo vierailuille erilaisia kulttuuriryhmiä. Turussa Nuorison taide-tapahtumaan osallistuneet nuoret ja nuorisoryhmät saivat ilmoittaa halukkuudestaan, ja jos ilmoittautuneita oli enemmän kuin mukaan mahtui, mietittiin yhdessä vastaanottavien isäntien kanssa, kootaanko lähtevä ryhmä tällä kertaa mieluummin esimerkiksi tanssijoista vai soittajista. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Esiintymismatkoille pääsevien lajeina saattoivat olla esimerkiksi kansantanssi, klassinen baletti, moderni tanssi, kilpatanssi tai voimistelu. Toisinaan matkoille valittiin klassisen musiikin soittajia musiikkiluokilta tai konservatoriosta, välillä mukana oli kuoroja tai pop- ja rock-yhtyeitäkin. Teatteriryhmiä oli vaikea viedä, koska niiden esitys perustui puhumiseen, eikä yhteistä kieltä ollut. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Kulttuuriryhmille oli järjestetty esiintymisiä erilaisiin kohteisiin. Neuvostoliitossa kouluvierailuilla oli tapana, että suomalaiset esittivät ensin oman ohjelmansa, ja sitten koulun omat oppilaat esiintyivät lyhyemmin kiitokseksi vierailusta. Muutoinkin oli tavallista, että suomalaisen ryhmän lisäksi tilaisuuksissa esiintyi myös jokin paikallinen ryhmä. ”Koulut oli tosi kiitollisia, kun sinne mentiin ja he tapas niitä nuoria ja koululaisia, niin ne oli niinkun kiitollisia paikkoja.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

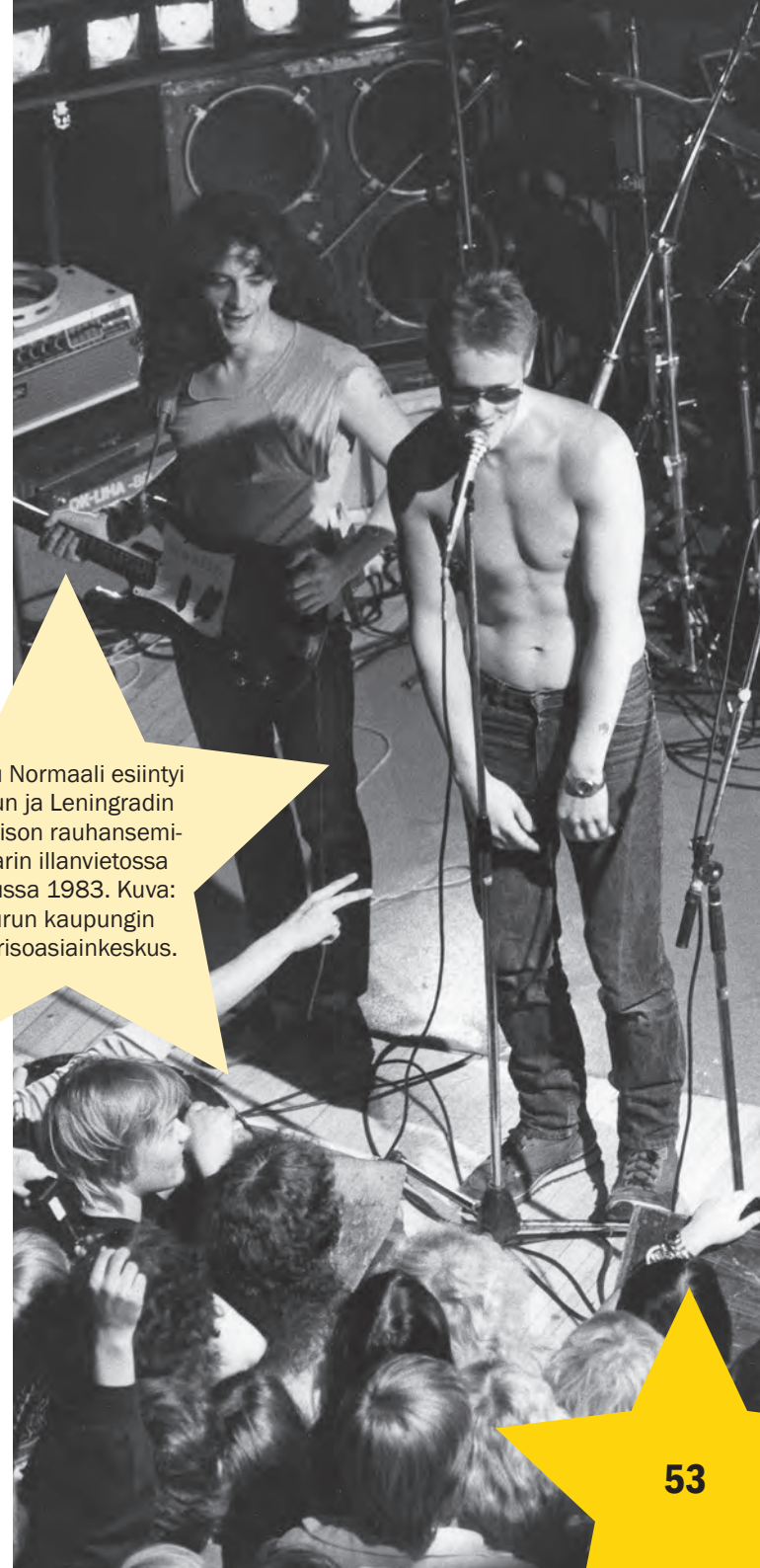
Aurinkobaletti tanssi vuoden 1983 rauhanseminaarissa Turussa.
Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

” Ne vierailukohteet oli mielenkiintosta, että minne vietiin esimerkiksi kulttuuriryhmä esiintymään. Kouluthan on aika normaali, mutta olen ollut ryhmän kanssa esimerkiksi, en tiedä oliko se Neuvostoliiton suurin, mutta Suomen oloihin suhteessa aivan jättimäinen, sellanen sotasairaala, jossa yleisö oli potilaita, nuoria sotilaita, jotka olivat armeijassa tai ihan sotatilanteissa haavoittuneita ja loukkaantuneita. Se oli mieletön sali ja siellä ne pyjamissaan ja aamutakeissaan sitten, ja aivan innoissaan. Ihan hurjat aplodit sitten saatiin.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Mä olin yhdellä matkalla mukana, silloin kun oli se ohjelmaryhmäkin mukana, ja silloin tuli ongelmia sit sen sähkönsä kanssa. No, sittenhän, eihän tämä ongelma ole, niil oli aggregaatti. Se aggregaatti hakkas sähkönsä sille bändille sitten. Ne kaivo aggregaatin sieltä, se hakkas hirveellä metelillä, siit tuli sähköä.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Mutta silloin kans, kun he täällä olivat, niin meillä on ollut sitten Pohjan-kartano, joka on meidän työväenopiston iso juhlasali, johon noin 500 ihmistä mahtuu, niin siellä on ollu useamman kerran. Kun sieltä on tullu sitten näitä todella korkeatasoisia esiintyjä vielä, niin niitä näytettiin ihmisille ja siellä sali oli hyvin usein täynnä. Ja sitten 70-lukuhan oli siitä mielenkiintoinen aika, vielä 80-luvun alku, että kun tää poliittinen toiminta oli niin vahvaa. Tänä päivänähän poliittisia nuorisojärjestöjä saa suurin piirtein hakemalla hakea. Mutta siihen aikaan jokaisella poliittisella nuorisojärjestöllä oli myös omat ohjelmaryhmänsä. Mä muistan Oulussakin, kun me sitten ohjelmia rakennettiin näihin illanviettoihin, niin se oli sitten niin, että täytyi ottaa kaikki tasapuolisesti huomioon ja myös jopa se esiintymisjärjestys oli hirveän tarkka. Se täyty tarkalleen miettiä aina, että missä järjestyksessä mikäkin esiintyjä siellä sitten oli. Ja oli myös se, että siihen aikaanhan oli tuota sitten tämä nykyisen Vasemmistoliiton, silloisen SKDL:n, hajaannus menossa ja siellä oli sitten tää, niin kuin sanotaan, taistolaissiipi ja sitten oli tää toinen siipi. Ja meillä esimerkiksi Oulussa oli molemmilla näillä siivillä erittäin hyvät ohjelmaryhmät, lauluryhmät ja niin. Aina piti miettiä, että missä järjestyksessä meni punaset pajat ja siniset pajat, että vielä ottaa tämäkin huomioon sitten. Ja kaikki halusivat ehdottomasti olla sitten aina esiintymässä mukana.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

Eppu Normaali esiintyi Turun ja Leningradin nuorison rauhanseminaarin illanvietossa Turussa 1983. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Neuvostoliittolainen tanssi-
ryhmä Turun ja Leningradin
nuorison viidennen rauhan-
seminaarin avajaisissa
Naantalissa kesällä 1977.
Kuva: Turun kaupungin
nuorisoasiainkeskus.

Ystävyyskuntien välillä vaihdettiin monenlaisia muitakin kulttuuriryhmiä ja esiintyviä taiteilijoita. Esimerkiksi Suomi-Neuvostoliitto-Seuran paikallisosastot toivat usein esiintyjä Suomeen. Myös kuvataiteilijoiden näyttelyitä vaihdettiin. Kulttuurivaihtoon liittyi myös mm. lasten ja nuorten valokuva- ja piirustusnäyttelyitä. Esimerkiksi jo vuonna 1963 Leningradissa vieraili turkulainen kolmen hengen kuvataideryhmä ja Turussa Puolalan koululla oli esillä valokuvanäyttely Leningradista. (Kallioniemi 1993, 34.)

”Niin sit oli tietysti Venäjälläkin, oli sit se ystävyysseura, Turku-Leningradin ystävyystoiminta tai -seura siellä, ja niillä oli oma talokin, missä me käytiin monta kertaa. Niitä vastaanottoja oli siellä ja sitten me vietiin nuorten taidenäyttelyitä ja sit kerrankin piirustuksia. Se oli siellä kulttuuritalolla, Suomi, mikä sen nimi sit mahtoi virallisesti olla.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

”Se ryhmä (1977) vei myöskin mukanaan taiteilijan töistä kootun näyttelyn. Sitä mä en muista mitä se näyttely piti sisällään, mut nähtävästi ne oli jotakin niinkun käsinmaalattuja seinätauluja. Maalaustaidetta, joo. Siel oli näit nuorisjärjestöjen ohjelmaryhmiä mukana, jotka esiintyi siellä. Et tuo oli se alku. ... Sithän meillä oli tällömsiä valokuvanäyttelyjä. Sielt tuli materiaalia tänne, se melkein meni aika paljon niin päin. Siis tällömsen joku kuvanäyttely, joka oli jossain nuorisotalossa esillä.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

Turun kaupunginteatterin lämpiössä oli vuonna 1982 esillä piirustusnäyttely, jonka aiheena oli Turun ja Leningradin nuorison rauhan ja yhteistyön seminaari. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Rannikkoseutu 11.6.1982.

Valtuuskuntien vierailut

”Välillä tosi raskaitakin neuvotteluja”

Virallisten valtuuskuntien vaihtoja oli tavallisesti kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Turkulaisten valtuuskunnissa oli useimmiten nuorisolautakunnan puheenjohtaja, varapuheenjohtaja tai joku jäsenistä sekä kaupungin nuorisotoimenjohtaja tai muu viranhaltija (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku).

”

Ja jos valtuuskunta oli, niin pääasiassa se oli lautakunnan jäseniä ja sitä teknisen puolen hoito oli lähinnä, et mä hoidin sen, et olin siin ryhmäs. Näin se toimi. Ja matkatoimiston kautta ne hoidettiin. ... Se vois olla nelihenkinen yleensä ehkä. Ja kylhän siel sillon se valtuuskunnan puheenjohtaja, niin se sai mun mielestäni ihan huomiota, niinkun hyvin osakseen, et siin mieles ihan merkittävä juttu ja siit oppi paljon asianomanen henkilö tämmöstä kansainvälistä käyttäytymismekanismia. Arvokas tieto, mä uskon.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Valtuuskunnat kävivät ystävyyskunnan virkamiesten kanssa neuvotteluja ja sopivat tulevasta nuorisoyhteistoiminnasta. Turun ja Leningradin välisten neuvottelujen pohjalta laadittua paperia kutsuttiin yhteistyöpöytäkirjaksi (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku). Valtuuskuntien valmistelemiin virallisiin pöytäkirjoihin tuli aina kummankin kaupungin johdon allekirjoitukset merkiksi yhteistyön hyväksymisestä. Tästä syystä myös delegaatioiden ja valtuuskuntien vierailuihin liittyi aina kaupunkien johdon tapaaminen. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

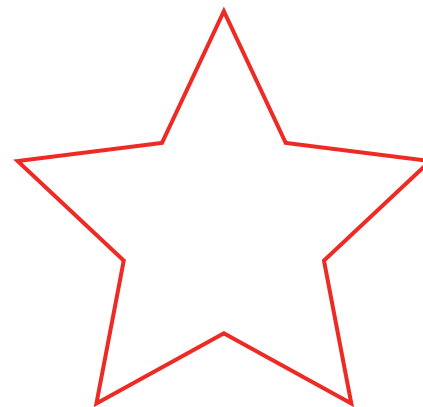
” Mielenkiintosa keskusteluja siellä oli, ja välillä tosi raskaitakin neuvotteluja. Kyllä mä muistan, että joskus Leningradissa kaksi tuntia istuttiin jonkun pöydän ääressä, ja kun itse tekee esimerkiksi muistiota. Kun oli valtuuskunnan mukana, niin muistion tekeminen oli silloin mun tehtäväni, niin kyllä ne aika raskaita rupeamia oli, kun koko kaks tuntia, vaikkei niissä siis sellasia mitään varsinaisia ongelmia ollut, mutta kun asiat käytiin aika yksityiskohtaisesti läpi. Ja sitten samalla aina niis tällais neuvotteluissa, niin siinä puhuttiin ajankohtasista asioista, erityisesti siellä isäntä, isännän puolelta, mutta myös aina vieraat kerto, että missä mennään. Jos oli vaikka valtuustokausi vaihtumassa, niin kerrottiin, että nyt on uusi nuorisolautakunta ja nuorisolautakunnan kokoonpano on tällanen ja siihen kuuluu nää puolueet ja näin monta edustajaa mistäkin ja nimet. Ja sitte tosiaan niinku Leningradin puolelta myös, ketkä vastaa nyt nuorisokomiteas kansainvälisestä toiminnast ja mikä on organisaatio ja jos on jokin asia muuttunut, niin mikä on muuttunut ja jos kaupungin johdossa on tapahtunu muutoksia, niin mitä muutoksia.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Mutta tota siellä Zaporoshjessahan oli kyllä, joka kerrallahan siellä oli järjestetty tyylikäs vastaanotto. Kaupunginjohtaja oli aina läsnä. Meil oli vielä tää vitsi, että siellä kaupunginjohtaja oli aivan samannäköinen kuin meidän kaupunginjohtajamme täällä, se oli aikamoinen semmonen hupijuttu. Mutta se oli hyvin tyylikkäästi ja siellä istuttiin aina tämmösissä neuvotteluissa, keskusteluissa tarkasti ja sitten meille kerrottiin siellä huolellisesti, Komsomolin edustajathan oli hyvin suures roolis kanssa näissä tapahtumissa, et kerrottiin Komsomolin roolista. Muistan sen, kun yhdellä kerralla pojat ainakin oli niinkun silmät pyöreinä, kun Komsomolista kerrottiin, että he esimerkiksi saavat päättää että kenen lapset pääsevät päivähoitoon, tai mihin kouluihin lapsia laitetaan. Sitä kuunneltiin hämmennyksellä.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

” Iltapäivän ohjelmassa oli neuvottelu Komsomolin ja Sputnikin (Neuvostoliiton kansainvälinen nuorison matkailutoimisto) kanssa. Kun oli sanottu, että meiltä voi tulla kuusi edustajaa, ei lähdetty matkaan ennen kuin oli saatu kuusi henkilöä kokoon. Paikalla mm. Komsomolin kaupunkiyhdistyksen 1. ja 2. sihteeri. Keskustelua kuumensi, kun kerroimme Suomessa tehdystä tutkimuksesta: mitä nuoret ajattelevat NL:sta. Jätettiin yhteistoiminnan ehdotuspaperi, johon luvattiin vastaus huomenna.” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

Lahtelaisten valtuuskunta vierailulla Zaporoshjessa 1987. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Turkulaiset otettiin Leningradissa vastaan juhlallisin menoin. Kuva: Leena Aho.

Myös Leningradissa vietetyille Turku-viikolle ja Turun Leningrad-viikolle osallistui aina nuorisolautakunnan ja nuorisotoimen valtuuskunta (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku). Turku-viikolla paikalla olivat edustajat myös Turun kaupunginhallituksesta ja -valtuustosta, ja kaupunginkanslian kansainvälinen sihteeri hoiti ohjelmaa, johon nuorisotoimen turistirymäkin pääsi osallistumaan (Leena Aho 10.6.2009, Turku).

” Ja sithän tietysti, me oltiin aina mukana, kun oli nää Turku-päivät Leningradis, ja jotakin kulttuuriohjelmaa me siin tarjottiin. Mut ei kaupungin keskushallinto sit kauheesti siitäkään tykänny, et me oltiin siellä ja me saatiin tietyl taval myöskin huomioo. Et hiukan se oli simmost nihkiää.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Mut olihan se, että jos aattelee et esimerkiks yks apulaiskaupunginjohtaja oli Vladimir Putin. Niin sellanen, mä aina kutsuin näitä, koska Pietarissahan oli semmonen, taikka Leningradissa oli sellanen, että oli niinkun se pääkaupunginjohtaja, joka oli niinkun yleensä sellanen hyvin karismaattinen ja esiintyi ja nää muut oli sitten niinkun tällasia tausta-apulaisia, niin mä aina sanoin sitten, että kun tapasin ja he mua kädelle suuteli, nämä apulaiskaupunginjohtajat, niin mä aina sanoin, että ne on niinkun semmosia harmaita miehiä, joita mä en koskaan, ne vaihtuu niin usein, että mä en pysyny niinku näitten nimien perässä. Että harmittaa oikeestaan, että olis pitänyt ehkä vähän tarkemmin kattoo niitä. Mutta Vladimir Putin on suudellu mua kädelle tässä ominaisuudessa, apulaiskaupunginjohtajana, että tällasia mielenkiintosisia kokemuksia tässä.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Illalla meidät kuljetettiin erään kaupunginosan Komsomolin nuorisokahvilaan illanviettoon. Taas oli juhlava vastaanotto, sain tehtäväkseni leikata leipää koko vierasporukalle. Kahvia, ihanaa aprikoosijäätelöä, tuulihattuja. Yhtäkkiä isännät toivat meille allekirjoitettavaksi rauhanvetoomuksen Gorbatsoville ja Reaganille. Se oli käännetty englanniksi ja siinä USA:n imperialismi sai kyytiä. Minä nappasin äkkiä porukan nuoren lahtelaisen poliitikon tanssimaan jotta pääsin häntä opastamaan: hän saattaisi joskus tulevaisuudessa törmätä tähän allekirjoittamaansa paperiin, tämmöisiin ei nimiä alle panna! Vaadimme asiakirjaan pientä tarkistusta ja tästä neuvottelimme 40 minuuttia. Lopulta todettiin, että kyseessähän oli selvä käännösvirhe, alkuperäisessä tekstissä ei tätä korjaustarvetta ollut ja sillähän asia olikin selvä!” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

”Ei sinne nyt makoilemaan menty”

Tyypillinen suomalaisvaltuuskunnan viikon matkan ohjelma ystävyyskunnassa oli tiukasti aikataulutettu. Neuvotteluja varten oli varattu aikaa, ja valtuuskuntien jäsenten vapaa-ajan viihdykkeeksi oli järjestetty vierailuja ja muuta ohjelmaa. Valtuuskuntia käytettiin osittain samoissa kohteissa kuin nuorisolaajaa kulttuuriryhmiä, jotka monasti olivat matkalla samaan aikaan, mutta osa ohjelmasta oli varta vasten heille suunniteltua. Järjestetty kulttuuriohjelma saattoi valtuuskunnilla olla korkeatasoisempaa kuin nuorisoryhmillä. Valtuuskuntien jäsenet vietiin esimerkiksi klassisen musiikin konsertteihin ja balettiesityksiin, joihin isommille ryhmille oli vaikeaa saada lippuja. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.) Neuvostoliittolaisisännät veivät suomalaisvaltuuskunnat mieluusti tutustumaan myös paikkakunnan suurimpiin saavutuksiin, olivat ne sitten teollisuuslaitoksia, sairaaloita, historiallisia kohteita tai kouluja.

Johtoryhmä laskemassa seppelettä tuntemattoman sotilaan haudalle Moskovassa Suomen ja Neuvostoliiton nuorison II ystävyysfestivaalin aikana 1979. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

”

Se oli tietenkin hirveen tärkeitä, nämä neuvottelut näiden Komsomolin edustajien kanssa” (Ebba Askonen 12.12.2007, Oulu).

”

Sittenhän siellä oli tiukka ohjelma, siellä päässä aina oli, että siellä käytiin tutustumassa työpaikkoihin ja useesti sitten tavattiin työpaikkojen pääluottamusmiehet tai sitten Komsomolin edustajat siellä työpaikoilla ja aina sitten istuttiin vähän keskustelemassa jossakin huoneessa ja vaihdettiin lahjoja. Tää oli kovin määrämuotosta tää kanssakäyminen. Sitte tämmönen risteily Dneprillä kuului asiaan. Voimalaitoksella käytiin varmaan joka kerta katsomas, koska siel oli tavattoman iso voimalaitos siinä Zaporoshjen kaupungin kohdalla Dneprissä. ... Kyl se oli sitte kokous Komsomolin ja kaupungin johdon kanssa. Se oli se virallisin puoli siinä. Ja yleensä sitten oli, aamupäivällä tämmöset asiat hoidettiin ja sit iltaapäivällä oli just joku työpaikkakäynti, tehdaskäynti tai, ja illalla vielä oli sitte joku kolmas ohjelma. Kyl se niinkun oli tosiaan ihan semmonen ohjelmoitu, et ei sinne nyt makoilemaan menty.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

” Kaupunkikiertoajelulle saimme englanninkielisen oppaan. Zaporoshjen isoon voimalaitokseen oli tehty uusi turbiinilaitos. ... Illalla meidät vietiin sirkusesitykseen... Nukutti, eikä ollut mitään todella huimaa. Sitten Inturistin valuuttabaariin, jossa juotiin lasi kuohuvaa ja puhuttiin perestroikasta. Aamulla isäntämme Sasha odotti tarkkana poikana kun lähdimme historialliseen museoon Hortizan saarelle. Tässä upeassa kasakkakulttuurin museossa historiaa esiteltiin kuluneen vuoden Komsomolin kokoukseen asti. Kaupunginjohtajan vastaanotto oli mielenkiintoinen, olihan arvon virkamies tosiaan aivan Kari Salmen eli Lahden kaupunginjohtajan hieman tukevampi kaksoisolento. Asialliset viralliset keskustelut, tarjolla vain kivennäisvettä. Vierailu Ukrainan ansioituneen kansantaiteilijan luona sekä rauhankomitean toimistossa. ... Tiistaina vierailimme huonekalutehtaassa, jossa työmenetelmät näyttivät aika vanhahtavilta. Olivat erikoistuneet mm. kauniisiin lakkapintaisiin intarsiakalusteisiin. Henkilökunnan kanssa syntyi niin mielenkiintoinen keskustelu, että aika ihan pahasti loppui kesken. ... Illaksi Teollisuusinstituutin lepopaikkaan Hortizan saarelle, paikalliseen Pajulahteen. Lentopallo-ottelussa alettiin olla lähes tasaväkisiä, kun etsivät kaikkein heikoimmat joukkueeseensa. Uintia, epätodellinen laulutukio Dneprin rannalla heti auringonlaskun jälkeen. Upeata! Vielä puolenyön aikaan oli lämmintä +18. Keskiviikkona upeassa aurinkoisessa aamussa jokiristeilylle. Komsomolin pojilla oli viralliset puvut päällä, niinpä meilläkin äkkiä shortsit vaihtuivat asiallisempiin asuihin. Oli oma pieni laiva jossa keskustelu kävi vilkkaana.”
(Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

” Vierailujen ohjelmat olivat viimeisen päälle suunniteltuja puolin ja toisin. Kerran, kun kajaanilaisten juna oli yli vuorokauden myöhässä pahan radalla sattuneen junaonnettomuuden takia, odotti heidän vastaanottokomiteansa asemalla heitä koko vuorokauden ja kajautti tervetulo-musiikin heti heidän saavuttuaan. Donin Rostovissa kierrettiin katsomassa nähtävyyksiä ja eri museoita sekä tehtiin ostoksia. Kerran, aivan spontaanisti, saatiin aikaan myös maiden välinen lentopallo-ottelu hienolla hiekkarannalla pelaten.” (Pentti Pönkkö 16.10.2008, Kajaani, puhelinkeskustelu.)

” Kyl ne pakkas aina viemään semmosiin paikkoihin, jotka oli vähän niinkun järjestetty. Että ihan aitoa ei kyl päässy näkemään kun auton ikkunasta. ... Ja kyl mä muistan myöskin semmosen, ihmettelin jälkeinpäin, että olipas hienot systeemit päiväkodissa jossakin. Nehän on mun mielestäni Neuvostoliiton aikana, nyt tulee tietyst vähän aliarvioitua, et kyl Neuvostoliitossa oli myöskin hyvää, et nää päiväkotisysteemit ja semmoset, mun mielestäni ne oli aika hyvin järjestetty. Mut sit ne myöskin vähän näytti semmosia, jotka oli niinkun tehty pirun hyviks, et ei oikein voinu uskoa. Sit oli toi, joka jäi mieleen, niin oli tämmönen hammaslääkärikeskus jossakin Leningradin ulkopuolel, jos näytettiin, jos oli paljon näit potilaspaikkoja ja moderni kalusto. Mut kyl se oli jälkeinpäin miettiessä, niin se oli ilman muuta niinkun tehty juttu. Se oli niin tuoreen olonen. Sitä varmaan näytettiin vieraille. Mut on jääny mieleen. Mä ajattelin, et onpas hyvän näkönen systeemi, ihan kun Suomessa paremmis paikois. Mut se oli varmaan vaan paikka, jota ehkä näytettiin.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Sepeleen lasku Piskarevin
hautausmaalle kuului
turkulaisvaltuuskuntien
ohjelmaan Leningradissa.
Kuva: Turun kaupungin
nuorisoasiainkeskus.

Lahtelaiset "hylkeet" Dneprin rannalla Zaporozhijassa heinäkuussa 1978. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

” Joo, mä muistan niiltä matkoilta, et kun vois pohtia sitä, että yritettiinkö siellä niinkun mejän porukalle tavallaan syöttää, niin ei ainakaan tällä lailla julkisesti, et ois koottu johonkin tilaan ja näin. Mut se tuota, kun se oli määrättyl lail kuitenkin määrämuotoista, niin nehän esitteli tietysti niinku paikassa kaikki ne parhaat puolet. Ei me päästy, no päästy ja päästy, niinkun tutustumaan tavallaan siihen todelliseen. Että määrättyllä lailla vois sanoo kuitenkin niin, niinkun sitä junassa joskus heitettiin, että jotain kulisseja viedään tossa sivussa, mutta tuota, joka kuulu mun mielestä tähän neukkiyhteistyöhön, et se oli kuitenkin enemmän tämä, tällasta parempiosasta.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

” Yleensä niis, kun siel Leningradis oltiin, niin ain siihen sisälty siihen valtuuskunnan ohjelmaan yks pikkumatka johonkin lähikaupunkiin, oli se sit Kingisepp tai no, se nyt on aika kaukana, mut kuitenkin johonkin lähettiin ulos kaupungista. Mä en muista sitä yhtä simmost pientä kylää, jos näytettiin niit Leninin kalsarei, jotka oli jossakin lasivetriinis, ne oli jääny kun se oli majottunu. Mä tietyst vähän liiottelen, mut tämmöstä. Kyllä siinä silloinkin vähän hymyilytti, puhumattakaan nyt. Nehän oli sil taval järjestettyjä, et jossakin mis Lenin oli käyny, niin sit oli joku jääny tai joku iso olkikasa, jossa se oli yöpynyt. Tämmösiä. Monen näköst nähty. Mä luulen, ne kalsarit on varmaan jo korjattu pois, kun järjestelmä on muuttunut.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Turun nuorisolautakunnan valtuuskunnan Leningradin vierailun ohjelma 5.–11.6.1976

lauantai 5. kesäkuuta

09.30 tapaaminen Suomen rautatieasemalla
 09.50–10.20 majoitus Leningrad-hotellissa
 10.20–11.00 aamiainen
 11.00–12.00 kaupungin kiertoajelu
 12.00–12.30 Aurora-risteilijä
 13.00–14.00 Pietari-Paavalin linnoitus
 15.00–16.00 lounas
 17.30–19.30 ystävyysilta Krupskajalle nimetyssä kulttuurikorkeakoulussa
 20.00–22.00 päivällinen

sunnuntai 6. kesäkuuta

08.45–09.30 aamiainen
 09.30–10.30 Piskarevin hautausmaa
 11.20 kiertoajelu Pavlovskin kaupunginosassa, kävelyretki puistossa
 12.00–13.00 amatööritaiteen juhla ”Lahjakkaiden tähdistö” (juhla on omistettu Turun päivälle Leningradissa)
 13.00–14.00 palatsimuseo Pavlovskissa
 15.00–17.00 lounas
 17.30–18.00 Turku: kaupunki ja sen asukkaat -näyttelyn avajaiset Ystävyiden Talossa
 18.00–20.00 Suomen ja Neuvostoliiton Ystävyiden juhla
 20.30–22.00 cocktail-ilta (Pietarin Sali Leningrad-hotellissa)

maanantai 7. kesäkuuta

09.00–09.30 aamiainen
 10.00–11.30 Leningradin arkkitehtuurin suunnittelemisen päähallinto
 11.30–13.00 kiertoajelu uusissa kaupunginosissa
 13.30–14.30 lounas
 15.00–15.40 retki maanalaisessa
 16.00–21.00 Kalininille nimetty Polytekninen korkeakoulu

tiistai 8. kesäkuuta

08.30–09.00 aamiainen
 09.30–11.30 keskustelu Smolnan kaupunginosan Komsomolin komiteassa

11.30–12.30 vierailu klinikassa numero 38
 12.30–14.00 lisäkin tuomiokirkko
 14.00–15.00 lounas
 15.00–17.00 vierailu ammattikoulussa
 17.00–19.00 vapaa-aika
 19.00–21.00 päivällinen

keskiviikko 9. kesäkuuta

09.30–10.00 aamiainen
 10.00–11.15 keskustelu Leningradin neuvoston toimeenpanevassa komiteassa, keskustelun aihe Leningradin kehitys kymmenennessä viisivuotiskaudessa
 11.30–13.30 Eremitaasi
 13.30–14.30 lounas
 15.00–17.00 vierailu nuoren taiteilijan luona
 19.30–20.30 päivällinen

torstai 10. kesäkuuta

09.30–10.00 aamiainen
 10.00–13.30 vapaa-aika
 13.30–15.30 lounas
 16.00–19.00 ohjelma järjestetään valtuuskunnan jäsenien tahdon mukaan
 19.00–20.00 päivällinen

perjantai 11. kesäkuuta

09.30–10.00 aamiainen
 10.00–11.00 retki Pietarhoviin
 11.00–13.00 vierailu Pietarhovin kellotehtaalla
 13.00–14.00 kävelyretki Pietarhovin puistossa ja palatsissa
 14.00–15.00 lounas
 15.00–16.00 paluu Leningradiin
 16.00–18.00 Zhdanoville nimetty pioneeripalatsi
 18.00–20.00 päivällinen
 21.15 lähtö Suomeen

(Turun kaupungin nuorisoasiainkeskuksen arkisto, 302/76.)

Neuvostoliittolaisten isäntien laatima tiivis ohjelma ja aikataulu ei aina pitänyt. Lahtelaisten kokemuksen mukaan koskaan ei lähdetty silloin kun oli ilmoitettu, vaan esimerkiksi puolen tunnin tai tunnin päästä. Jos sitten ei enää päästykään johonkin vierailukohteeseen, kun oltiin niin paljon myöhässä, mentiin jonnekin muualle. Suomalaiset oppivat sanomaan ”ehkä lähdemme”, kun lähtöajoista puhuttiin. Kun sitten suomalaisten ryhmä joskus oli kymmenen minuuttia myöhässä, heitä muistutettiin aikataulujen ja täsmällisyyden tarpeellisuudesta. (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

Myös turkulaiset muistelevat, että Leningradissa ”minuutit saattoivat välillä heitellä tunteiksi”, vaikka yllättävän hyvin aikataulussa pysyttiinkin (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku).

” Mä yleensä, tai ainakin alkuvaihees varauduin usein siihen, niinkun enemmänkin. Ja kyllä se sitten taas, et jos jossakin esimerkiksi keskustelussa synty sellanen tiivis keskustelu tai jotenkin tavallansa innostuttiin, niin ei isännät ollu niitä, jotka sanoi, et mä olin usein se, joka sanoin, et meidän seuraava ohjelma on sovittu. Mä itte otin sellasen roolin, kun olin tällasena ryhmänjohtajana ja muuta, et silloin mä niinkun pidin huolta, että ei ainakaan meidän puolelta. ... Joskus joutui melkein vähän niinkun huomauttamaan tosiaan isännille, että te olette kyllä, teidän laatimassanne ohjelmassa kyllä lukee näin.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Suomalaiset nuorisotoimien työntekijät osasivat arvostaa Neuvostoliiton vierailujen monipuolista ohjelmaa. He tiesivät omasta kokemuksesta, miten paljon työtä esimerkiksi viikon ohjelman suunnittelu ja järjestäminen vieraileville ryhmille vaati.

Mietittiin tosi tarkasti, että mitä on ja mihin viedään. Tietenkin joku jääkiekkomatsi oli Turussa hyvin tyypillistä viedä pietarilaisten valtuuskunta. Jääkiekkomatsiin ja tällästä. Että kyllä siellä vähän niinku, ja toivomuksia, että mihin haluais. Kyllä me aina puolin ja toisin kartotettiin sitten, että mikä erityisesti saapuvia henkilöitä kiinnostais, koska kyllähän se, kyllähän valtuuskuntia pidettiin tärkeinä, koska ne aina sitten määritteli sen tulevan ohjelman, tulevan vuoden ohjelman sisällön. Ja sitten oli tärkeää, että tavattiin ja tavattiin myös niinkun justiin tälläsiä, jotka jollakin tavalla kiinteämmin tai lievemmin liittyi nuorisotoimeen. Kyllä niistä aina niinkun, että ne oli niinkun huolellisesti valmisteltuja ne ohjelmat ja niissä oli niinku sellanen, mielenkiintosisia osuuksia. ... Ja vastaavasti sitte Leningrad-viikko Turussa, niin oli ihan vastaavasti, että oli useampi ryhmä. Meilläkin oli sitten miehitettynä ja vielä varamiesjärjestelmät, niin saattoi viikon ajan olla aika monikin henkilö kiinni sitten vieraitten hoitamisessa. Työhän sinänsä, niin onhan se kauheen vastuullista ja raskasta, koska meillä ainakin oli sellanen, että kyllä me tosiaan sitten vaihdeltiin viikon aikana, viikko oli pitkä aika yhden ihmisen olla aamusta iltaan. Ja sitten vielä tällästen yllättävien tapahtumien vuoksi piti olla varautunut siihen, että puhelin voi soida keskellä yötä. Onneksi sellasia sairastumisia ei esimerkiksi mun yhdelläkään ryhmällä oo koskaan ollu mitään pahoja, et pieniä jalkarakkoja ja tän tyyppisiä, mutta mulla ei oo koskaan ollu mitään niinku onnettomuutta sinänsä eikä tällästä niinku pahempaa tapaturmaa sattunu, ei vierailijoiden eikä omien ryhmien suhteen. Mutta kyllä se niinkun tosi raskas aina se, ne viikot oli, kun täällä oli vieraita, ja sitten niinku vielä stressi siitä, että kaikki menee, toimii. Mutta kyllä se hyvin mielenkiintosta oli tällanen työ, kyllä se vaihtelua antoi siihen omaan rutiinityöhön.” (Ritva Jykelä 3.7.2009.)

Zaporozhjessa Dneprin risteilyllä päivää paistattelemassa kesällä 1987. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

"Monta päivää tätä mikrofonistävyyttä"

Mikrofonistävyys on käsitteenä tuttu Suomen ja Neuvostoliiton ystävyystoiminnassa. Sillä tarkoitetaan ns. näennäistä ystävyyttä, joka ilmeni mm. juhlapuheiden sanamuodoissa ja tiedotusvälineissä. Yleisradion nuoriso-ohjelmien entinen ohjelmapäälikkö Jorma Pilke muistelee toimittajana istuneensa usein kuuntelemassa puheita tuntikausia nauhuri ja mikrofonin kädessä, mutta ilman nauhaa, sillä "eihän kukaan oikeasti jaksanut kuunnella kaikkia puheita". 1980-luvun puolivälissä Pilke sai henkilökohtaisen kutsun Moskovaan. Siellä häntä moitittiin liian vapaista nuortenohjelmista ja liian lämpimistä suhteista Eestin radioon. Häntä kehoitettiin tekemään parempia ohjelmia naapurimaista, kuten muutkin Neuvostoliiton naapurimaat tekivät. (Jorma Pilke 30.6.2004, Helsinki.)

Turun ja Leningradin nuorison rauhanseminaari Leningradissa 1984. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Oli, sitä (mikrofonistävyyttä) se oli. Se oli ystävyyttä, jossa oli aina, osalla porukkaa se oli niinkun, lähti sydämestä se homma, mutta osalla porukkaa se oli vaan siis, oli pakko olla, jotta oli kerman joukossa. Näinhän se oli. Et osa oli sitä mieltä, et tää on ihan OK, ja tässä pitää olla mukana, osa taas oli mukana vaan, koska oli pakko olla." (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

Mikrofonistävyys oli varsin tuttua ystävyyskuntatoimintaan osallistuneille. Pitkät ystävyyspuheet olivat olennainen osa valtuuskuntien tapaamisia ja seminaareja.

Päivät oli sillon alkuaikoina, niin istuttiin pitkis seminaareis, kuunneltiin kauheita puheita, ja sit just ne rauhanseminaarit oli erityisesti sitä, et kymmenest kuuteen istuttiin, ja mitä Kekkonen oli sanonut ja mitä Lenin oli sanonu, ja silleen" (Leena Aho 10.6.2009, Turku).

” Ja puhuttiin monta päivää tätä mikrofonistävyyttä. No, yhdessä seminaarissa sitte, mäkin olin valmistautunu sitte, mä määrätynlaisen siinä, mutta oli tuo, no, Erkki Vuori, Metalliliiton, Erkki Vuorenmaa, Vuorenmaa, no, oli sillon jo näitä SAK:n nousevia kavereita ihan. Istu mun vieressä ja siinä se sano, juu, kohta on hänen puheenvuoronsa, hänel on tämmönen papru, sano, kyllä hän on tämän puhunu jo muutamaaan kertaan tän puheen. Tota joo, meni pokkana pönttöön ja heitti sen. Sit mä ajattelin, että ei mul o mitään, ei mul o mitään noin. Tajusin oikein, et mitä niinkun, monta päivää, mä tässä nyt aika kriittisesti sanon, mut siis höpötettiin, puolin ja toisin. Ja siellä lämpimässä kuule salissa istutaan ja sitä. Mut se tavallaan mulle naksautti, kun mä jotenkin aattelin, että juu, Hesasta tää on, kova poliitikko, et enhän minä oo koskaan osannu olla poliitikko sillai, niin tää rehellisesti sanoo, et hän on höpöttäny useampaan kertaan nää. Mulle avas sen, että joo. Ja sit niinku se tuli tää mikrofonistävyys, ja tosissaan kato ollaan.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

” Istuimme isossa kokoustilassa ja kuuntelimme pitkiä ja vakavia pohdiskeluja ystävyytemme syvyydestä. Kun pohdiskeluja oli tapana jatkaa omassa porukassa yökaudet, oli kokouksien pitkien tulkkausten aikana vaikea pysyä valveilla. Sovimme jonkinmoisen vuorottelu-järjestelmän, jonka aikana toiset olivat erityisen terävän näköisiä ja toiset saattoivat kämmenensä varjossa harrastaa tarkempaa syventymistä.” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2008, Lahti.) ”Mittään ei kiinnostanu ketään enää nää puheet, ei mennen eikä tullen. ... Ja sit siin oli niinku viisasta ottaa pienet torkut siin ihan ja sit taas freesinä jakso istuu kuuntelema näitä puheita. Mut kyl se sit niin, turhauttavaahan se oli.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

” No, se oli sitä samaa retoriikkaa, mitä sen ajan valtiovallan puheissa myös oli. Että jos kuuntelet muutaman Kekkosen ja Brezhnevin puheen, niin voit siitä soveltaa sen. Että kyl ne varsin lennokkaita oli. Tänä päivänä puhutaan asiaa, jopa näissäkin. Tämänkin tyypisissä puheissa siellä nostetaan jotain olennaisia asioita esille. Mut kyllä se oli sitä, että puhuttiin siitä Suomen ja Neuvostoliiton ystävyydestä, YYA-sopimuksesta ja näistä asioista. Että kyllä se oli sitä samaa retoriikkaa, mitä se sillon oli myös nämä korkeimman tason puheet. Että ei niitä tarvinnu kuunnella kuin yksi, niin tiesi mitä seuraava puhuu. ... Ja monesti, ei kovinkaan monta puhetta tarvinnu kuunnella, kun kyllä tiesi, että sen jälkeen alkoi siniset ajatukset lennellä. Että ihan muita sitten.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” Ja kun neukkikulttuuriin kuuluu, että puhe kestää helposti tunnin. Niitten koulutuksesehan on jo tää, että pitää pystyy puhumaan, niinku pitkään. Et jos me on kuunneltu, että noi valtakunnan päämiehet puhuu kuus tuntia siellä niinku kepeesti, niin siin kulttuurissa tää oli tää juttu. Et siin pitää sitte samaa asiaa sanoo, tarkastella vähän niinku useammin sanakääntein, että sitä tulee sitä mittaakin sitte ja uskottavuutta.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

” Ja sit se mitä mä oon aina täällä Venäjällä tai täs yhteistyössä ihailu, niin se miten ne puhuu. Ne käyttää kuule puheenvuoroja, vaikka ne puhuukin sit, kun ne alottaa selittämään, että mitä on Lenin sanonut ja näin, mutta niinkun, että ne ei oo ujoja vaan ne on niinkun rohkeita, et ne uskaltaa sanoa. Vaikka tietysti ne sano siihen aikaan vaan sitä vähän mikä oli sallittua, et yleiset mielipiteet oli, et he tiesi mikä on niinkun maan linja, miten täytyy puhua, mut et ne vastapuheet ja kaikki, niin mä aina ihailin sitä, et miten ne osaa. Mut nehän harjottelee sitä koulus, esiintymistaitoa tai tämmöst puhetaitoa. Et ihan pienet lapsetkin osas sanoa, tai tämmöset nuoret lapset, niinkun vastata asiallisesti asiassa pysyen ja rohkeasti ja reippaasti. Kun mä ajattelin et se on niin, et en mä nyt tiedä ja en mää halua ja en mää ja en mää. Et siin olis semmonen, mitä olis voitu täälläkin ottaa huomioon, ihan oikeestikin.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

KARI PÄRSSISEN PUHEENVUORO

Turun päivän juhlassa 2.6.1974

Leningrad, Kansojen rauhan ja ystävyyden talo

”Hyvät neuvostoliittolaiset ja suomalaiset ystävät, toverit. Olen iloinen voidessani esittää turkulaisen nuorison tervehdyksen tässä juhlassa.

Meille nuorille on historian tunteminen ja historian opiskelu hyvin tärkeää. Tänä vuonna tulee kuluneeksi 30 vuotta välirauhansopimuksen solmimisesta Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Suomen ulkopoliittinen johto joutui luopumaan sotapolitiikasta ja kehittämään maamme Neuvostoliiton suhteita aivan uudelta pohjalta. Välirauha avasi myös vankilan portit ja toimintamahdollisuudet niille monille edistyksellisille ihmisille, jotka olivat tehneet työtä Suomen ja Neuvostoliiton ystävyyden hyväksi. Suomalaiset kommunistit saivat ensimmäisen kerran julkisen toiminnan oikeudet maassaan. Perustettiin monia demokraattisia järjestöjä; niiden joukossa Suomi-Neuvostoliitto Seura. Entistä tehokkaampi työ Suomen ja Neuvostoliiton ystävyys- ja yhteistyön kehittämiseksi voi alkaa.

Nämä 30 vuoden takaiset tapahtumat on syytä muistaa myös tänään viettäessämme tätä suurta juhlaa. Hyvät ystävät – tänä päivänä antaa nuoriso laajemmin kuin koskaan tukensa rauhan ja edistyksen voimille. Olemme kokeneet sen Berliinin festivaalien suurena menestyksenä, edistykselisten järjestöjen voimistumisena ja myös siinä, että nuoriso hyvin voimakkaasti on tuominut Chilen edistyksen voimiin kohdistetut terroriteot. Yhä laajemmat nuorisojoukot maassamme toimivat myös Suomen ja Neuvostoliiton yhteistyön kehittämiseksi. Niinpä voimmekin luottavaisesti katsoa tulevaisuuteen.

Eläköön ja kehittyköön Suomen ja Neuvostoliiton kansojen sekä Turun ja Leningradin ystävyys ja yhteistyö.”

(5.6.1974 Leningradissa käytiin keskustelu Turun nuorisolautakunnan ja Leningradin Nuorisojärjestöjen Komitean yhteistyön kehittämisestä, Turun kahden hengen valtuuskunnassa Ilkka Kanerva ja Kari Pärssinen)

”

Se oli hirveen tärkeää, että siellä pääsi useampi henkilö puhumaan. Sillon kun oltiin täällä päässä, ni tietenkin tervehdyspuheen esitti esimerkiksi meidän lautakunnan puheenjohtaja. Mutta sitten juhlapuheen piti sitten jo joku valtuuston puheenjohtaja tai tämän tyyppinen ihminen, tällainen arvostettu. Siellä myös sitten vastauspuheenvuorot tulivat ja saattoi tulla useampiakin näitä. Kyllä ne, siis se oli hirveen tärkeää se, että siellä sai eri ihmiset nousta puhumaan.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

”

Meille selvitettiin viikon ohjelma ja puhuttiin ystävyydestä, yhteistyöstä ja keskinäisestä avunannosta niin kuin siihen aikaan joka tilaisuudessa piti puhua. Sen kaavan opimme nopeasti, sillä puheita pidimme yli kaksikymmentä. ... Viimeisessä tapaamisessa nuorisokomitean kanssa puheenjohtaja Viktor Stepanov mainitsi loppupuheessaan meille, että ”olemme seuranneet Teidän esiintymistänne ja puheitanne tämän viikon aikana eri vierailukohteissa ja olemme miellyttäneet panneet merkkeille Teidän ystävälliset mielipiteenne kaupungistamme ja vierailukohteista Teidän poliittisesta kannastanne huolimatta”. (Hämäläinen 2006, 128.)

”

Mä aina viihdyin erittäin hyvin Neuvostoliitossa, et mul oli semmonen olo, että mun oli helppo olla, et mä menin sinne todella mielelläni. Mut sit syntyy tää käsite, se ”mikrofoniystävyyys” ja mä ymmärsin sen sillon sillä tavalla, et mejän tulis nyt päästä irti näistä, jollain tavalla näistä toistetuista fraaseista ja löytää niinkun aidosti sen kanssakäymisen ja yhteyden sisään. Ne yhdistävät arvot, ne joiden takana me niinkun oikeesti ollaan. Ja ne arvot sitten vielä, että ne konkretisoituu käytännön toiminnaks ja tekemiseks ja siitä syntyy, syntyy aito luottamus ja aito arvostus niinku erilaisuutta ja erilaisii kulttuureja kohtaan ja näin. ... Ja sillon siitä käytettiin sanaa mikrofoniystävyyys. Se oli hieman kriittinen sana. Mä en tiedä miten niinkun neuvostoliittolaiset nuoret ja johtajat ja kansa siellä siihen suhtautu, mutta mä koin, että mejän suomalaisten puolella se nähtiin eteenpäinmenona, että se oli syventävää ja se oli edistyksellistä, että tapahtuis tällä lailla.” (Sinikka Haapanen 27.5.2009, Helsinki.)

”

Sitä yhteistä ystävyyttä ja avunantoo. Tämä avunantosopimus oli sillon, niin sitä oli. Niin tässähän se pyöri koko homma. Ja tulkin välityksellä se oli vähän semmosta. Että mitä se tulkki sanoo. Että ei itte ymmärrä yhtään sanna, että mitä toinen sanoo.” (Ebba Askonen 12.12.2007, Oulu.)

Seminaareissa
istuttiin kuuntelemassa
välillä pitkiäkin puheita.
Kuva: Turun kaupungin
nuorisoasiainkeskus.

Ystävyystapaamisissa tulkattiin kaikki puheenvuorot. Turun ja Leningradin nuorison rauhanseminaarissa vuonna 1983 puhevuorossa Turun kaupungin nuorisolautakunnan puheenjohtaja Olli Kyrki. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

"Tulkki oli ihan itsestäänselvyys"

Suomalaisten ja neuvostoliittolaisten ystävyyskaupunkitapaamisissa käytettiin poikkeuksetta tulkkeja. Turkulaisilla oli vielä 1970- ja 1980-luvuilla useimmiten oma tuttu tulkki mukanaan (Leena Aho 10.6.2009, Turku). Yleensä tulkin kuitenkin järjesti isäntäväki. Käytäntönä oli, että vastaanottava osapuoli vastasi paikan päällä majoituksesta ja ruokailusta sekä ohjelmakuluista, joihin kuului myös tulkki. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Jos tänne tuli venäläinen ryhmä, tai neuvostoliittolainen ryhmä, tai meiltä meni sinne, niin tulkki oli se, mikä niinkun vaadittiin ja mikä haluttiin, koska tulkki oli sitten monta kertaa, tunsu olosuhteet ja tunsu puolin ja toisin sitten ja siks ymmärsi kysymykset ehkä paremmin kuin jos olis ollu joku yhteinen kieli. Ja kaikki viralliset neuvottelut, kaikki kirjeenvaihto käännetettiin ja käännettiin, et se kyllä poisti tai helpotti niinkun itsellä sitä. Tietenkin tulkkien taso vaihteli hyvinkin paljon, ja sitten joku nuorisotyökin on oma sanastonsa, niin joskus voi olla, että ei ollu varmuutta siitä ihan, että miten tuli käännettyä, mutta. Se oli yks mikä helpotti tätä vierailujen järjestämistä ja niitten toteuttamista, se et tulkki oli aina, se oli ihan itsestäänselvyys.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Periaatehan oli se, että he hankki tulkin siellä ja me hankittiin täällä. Tällä periaatteella yleensä toimitaan. Sehän siinä oli, että sieltähän tulkit yleensä oli kyllä aika heikkoja. ... Monta kertaa se tulkki, mikä tuli sieltä kyytiin, niin nehän oli semmosia opiskelijatyttöjä ja -poikia, jostain Petroskoista, jotka puhu kaks kolme sanaa suomee. Ei ne edes tuntenu Leningradii ollenkaan. Ei siit ollu mitään apua heistä. Ja kun ne tulkkaus-hommat oli sit mitä sattui olemaan. ... Sithän meil oli omia tulkkeja mukana, kun nähtiin tilanne mikä se on siellä, et parempi ottaa sit.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

Lahtelaisten ryhmien mukaan tulkit liittyivät Moskovassa ja matkustivat heidän kanssaan Zaporoshjeen. Lahden nuorisolautakunnan entinen puheenjohtaja (puheenjohtajana vuodet 1977–1988) Pekka Sormunen on vielä vuosien jälkeenkin ollut toisinaan yhteydessä pariin Zapon matkoilla tutuksi tulleetseen tulkkiin. Kerran eräälle tulkille sattui ”käännösvirhe”, kun hän esitteli Pekka Sormusen neuvostoliittolaisille. Vahingossa tulkki sanoikin suomeksi eikä venäjäksi, että Sormunen on Lahden kaupunginvaltuutettu, nuorisolautakunnan puheenjohtaja, oikeistolainen ja ”imperialismin kätyri”. (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

Porin ja Riian välillä käytettiin ennen niin kutsuttuja virallisia tulkkeja, esimerkiksi Suomi-Neuvostoliitto-Seuran venäjänkielisiä aktiiveja. Virallisten tulkkien apuna suurimmissa tapahtumissa käytettiin venäjän kielen opiskelijoita mm. Tampereen yliopistosta. Riikalaisten ryhmillä oli usein mukanaan omat tulkkinsa, myös latvian kielen tulkkeja, kuten tuleva Latvian suurlähettiläs, kirjailija Anna Žigūre. Nykyään Porin ja Riian välisessä ystävyyskaupunkitoiminnassa ei käytetä tulkkeja, vaan kielenä on englanti tai toisinaan saksa. (Terttu Saarinen 3.10.2007, Pori.)

Heinolassa käytettiin Suomi-Neuvostoliitto-Seuran tulkkia, ja joskus ostettiin tulkkausalveluja muualta. Viimeisimmällä matkalla Valko-Venäjän Baranovitshiin paikalla oli inkerinsuomalainen tulkki. (Tuula Ljungkvist 23.9.2008, Heinola.) Oulun nuorisotoimen tulkkausalpuna oli niin ikään paikallinen Suomi-Neuvostoliitto-Seura (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu).

”Eli meillä yleensä oli täältä lähtiessä joku tulkki mukana ja samoten siellä päässä oli sitten joku tulkki. Että meillä oli sitten, joskus saattoi olla myös jotain muita ihmisiä, jotka osasivat venäjää, mutta eivät olleet ihan tulkkeina. Ja joskus huomattiin kyllä sitten se, että se paikallinen tulkki ei välttämättä kääntänyt, kaikkea ainakaan, sillä tavoin kuin oli sanottu asiat. Et kyllä siihen aikaa tapahtui tätä suodattamista tulkkien välityksellä. Ne oli varmaan semmosia asioita, että ei ne varsinaisesti asiasisältöjä hirveesti, olennaisesti muuttaneet. Mutta saattoi olla, että me emme aina ihan suomalaiset ymmärtäneet, että miten siellä kulttuurissa pitäisi tiettyjä asioita hoitaa. Nää on nää kulttuurierot, näkyivät siellä.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

Oulun ja Odessan ystävyyskuntatoiminnan alkuaikoina oli ”hirviän hankalaa”, kun kukaan ei osannut venäjää. Silloin ei vielä ollut virallisia tulkkeja käytettävissä, vaan tulkin tehtävissä matkoilla ja tapaamisissa toimi venäjänkielentaitoinen oululainen rouva. (Ebba Askonen 12.12.2007, Oulu.)

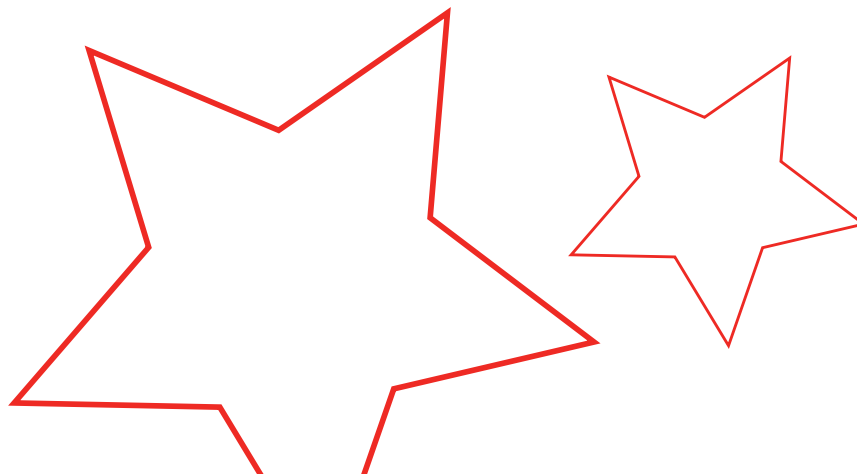
Oulussakin oli silloin semmonen, minä en tiedä miten se osas venäjää, semmonen rouva. Ei se varmasti ollu käynny muuta kuin kansakoulun. Minä en tiedä miten se osas. Minä en tohtinut kysyä, kun minä en saanu selvää, oisko sitten ollu, olisko tulleet sitten joskus Venäjältä tai sitten ihan rajan pinnasta. Se oli tulkkina. Eihän se sanavarasto ollu niin, ja sitten tämmösistä virallisista asioista kun puhutaan, budjeteista ja tämmösiä. Niin sitä ei koskaan tiennyt mitä sinne sanottiin. Ja sitten oli semmonen Onerva. Se oli kans joku, oliskohan silloin ollu jo jossain työväenopistossa kurssia tai jossakin tämmösessä, mutta eihän semmonen kielitaito oo sitten, kun virallisista asioista puhutaan. Kun ei ollu niitä virallisia tulkkeja. Ei niilläkään. Niillä oli silloin tietty, kun ne tuli valtuuston kanssa. Mutta kyllä tämä sama rouva oli tulkkina myöskin kaupunginhallituksen delegaatiolle, ensimmäisiä kun tuli.” (Ebba Askonen 12.12.2007, Oulu.)

Nokialla ystävyyskaupunki Orelin ryhmien vierailuilla tulkkauksen hoiti venäjän kielen kääntäjän koulutuksen saanut kanslisti. Orelin päässäkin löytyi yleensä tulkki, vaikkakin joskus tulkit tulkkasivat venäjästä englantiin. (Tiina Alakoski 1.6.2007, Nokia.)

Keravalaisilla oli yleensä oma venäjän kielen tulkki mukana. ”Suuri oli riemuni, kun ensi kerran treffasin pioneeripalatsin kv-toiminnan vastaavan Marinan, joka puhui englantia. Hänestä tuli sitten joksikin aikaa henkilökohtainen tuttavuutenikin.” (Helena Kempas 20.9.2007, Kerava.)

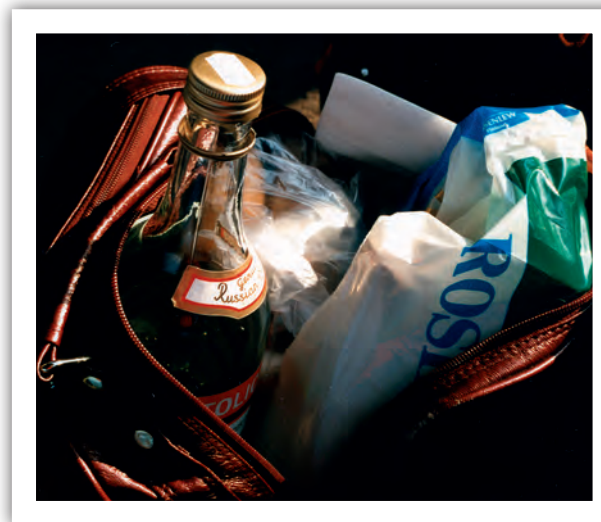
Siinä oli tulkki vieressä, joka käänsi pätkinä. ... Tavattoman päteviä tulkkeja muistan, tavattoman päteviä, jotka siis todella käänsivät suoraan puheesta. Mutta kyllä pitkät puheet yleensä, nää juhlapuheet, kyllä ne oli kirjoitettuja ja tulkki sitten, hänellä oli sekä se kirjoitettu teksti että hän kuunteli, siinähan puhuessa tulee aina jotain lisääkin, niin kyllähän ne kääntyi siellä sitten. ... Mutta aattele joskus sitten sitä, kun istuttiin sitä iltaa ja sitten siellä saattoi olla myös sitä alkoholia mukana ja niin edelleen. Ja varsinkin nää Venäjältä tulleet tulkit, niin ne ottivat kyllä ihan samaan tahtiin kuin muukin väki. Että pitää olla uskomaton taito, että pystyy, jaksoi. ... Niin mä monta kertaa mietin näitten tulkkien työtä, että se on todella rankkaa. Heitä revittiin, varsinkin näissä vapaammissa tilanteissa, että täällä tää ryhmä halus tulkin ja tuolla oli toinen ryhmä, joka halusi keskustella jostakin ja sinne haluttiin tulkkia. Hyvin usein me pyrittiin siihen, varsinkin kun vieraat oli täällä meillä, että meillä oli useampia venäjänkielentaitosia ihmisiä paikalla. Hakemalla haettiin näitä Oulussa asuvia, jotka vähänkin osas kieltä, että pystyttiin edes pientä keskustelua käymään.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

”Ihan valtavaahan se tarjoilu oli valtuuskunnilla”

Neuvostoliiton matkailuun ja neuvostoliittolaisiin liitetään mielikuva ylettömästä vodkan juomisesta ja runsaista maljapuheista. Haastatteluista käy ilmi, ettei mielikuva aivan väärä olekaan. Suomalaisten ystävyysvaltuuskuntien Neuvostoliiton vierailuilla yhteiset illalliset ja illanistujaiset puheineen ja ystävyydenmaljoineen olivat täyttä totta. Kansojen välisestä ystävyydestä pidettiin innostavia puheita, ja niitä seuranneista vodkamaljoista ei sopinut kieltäytyä, jos oli oikea ystävä. Suomalaiset olivat välillä suorastaan pulassa yrittäessään pysyä isäntiensä tahdissa. Piti keksiä keinoja, joilla huomaamattomasti varmisti tolkuissa pysymisensä vaikka ystävyydelle maljoja joikin.

” No, niissä oli kyllä aika mielenkiintoa. Varsinkin se, että kun mähän olin, siis useana iltana saatoin olla ainut nainen, jos tulkkikin oli mies. Niin kyllähän ne aika kovia juttuja oli, koska ruokajuomana oli votka aika usein, ainakin iltapaloissa, usein myös illallisissa. Viiniä sai jonkin verran ja samppanjaa tai kuohuviiniä, mutta kyllähän se vodkan juominen, et kyllä siinä. Ja sitten siel oli, mutta kun senkin oppii, niin esimerkiksi et jos tyhjensi lasiansa, niin niillähän oli se, että lasi pitää olla koko ajan täynnä, että jos sä pystyt pitämään sitä lasia mahdollisimman pitkään täynnä, niin silloin sä selvisit sillä lailla. Ja sitten se oli erittäin epäkohteliasta, että jos ei juonu, taikka sillä lailla, että kieltäytyi ottamasta. Ei sekään, että jos pystyi juomaan sillai niinku fiksusti. Kyllä mä siihen kehittelin erilaisia systeemejä sitte hämäyksiä ja yritin aina pyytää sitä mineraalivettä, että olis lasi, josta saisi aina välillä. Että kyllähän niitä joskus, ja kokemattomille sattui tosi pahojakin. ...et jos nyt jollakin joku yllätys, niin yleensä kerrasta oppi sitten, et seuraavana iltana tiesi varoa. Mut kyllähän, siis ihan valtavaahan se tarjoilu oli valtuuskunnilla. Siis ne ruokamäärät ja juomamäärät, niin se oli niinkun, siis valehtelematta voi sanoa, että kymmenen votkapulloo oli pöydällä ja ihmismäärä voi olla alle kymmenen. Ja sitten muut juomat lisäksi. Mutta ehkä sitten taas, niinkun naisena mä usein sitten poistuin jossakin vaihees iltaa ja miehet ehkä jatkoi vielä siitä, että en mä ehkä niitä kaikista pahimpia örvellyksiä ole saanut nähdä. Mutta kyllä se sillä lailla, että se kuului siihen kulttuuriin ja siitäkin piti vaan tietää ja pitää niinkun varansa, että kyllä siitä sitten selvis.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Vodka oli yleinen niin tuliaisena kuin illallisten ruokajuomanakin. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

”Kyllä kyllä, joo, näin voisi sanoa, että siinä kyllä oli niinkun, se ystävyys toimi kyllä, niinkun ”Datna”, se on niinkun Pohjanmaan kautta. Pääsääntöisesti ensimmäinen piti ainakin ottaa Pohjanmaan kautta, et se oli tosi ystävyyttä. Datna. En mä osaa venäjää yhtään, mut kyl mä tämän sentään muistan.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

”Ja Tbilisissä tietysti gruusialaisen kulttuurin mukaan, niin siellähän oli, kerrottakoon yks sellanen. Oli yks ilta, että jaettiin perheisiin. Ja me lähdettiin sitten Sormus-Pekan kanssa kans yhteen perheeseen. Ja sit tää gruusialainen tapa kun oli, et se oli pöytä aivan täynnä, oli monenlaista ruokaa ja sorttia, ja tietyst sitä viinaa. Sit siellähän oli tää damada-systeemi, et pöydän päässä oli Komsomolin kovin ryyppääjä ja se sano sitte rytmin, ja vuoron perään koko ilta, et aina puhuttiin ystävyydelle. Se oli sitä, ystävyydelle ja sitte ensin tuli tällanen pieni sarvi ja sit. Sormus-Pekka sano, et tää on puhvelin sarvi jo, kun se suureni ja se aina puheen jälkeen näin (näyttää sarven kumoamista suuhun). No, Pekka sano, että nyt ei selvitä muuta kun vessassa ja sormia kurkkuun, sillä me selvittää. Niin me syötiin, mutta eihän tätä nyt jaksanu mahottomasti, kun se aina tuli ja se piti ystävyydelle. Jos ei sitä ottanu, niin kato eihän sitä ollu ystäviä. Ja niin me selvittiin. Me käytiin aina vuoron perässä heittämässä sitä ulos, ja sit me, mehän tultiin ihan reippaina miehinä autoon.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

”Ja ne on aika taitavia ollu aina. Venäläisethän on kovii ryyppäämään, niinkun suomalaiset. Ja sama tyyli, ja siel on monen näköstä. Mut niil on myöskin aika usein semmonen tyyli, et ne osaa sitten vähän jarrutellakin, nämä suuremmat tapit. Niil oli semmonen tyyli yleensä, et ne otti ain muutaman niinku, aina snapsia, niinkun votkaa, muutaman siinä ensin, et tuli vähän semmoseen niinkun sopivaan, mut sit ne rupes jarruttelemaan ite, mut suomalainen yleensä ei osaa jarrutella. Et kyl ne sitä osas pääsääntöisesti aika taitavasti käsitellä. Mut kyllä ne sitä, kyl siellä ihan niitakin juomia aina nautittiin, ihan hyvin, enemmän kuin muitten ystävyyskaupunkien kans.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

”Sit ilallisella oli, oliko siinä sitte, et siinä ei ollu koko porukka, et siin oli valittu tällaseen todella hienoon saliin kavereita ja sit siinä oli sitä venäläistä samppanjaa ja votkaa tietysti. Ja sitä oli siinä nautittu, niin miten sitte osu mulle, joka en ollut liion sillon vielä näitä kuohuviinipulloja tai samppanjapulloja availu, ja se oli kai vähän sitte lämmintä. Mä avasin siinä sitä taitamattomasti ja yläpuolella oli sitte jonkuntasonen kristallikruunu tai tällanen lasikruunu ja miten olla, se pamahti tuota sinne ylös ja sieltä parit kolmet helmet tuli siihen alas. No, eihän muuta, kun porukka taputti, että tässähän on vauhti hyvä.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

”Tuli vielä mieleen, että tuota se, seitkytluvullahan Neuvostoliiton vieraanvaraisuuteen liittyi tosi vahvasti myös alkoholikulttuuri ja se, että sitä sitten kyllä oli aika runsaasti ja eri tilanteissa. ... mä aina sitten, multa aina kaikki alkoholit siirty niinkun viereisille. Ja se oli aina hauskaa, kun monet ihmiset halus istuu mun vieres, koska alkoholii oli sitten niinkun kaksinkertainen määrä siihen nähden, että mitä siellä tarjottiin. ... Mä muistan, että ei ollu sitten vaihtoehtosia juomia. Se oli kuohuviiniä ja se oli konjakkia ja se oli vodkaa, et ne oli niinkun ne juomat. ... Totta kai sitä alko vähän jännittää sitten noitten suomalaisten kollegojen puolesta, että minkälainen kulttuurikunto kenelläkin on, että kuinka hyvin sitä kestää.” (Sinikka Haapanen 27.5.2009, Helsinki.)

”Venäläiset, niillä on kestävyyttä tässä juhlimisessa. Niin me mentiin aina paljon aikasemmin nukkumaan, kuin ne isännät tai jos me oltiin täällä isäntiä, niin me vietiin heidät ystävällisesti hotelliin ja sanottiin, että me lähetään nyt nukkumaan. He kyllä jaksoivat sitten tätä juhlimisista sillai.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

Jonkin kerran on kuitenkin käynyt niinkin, että suomalainen on ollut neuvostoliittolaisia isäntiään sitkeämpi ystävyyssmaljojen juonnissa. Petroskoissa kuulemma kerrottiin vielä vuosia jälkeenpäin, kuinka varkautelainen nuorison-ohjaaja Heikki Hämäläinen ”ryyppäsi koko toimittajakunnan pöydän alle” keväällä 1963 (Hämäläinen 2006, 134).

” Toimittajat kutsuivat meidät eräänä iltana Pohjola-hotelliin iltaa istumaan. Tulkkimme Leo Husu varoitti, että ilta saattaa olla melko kostea. Olin varautunut siihen, sillä eräs tuttavani, joka oli vanha Neuvostoliitossa kävijä, varoitti tällaisista vodkanlänträystilaisuuksista. Otin mukaani 10 purkkia öljysardiineja, jotka nautimme ennen illanistujaisiin menoa. Isäntinä olivat paikalliset TV-, radio- ja sanomalehtitoimittajat. Ilta tosiaan jatkui ystävyyden maljoja nauttien. Vähitellen toimittajat väsyivät yksitellen. Leo Husu joutui olemaan raittiina tulkin tehtävissä. Hän totesi, ettei tulkkia enää tarvita ja poistui kotiinsa. Pentti Tyrväinen painui pehkuihin ja minä jäin toimittajien kanssa jatkamaan. Jossain vaiheessa kabinettiin hankittiin haitarinsoittoa ja ruvettiin tanssimaan ripaskaa. Vähitellen toimittajatkin häipyivät. Huomasin olevani yksin. Tarjoilija tuli hätistelemään minua nukkumaan. Lupasin lähteä sillä ehdolla, että hän tuo vielä yhden vodkan. Hän toi sen, jonka kippasin suoraan kurkkuuni. Sen jälkeen hän talutti minut huoneeseeni nukkumaan. Aamulla sama tarjoilija herätti minut ja toi sänkyyn aamupalan ja lasin vodkaa krapulälääkkeeksi.” (Hämäläinen 2006, 134.)

Alkoholi liittyi myös muihin ystävyysrituaaleihin. Lahden ystävyyskaupungissa Zaporoshjessa mm. oli tapana vihkiä vieraansa kasakoiksi. Dneprin saarella majailleet Zaporoshjen kasakat (venäjän kielen sana kazak tarkoittaa vapaa-ta ihmistä) olivat aikoinaan olleet kuuluisia. Kasakkasaarella vieraillessaan lahtelainenkin pääsi Zapon kasakaksi, kun joi pienehkön pippurivodkapullon kertahuikalla. (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

Runsaaseen alkoholitarjontaan ehdittiin tottua valtuuskuntien ystävyyskuntamatkoilla niin hyvin, että kun tarjolla olikin jotakin muuta, se herätti hämmennystä. ”Se oli kyllä sitten, muutoin se meni ihan oikein hyvin se matka ja normaalijärjestelmien kautta, se oli vaan tietysti ihan yllätys, et se oli Gorbatshevin aikaa siihen aikaan (vuonna 1987), niin sitten kun me mennään sinne kaupungin yhteen neuvottelupöytään, niin siel onkin pelkkää vettä sitte tarjolla, tai siis vissyvettä tarjolla, mikä oli uusi ilmiö näissä.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

Vaikka haastattelutilanteissa hauskat tarinat ehkä korostuivatkin, esimerkiksi Lahden nuorisotoimessa pidettiin aina tiukkana periaatteena, että ystävyyskuntamatkoilta palattaessa kerrottiin, mistä vierailulla oli keskusteltu ja millaista ohjelmaa oli ollut, mutta ei ryhdytty kehuskelemaan, kuinka paljon reissulla oli ryypiskelty. Tästä periaatteesta muistutettiin aina myös mukana olevia poliitikkoja. (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.) Suomalaisilla tuntui olevan kunnia-asiana myös se, että jokainen ryhmäläinen osallistui isäntäväen järjestämään ohjelmaan aamusta lähtien, vaikka edellinen ilta olisikin mennyt pitkäksi.

” Se on ihan oikein, että kyl meil sillon ihan sit silleen oli tiukka linja. Ja sit se aina oli, että rivissä ollaan, et vaikka miten pitkään ryypätään, niin sillon kun ohjelma alkaa, sillon ollaan rivissä. Et koskaan ei, että aina oltiin rivissä sillon, kun mä olin mukana.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

” Ja sit ku siel oli tietysti alkoholia, aivan toisenlaista käyttöä. Siel vähän joka paikas tietty tarjottiinki sitä, mut ei sekään oikeestaan. No, jos joku nyt oikein törkeesti käyttäyty, niin kyl sit järjestölle annettiin huomautus, et tätä henkilöä ei haluta, tai sit teijän järjestö ei enää tuu, et kyl meil semmost ryhtiä oli lautakunnas. Et ei sinne nyt ihan, kun me kuitenkin oltiin, et oltiin Suomen ja Turun edustajii.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

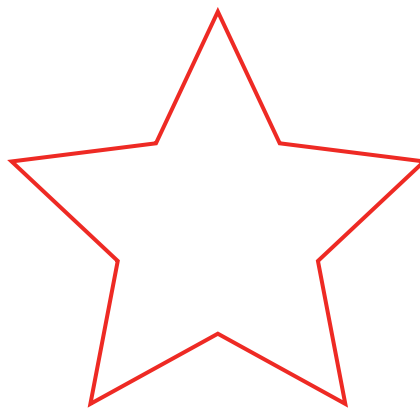

”Saunassa suomalainen ottaa sahtia”

Alkoholi ei suinkaan kuulunut pelkästään neuvostoliittolaisten isäntien ohjelmaan, kyllä suomalaisetkin kestitsivät ystävyyskuntavieraitaan. Suomalais-ten vieraanvaraisuuteen kuului usein myös sauna.

” No, sit mentiin saunan lauteille. Oli ainakin tuota Pekka, minä ja sit Viktorit (vierailevan valtuuskunnan insinööri ”Iso-Viktor” Komsomolista ja työläisnuori ”Pikku-Viktor”, mahdollinen politrukki). Pistettiin Viktorit siihen keskelle. Ja sitten jotenkin siinä kerrotaan, kuinka on kova perinne, että saunassa suomalainen ottaa sahtia, ja meil oli puukiulu ja me oltiin niissä (lauteitten) päissä. No, mehän päästiin niinkun vähemmällä, mutta kun ne joutu mennessä tullen ottamaan, Viktorit. Ja ystävyttä höpötettiin, drushba, drushba, drushba, ja annettiin sen kiulun mennä. No, kaikkihan me tultiin siinä vähäsen, mutta me oltiin päissä tarkempia Pekan kanssa ja Isossa-Viktorissa se ei sillai tuntunu, ku Pikku-Viktorissa. No, sit me mennään tota, se oli sillon torin laidassa hotelli, mennään sinne ja meil oli illalliset ja näin. No sit Pikku-Viktor, aina muistan sen, et koko illan (ottaa tuolin käsinojista tiukan otteen ja kasvoille keskittyneen ilmeen), koko illan se pitää näin. Ja sen tietää tuota, että päässä surisee niin helevetisti. Aina muistan, tarjoilija toi, olihan meillä nyt vähintään se kolme ruokalajia siinä ja mitä siin oli, toi aina täys lautasellisen, ja taas vie pois. Pikku-Viktor ei nostakaan käteensä aseita vaan puristaa. Mut se tuota, ei suomalainen ois kestänyt siinä, mut se kuulu tähän neukkikulttuuriin, et jumalauta, et kun se on päässy tällaselle matkalle, niin hän ei voi prakata, et sitte ois kohdannu kyl sellanen läksytys tuolla näin. Niin se selvis kunnialla, se oli siin.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

Toisinaan jouduttiin hillitsemäänkin neuvostoliittolaisten vieraiden alkoholinkäyttöä. ”Tämmöstähän jouduttiin tekemään, että kun ne hotelliin majoitettiin, niin ne minibaarien avaimet otettiin pois, eli minibaariin ei päässy. Joskus sitten tehtiin poikkeus. ... Mut kyl se toteutu se ennuste, eli nappas kaikki pikkupullot. Ei ollut mitään, kun lähti pois.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.) Vaikka nuorten matkoilla alkoholin kanssa ei yleensä ollut ongelmia, Hyvinkäällä muistellaan ystävyyskaupunki Kostromasta 1990-luvun puolivälissä tullutta nuorisoryhmää, jonka matkailu ylitti uutiskynnyksen: ”Ryhmä jäi tullissa kiinni alkoholin salakuljetusyrityksestä ja apulaiskaupunginsihteeri sai hoidella aika suuret sakot asian selvittämiseksi. Hyvinkään vierailu kesti 5-6 päivää ja siitä ei kai sen enempää ole kerrottavaa, muuta kuin se, että sen koommin ei nuorisotoimi ole ollut tässä Kostroman ystävyyskaupunkitoiminnassa.” (Simo Varjonen 24.9.2007, Hyvinkää.)

Lahjojen vaihto kuului aina ystävyystapaamisiin. Lahtelaiset vierailulla Zaporoshjessa kesällä 1987. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

”Yks matkalaukku oli lahjoja varten”

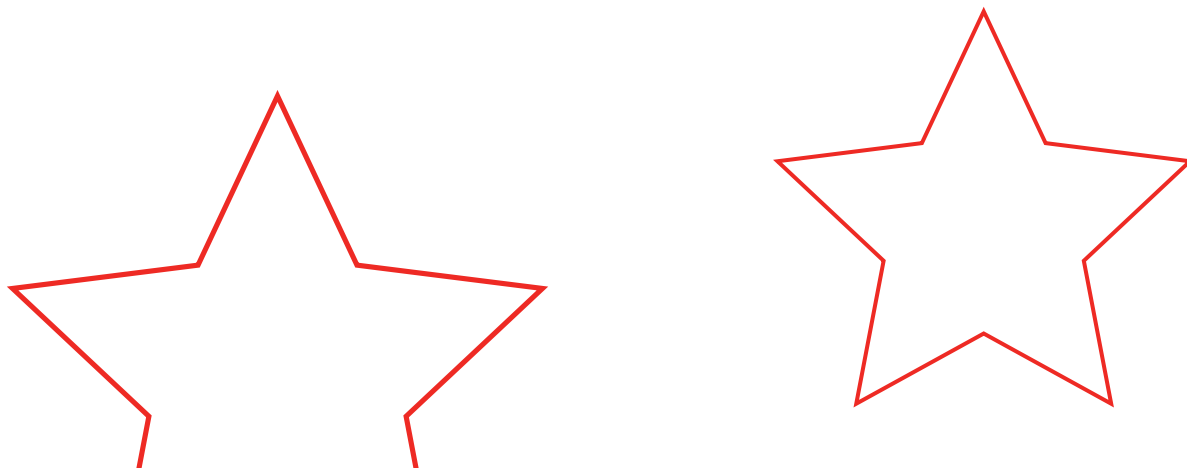
Neuvostoliittolaiseen vieraanvaraisuuteen kuului lahjojen vaihto. Suomeen tulevilla ryhmillä oli aina mukanaan lahjoja isäntäväelle sekä vierailukohteisiin, ja samoin Neuvostoliittoon matkaavat suomalaisvaltuuskunnat ja -ryhmät olivat varautuneet lahjojen vaihtoon niin virallisissa kuin vapaammissakin tapaamisissa. Tietysti myös vastaanottava osapuoli antoi vierailleen lahjoja. Turussa vieraileville leningradilaisten valtuuskuntien jäsenille saatettiin joskus ostaa lahjaksi toiveen mukaan esimerkiksi pakka kangasta tai vaikka-pa talvisaapikkaat, vaikka nuorisotoimen vieraille oli yleensä tapana lahjoittaa Aalto-maljakkko. Myös nuorilla oli matkoilla mukanaan pieniä tavaroita vaihdettavaksi. Neuvostoliittolaisnuoret jakoivat erityisesti rintamerkkejä. ”Mul on vaik huru mykky kaikkii semmosii merkkei, neuloi.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Oli kiitoslahjaa ja tervetuliaislahjaa, että se oli aina tärkeää, että melkein yks matkalaukku oli lahjoja varten. Että niitä piti olla ja eri tasosia, ja myös nuoret antoi toisillensa, et se oli kans yks mihin varauduttiin. Ei mitään siis niinkun, sanotaan nyt heijastimia ja kyniä, kaikki tällaset pienet jutut, niin ne oli tärkeitä. Sitten jokaseen vieraspaikkaan piti jättää vielä yks sellanen, joka tuli sitten johonkin vitriiniin tai muuta, joku isompi kulho tai muu. Että se oli kyllä yks.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Ja hyvin usein myös sitten luovutettiin lahjoja. Että tää erilainen lahjusten saaminen ja antaminen, se oli myös hyvin tärkeä osa näitä tilaisuuksia.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” Aina lahjoja. Sehän oli hirviän tärkeä se lahja. Aina esimerkiksi minäkin annoin näille delegaatioille henkilökohtaisesti, kaupungin puolesta vielä erikseen. Ainahan niillä oli semmonen läksiäistilaisuus näille delegaatioille, jossa oli siis meillä nuorisjärjestöjen edustajia ja lautakunnan jäseniä sitten, jotka oli virallisia. Niin aina annettiin niille lahjat sitten. Ja hehän toivat lahjoja. Oulun kaupunkihan on kerännyt. Kaupungilla on oikein semmoset vitriinit. Ja samaten oli nuorisolautakunnalla esillä. Nehän oli vähän tämmösiä tyhjämpäiväsiä nämä. Ei ne mitään arvokkaita lahjoja. Nehän toi ihan jotain. Saattoivat tuoda jonkun pienen maalauksen tai maljakoita taikka sitten heidän jotain niinkö matkamuistojen tapaista tai tämmöstähän se oli. Oulullekaan ei ollut sillon keksitty, mun mielestä sitten on myöhemmin keksitty semmonen vakituinen lahja, joka annetaan. Että se oli aina, että ostetaan jotain, mutta mitä. Eihän siihen ollu isoja määrärahoja. Mutta kuitenkin jokaselle ostettiin aina jotain viemistä. ... Se oli aina oma seremoniansa sitten tämä. Että mukamas sitä arvostettiin, että oli tätä ystävyyttä sitten. ... No, yleensä vähän sen mukaan olivatko naisia vai miehiä, mutta jotakin tämmöstä kuvateosta Suomesta ja Oulusta. ... Ja yleensä ne toi, niillä oli miehille sitä heidän vodkaa tai samppanjaa. Naisille, ainakin mulle, tuotiin sitä samppanjaa. Mutta miehille tuotiin varmasti sitä vodkaa.” (Ebba Askonen 12.12.2007, Oulu.)

” Siihen asti olivat lahjat virranneet puolin ja toisin, muistona ovat lukuisat kristallit kotonani! Muutoinkin tavarapuolta tuli ihan ”kiitettävästi” virallisestikin: matrjoskaa ja muuta puukoriste-esinettä on pilvin pimein kotinurkissa yhä edelleen!” (Helena Kempas 20.9.2007, Kerava.)

” Mut venäläisethän on kovii antamaan lahjoi. Sit kun niit oli täälläkin, niin täälläkin tietysti vietiin laitoksiin ja tehtaisiin, niin he aina anto lahjat joka paikkaan. Siit on jostain meille jäänykki semmonen, tai esitteitä nykyään annetaan, et kun mennään jonnekin, et kiitetään et on vastaanotettu.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

”Kyllähän siellä naisena pidetään”

Muutamista haastatteluista nousee esiin neuvostoliittolaisen isäntäväen suhtautuminen suomalaisvaltuuskuntien naispuolisiin jäseniin. Neuvostoliittolaista osapuolta näyttää hämmentäneen se, että naiset ovat olleet valtuuskunnissa miesten kanssa tasavertaisessa asemassa, jopa päättämässä asioista. Haastatelluilla on muutenkin sekä myönteisiä että kielteisiä ajatuksia niin omasta kohtelustaan kuin naisten yleisestä asemasta Neuvostoliitossa.

Siis kyllähän niinkun, jos aattelee, että pohjoismaiseen tasavertaisuuskohteluun kun on tottunut, niin kyllähän siellä naisena pidetään, et kyllähän se. No, kyllä mulla aika huvittavia juttuja oli joskus. Kun oli viikon ollu Leningradissa ja kato tottunu siihen, että aina avattiin ovi ja tällasta, niin mä muistan joskus, että sitte kun mä työkaverin kans tulín varmaan lounaalta, niin mä muistan et mä seisoin oven edes ja mä en osannu avata sitä, kun mä olin koko viikon tottunu siihen. Mä olin just edellisenä päivänä palannu reissulta, niin mä en osannutkaan avata enää ovea, kun oli tottunu siihen. Mun työkaveri kattoo mua ihan ihmeissään, että miksen mä mee ovesta sisään, niin sit vasta mä tajusin, että mitä mä tein. Et kyllähän sil lailla, että tuota, mut kyllä myös se, että välillä oli vaikee heidän ymmärtää, että mä oon viranhaltija jolla on... Kun heidän naisensa oli sihteereitä, jotka teki just sen mitä johtaja tai pomo sanoo. Assistentteja ja sihteereitä, jotka ei saanu itte paljonkaan ajatella, ei ainakaan päättää mistään. Kyllähän he siitä oli aika ihmeissään, että mä oon niinkun, niinku alainen kylläkin, mutta mä oon viranhaltija, joka teen. Ja sitte esimerkiksi jossakin neuvottelussa mä saatoin sanoa esimerkiks, että näin tehdään tai muuta, niin he ihmetteli että pystyin sanomaan asian ja tavallaan päättämään siinä neuvottelun aikana. Se ainakin sillon niinkun ensitapaamisilla, aina kun oli uudet ihmiset. Mut sitten taas jos oli henkilöitä, joitten kans oli jo pidempään toiminut, niin heille se oli, he tottui siihen. Mut kyllä mä monta kertaa jouduin selittämään. Ja sitte se, mitä ihmeteltiin, että mä olin naimisissa ja mun mies antoi mulle luvan matkustaa työmatkoja. Joo, se oli kans yks mitä mä jouduin selittämään, että mä oon ilman miestä työmatkalla, että se niinku, että todella hyväksyy tämän matkustamisen. Kyllä mä jouduin selittämään sitä, tätä suomalaista ja pohjoismaista tätä, et me ollaan niinku todella tasavertasia tehtävissä. ... Mutta kyllä mä erittäin harvoin kohtasin esimerkiksi ketään johtajaa, joka oli nainen. En edes muista yhtään. Varmaan joskus on myös aiheuttanut tietyllä lailla valtuuskuntien ohjelman valmistelussa isännille ongelmaa se, että on yksi nainen. Olettais, että pelkästään miehille järjestettävissä oleva tai jos olis ollu pelkästään miehiä, tää on nyt mun olettamusta, koska en ole voinut miehenä olla miesten valtuuskunnan mukana, niin mä luulisin, että joskus on ehkä niinkun järjestetty vähän erityyppistä ohjelmaa, kun olen ollut mukana. Tää on mun luuloa, mutta aika sellaseen vahvaan tuntemukseen perustuu, että näin ois tapahtunu. ... Kyllä naisen asema siellä, kyllä siis välillä ihan sääli itsellä tuli, sellasta niinkun sääli mieleen sillä lailla, että jotenkin, että ei ollu mahdollisuuksia naisilla siellä päästä asemiin. Tai sitten se nainen oli tosiaan naimaton ja usein sellanen vähän jollakin

tavalla miesmäinen. Että esimerkiksi perheelliset naiset, niin ei heille hyväksytty mitään, että heil ois, ainakaan mä en oo kohdannu sellasia naisia näissä tehtävissä siellä, ja näissä vierailuissa. ... Ja sitten naisen asemaa ei kyllä koskaan käsitelty nuorten kanssa keskusteluissa, ei koskaan. Ei, kyllä se nuorten elämä niinku pyöri siinä opiskelu, vapaa-aika, harrastukset, asuminen, siis sellanen niinku, et ei tällasia, jotakin naisen asemaa, ei tasa-arvoasioista puhuttu koskaan. Ei ei, se oli kyllä aihe, joka ei tullu missään esille.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

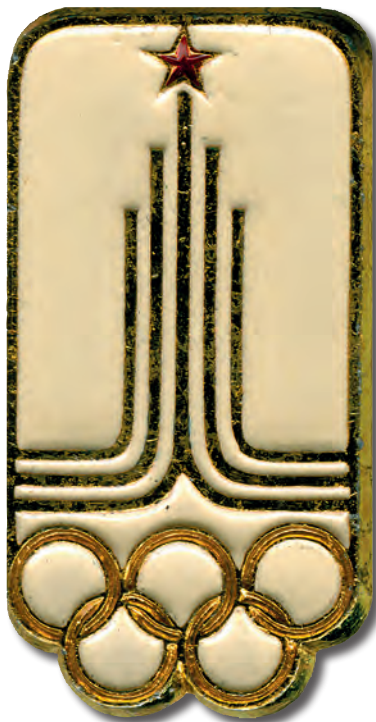
” Sen muistan, että jostain kumman syystä, siis siihen aikaan aina sanottiin, että venäläisille naisille ei annettu kukkia, vaan että niitä annettiin sankareille eli miehille. Mut siellä sitten jostain syystä naapuripöydässä oli jotain herroja, joilla oli valtavat puskat gladioluksia. Ne oli siihen aikaan, niitä vielä silloin harvoin Suomessa näki, niitä pitkiä kauniita kukkia. Jostain kumman syystä meillä kaikilla naisilla oli sitten valkoset isot gladiolukset, kun me lähdettiin sieltä hotellista pois.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” Niin, ni sit tos vaan noist mun muistiinpanoistani, niin se mitä mä puhuin saksalaisista, niin mä oon kirjottanu sinne mun muistiinpanoihini, et meit, tai et herrat käteltiin, mulle nyökättiin päätä. Niinku, et suhtautuminen sielläkin oli naisiin, et se ei ollu, et naiset oli niinku, ne ei ollu niinku... Niin, vaikka oltiin tasa-arvosii tai siis sinällään, et oltiin niinkun yhdes valtuuskunnassa, niin, et mistä se sit johtu. On tietyst toisenlaisii, mut joku tämmönen oli, et sit vaan, et meille vaan sit näin (nyökättiin). Mut olihan sekin, näit herrojen juttui, et kyl ne pojat sit kun oli vieraita, niin silloin ei vieraanvaraisuudest tingitty, et se oli niinkun selvä juttu. ... Mut siit, vaik mä sanoin tos noin, et nainen oli, et tavallaan se oli niinkun semmost miesvaltasta, niin siellähän oli tosi voimakkaita naisia myöskin. Kun me tavattiin, mentiin jonnekin tutustumaan, johonkin pioneeri-palatsiin tai oppilaitokseen, niin oikeen voimakkaita naisii siel oli, semmosii määrätietosii ja pisti tuulemaan.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

”Ihmisten ystävällisyys ja sellanen niinkun lämpö”

Useat haastateltavat ja Nuoperin kyselyyn vastanneet mainitsevat neuvostoliittolaisten ystävyyskaupunkilaisten ystävällisyyden, joka korvasi mahdolliset pienet hankaluudet matkoilla. Vieraat otettiin ystävyyskaupungeissa aina hyvin vastaan, ja apua löytyi tarvittaessa.

Se mikä Leningradissa aina oli ja myös, mikä jotenkin on sellasena niinkun vahvana, on sellanen ihmisten ystävällisyys. Voi sanoa, että en muista yhtään epäonnistunutta vierailua, että kaikki aina niin, jos jotakin ongelmia ilmeni sen vierailun aikana, nehän oli viikon mittasia meidän matkat aika usein, että ei ne ollu mitään ihan parin päivän vierailuja, kyl ne oli lähemmäs viikon mittasia, niin tuota ihmisten ystävällisyys ja sellanen niinkun lämpö. Että jos on tällases, sanotaan, että joku majotuspaikan taso tai ruuan taso, että jos ajattelee että ne ei ollu aina ihan sitä mihin me oltiin totuttu, niin kyllä sitten taas se isäntien ystävällisyys ja sellanen kiinnostuneisuus. ... Eli se, mikä näissä reissuissa on, että jos jotain, mul on pari kertaa sit ryhmästä yksittäinen tai yksittäiset henkilöt joutuneet eksyksiin, niin aina, niinkun mä kerroin siitä ystävällisyydestä, niin aina on ollut niinku sellanen, että se joku paikallinen löytyy sattumalta, joka pystyy avustamaan, tai sitten joku hotellin tai kahvilan tai joku tällanen henkilö. Niit on erittäin vähän tapahtunu, kun aattelee, että mä kymmeniä ryhmiä esimerkiksi vein sinne niitten vuosien aikana.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Ja sitten kun me yritettiin saada taksia, niin me ei saatu taksia millään, et me oltais päästy takasin sinne omaan hotelliin, joka nyt muistan, oli muuten Arkadia nimeltään. Sinne oli kuitenkin muutama kilometri matkaa. Niin yhtäkkiä siinä, kun me sitten jotenkin siinä hotellin portsarin kanssa siitä asiasta jollain lailla, ja hän ymmärsi sen, että me tarvittiin kuljetusta, niin tuota, me huomasimme, että siihen pysähtyy ambulanssi siihen hotellin eteen. Ja me tietinkin kauhuissamme, että onko jollekin tapahtunut jotakin. Niin portsari vei meidät ambulanssiin. Se oli semmoinen pakettiauton mallinen, semmoinen iso näin. Niin me sitten matkustimme ambulanssilla Arkadia-hotelliimme. Mä muistan, kun me pysähdyimme siihen hotellin eteen. Se ei piipannu, mutta kuitenkin, eikä valotkaan vissiin vilkkunu. Mutta joka tapauksessa meidän lautakunnan puheenjohtaja, Timo Turunen siihen aikaan, niin hän ei ollut tällä reissulla mukana, niin hän kurottautu sieltä parvekkeelta ja huusi, että mitä nyt on tapahtunut. Että ei yhtään mitään, me tultiin vaan kottiin. Meillä ei voisi kuvitellakaan, että ambulanssia voisi käyttää sellaiseen kuljetukseen, niin siellä se näytti olevan ihan maan tapa. Kaikennäkösiä kokemuksia tässä on ollut.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

”Miten erilaisesti voi olla nää ystävyysuhteet”

Varsinaisia ystävyysuhteitakin neuvostoliittolaisten kanssa näyttää syntyneen, mutta melko vähän, toiminta pysyi enemmänkin virallisella tasolla. Tutuiksi toki tultiin, jos useampina vuosina oli mahdollista hoitaa asioita samojen ihmisten kanssa. Leningradin/Pietarin suhteen oli käytännön järjestyksessä se ongelma, että siellä henkilöt vaihtuivat melko usein. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Että henkilöt kyllä vaihtui, että ei niinkun, jos sanotaan, että joku viis vuotta on siellä pitkä aika, että sama henkilö hoitaa esimerkiksi samoja tehtäviä. Siinä kyllä joutui, tai sai tavata monenlaisia henkilöitä ja pienelläkin varoitusajalla tuli eri henkilö, kun mikä esimerkiksi oli valmisteluissa ollu vielä mukana. ... Ei, kyllä se pysyi virallisella tasolla, että ei. Leningradin ihmisistä, niin ei varsinaisia ystäviä, tai siis voi sanoa, että sellasta niinkun tuttavien joitten kans pysty, uskalsi niin sanotusti puhua vähän virallisenkin ohjelman ulkopuolella, varsinkin jos oli saksa tai englanti, niinkun joku yhteinen kieli, ja pystyi jopa jotkut vitsit, niin sehän, jos uskaltaa seurueessa ruveta kertomaan vitsiä, joka vielä ymmärretään, niin sehän on jo tietyn tuttuuden taso. Mut kyllä näitä ihmisiä on siis ihan vaan pari, joitten kans teki niin pitkään yhteistyötä, niinku useamman vuoden peräkkäin, että tuli sellanen, niinkun tuttavaksi. Mutta ei ystäviä, koska naisten määrä oli niin pieni ja taas sitten siellä ehkä miehen ja naisen ystävyys on ehkä vielä vaikeempaa kun länsimaissa, niin ei mulla sillä lailla tullu. Totta kai niinkun sen verran tutuiksi tultiin, että oli helppoa asioida ja helppo, tiesi jo mistä toinen pitää, niinkun esimerkiksi ohjelmien järjestäminen ja tällanen. Et sellanen kyllä, mutta ei ystäviä, ei. Kyllä pysyi virallisena.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Ei mun mielestäni sitten kuitenkaan semmosta pitempiaikasta, että sen tyyppistä ei oo jäänyt muutenkaan. Ensinnäkin niitten venäläisten kanssa oli se kieli ongelma. Ja sitten toisaalta taas. Ei suurta rakkautta löytyny sieltä, eikä sitten muutenkaan semmosta, joka olis pidemmäks aikaa jääny. Jonkun kanssa saatettiin joku kortti lähettää vielä sitten jälkeenkinpäin, mutta hyvin pian se sitten hiipu, että ei semmosia.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” Ei ei joo. Mutta mä luulen, että sehän oli, että sielläkin niinkö Neuvostoliiton puolesta pyrittiin välttämään sitä, että joku rupee liian tuttavalliseksi, että jatkuvasti on yhteydessä.” (Markku Kainulainen 12.12.2007, Oulu.)

” Kontaktei, joo, ja sit tavallaan näis tapaamisissakin niin on niinku ihmiskontaktei syntyny, varmaan nuortenki kanssa ollu, et on jäänyt, mut niin on mullekin jääny, et on semmosii ystäviä, joita sit tapaa aina silloin tällöin siellä. Ja varmasti sit niinkun Lasse Hallamurrolla on niinku ihan henkilökohtasii ystäviä, et ku sehän oli ihan melkein henkilökohtasel tasol nämä vaihdot, kun ne oli monena vuotena samat jeppet kävi täällä. ... Joo, et kyl se yks puoli on, et sit sul on ne henkilökohtaset tutut, et sä tiedät keneen otetaan yhteyttä ja sä tunnet ne. ...Niin se, et vaikka se on virallista, allekirjoitettua, niin sit toisaaltas se perustuu myöskin niinkun henkilökohtaisiin tämmösiin suhteisiin. Ja ystävyyskaupungit, ihan sama esimerkiks niinkun Ruotsissakin, niin nehän tunnettiin hyvin ja tiedettiin ja ne oli ystäviä ja voitiin soitella ja käydä kysymäs kuulumisia, vaikka sit hoidettiin se virallinenkin puoli. Et se on niinkun aika mielenkiintonen näkökulma. ... Kuitenkin, sanotaan nyt, et tää oli esimerkki siitä, että kun siel on käyny moneen kertaan ja tutustunu erilaisiin ihmisiin, niin monta kertaa näihin, kun nää oppaat oli tai näit tulkkei oli, niin mä kirjottelinkin monta kertaa niitten kans pitkään.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Omalta osaltani ja muutaman muunkin tiedän, joille jäi pysyviä suhteita, mutta ainakin itselleni on muutoksen jälkeen käynyt niin, että yhteydenpito on katkennut pian sen jälkeen. Joskin usein tulee ajatuksissaan pohtineeksi miten nuo ihmiset voivat ja minne elämä on heidät kuljettanut ja myöskin matka Oreliin on usein ollut mielessä.” (Tiina Alakoski 1.6.2007, Nokia.)

” Ystävyys-suhteita syntyi ilmeisesti lähinnä SNS:n vierailujen aikana. Ja esim. se viimeisen matkan inkeriläinen tulkki oli jo ennestään joillekin tuttu. Hänen kanssaan oli helppo puhua ja tutustua, kun oltiin tiiviisti viikko yhdessä ja hän puhui sekä suomea että venäjää sujuvasti.” (Tuula Ljungkvist 23.9.2008, Heinola.)

” Oppaanamme oli viehättävä ranskankielen opettaja Natalia, johon muusikkomme Ari kovasti tykästy. Vielä vuosien päästä pj Pekka valitti kuinka hän joutui kantamaan Arin helkutin painavaa haitaria pitkin kaupunkia, kun illanvieton jälkeen Ari löysi parempaa tekemistä Natalian kanssa. Ja vielä nyt reilun 30 vuoden päästä asuu Lahdessa muuan Natalia Niskanen.” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

” Tästä tulee mulle esimerkki mieleen. Eli oltiin me, se oli se, me oltiin Pekan kans kahdestaan, joo. Eli nyt tota, me mentiin tehdaskäynnille, ja oltiin me pyörity jo siin tehtaassa, mut sit siinä pihalla, niin muistan vielä, että mä tunnistin tän Iso-Viktorin (insinööri Komsomolista), joka oli meillä niinku tässä ollu, tunnistin sen. Ja minä innoissani, kato vähän niinkun lapsen riemusta, että ”Hei Viktori, hei!” Viktori katto ja meni. Ja tää on mulle yks tuota taas, jos mä palaan tähän mikrofoniyöstävyyteen. Niin tuota, kun yleisestihän niillä oli, näin mä käsitin, että ei saanu tulla tälläisiä. ... Ei, se ei ollu sallittua. Näin mä sen tulkitsen. Niin se ei voinut, mä väittäisin, että olis se ehkä halunnut kyllä, niin se ei. Niin sit me Pekan kanssa sitä pohdittiin, että no, tässä se nyt oli, vaikka saunottiin, oltiin kuinka, niin tuota ei, se oli sit. Ja hän ei ollu missään, siis huom, missään niin ohjelmissa. Ja mä sanoisin, että siinä oli pari vuotta siinä väliä. Ei näissä Komsomolin tapaamisissakaan.” (Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

” Se on muuten jännä, miten erilaisesti voi olla nää ystävyysuhteet. Kun esimerkiks unkarilaisten kanssa, kun Ouluun tuli, niin meillä on ihan jatkunut semmonen. ... Me olemme olleet siellä ja he ovat olleet jälkikäteenkin. Joka joulua lähetetään kortit. Että venäläisten kanssa, ainakaan mulla ei tullu kehenkään, että olis tämmöstä jatkuvaa ollu, että esimerkiks kortteja lähetetty.” (Ebba Askonen 12.12.2007, Oulu.)

” Ja mä oon nytte tota, silleen 70-luvulla ja 80-luvullakin, että ei sieltä semmoset ihmiset tullu Suomeen, jotka tuli ettimään ystäviä. Se oli virallista toimintaa. Jos nyt sanoo, suomalaisten käynti siellä ja venäläisten käynti täällä, niin jos nyt sanoo noin kuvailevasti, niin se oli suoritus. Se oli suoritus. Tehtiin ystävyyskuntavierailu. Se oli sillä otsikolla tehty suoritus.” (Markku Kainulainen 12.12.2007, Oulu.)

"Aivan arvaamaton arvo"

Järjestelyissä ja ystävyysmatkoilla mukana olleiden suomalaisten kesken jäi usein pysyviä verkostoja ja ystävyyssuhteita. Näissä puoluekirjalla ei koskaan ollut merkitystä. (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

”Mutta mä olen korostanut sitä, että kansainvälisen toiminnan, siis muunkin kansainvälisen toiminnan suuri merkitys on ollut se, että kun näitä ryhmiä on koottu, niin ne on koottu eri näkökantaisista ihmisistä, eri asioita harrastavista ihmisistä ja siellä ne on sen matkan aikana ehtineet tutustua toisiinsa aika hyvin. Ja koska siellä nyt on huomattava määrä nykyisiä päättäjiä näissä porukoissa, niin minust se on ollu niinkun aivan arvaamaton arvo tämä, tämäkin puoli tässä, sen lisäksi että siinä on ehkä vähän vastakumppanimaahankin tutustuttu jonkun verran. Mutta tää keskinäinen tutustuminen on must ollu niinkun äärettömän tärkeä. Ja siihen on minust kannattanu panostaakin.” (Marjaleena Tulainen 25.6.2009, Lahti.)

”

...kun täällä on meillä ollu valtuuskuntia ja siellä ollaan oltu, niin kyllä on ollu hauskoja ne matkat. Ja yleensä kun nuorisojärjestöissä toimivat ihmiset on lähtenyt, niin nehän on ollu huippuaktiiveja ja nehän on ollu niitä ihmisiä, jotka on keksiny tekemistä tulitikusta, aina ollu kaikki nuorisotyössä järjestöpuolella toimivat ihmiset, puhumattakaan meistä koulutetuista kunnan työntekijöistä. Aina soi laulu ja aina tapahtui. Se oli kyllä semmosta että. Todella hauskaa ja mukavaa, ja aina lähtijöitä löytyi ja paikat kiintiöitiin, paljonko mistäkin järjestöstä. Hyvin löyty porukkaa lähtemään. Ja samoten sitten täällä, kun vieraita vastaanotettiin, niin hyvin tulivat järjestöt mukaan sitten siihen järjestelyihin tai sitten niihin tapaamisiin ja kaikkiin näihin. Ja jos pyydettiin jotain järjestöä vaikka järjestämään heidän jonnekin tiloihinsa illanvietto tai jotain tämmöstä, niin aina olivat erittäin hyvin järjestettyjä. Että aina ne hommat hoitui ja mukavaa oli.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

”

Se on niinkun nuorisopolitiikassakin, et mä oon aivan uskomattomasti siit hyötyny viranhoidossa nuorisotoimessa ja täällä keskushallinnossa. Mul on hyviä kavereita. Se ei oo ollenkaan puoluesidonnaista, ei koskaan, tai sit oli erittäin tyhmää eikä ne koskaan oo näkynykkään. Et kun joku seittekytlukukin oli aika kiihkeää nuorisopolitiikan aikaa, sillan otettiin rajusti yhteen, niin ei se koskaan vaikuttanu kaveruuteen. Et kyl, jos oli jossakin joku paneeli Turussa tai Helsingissä tai Jyväskyläs tai Oulussa, jos siel oltiin ja kinattiin, niin kylhän siit lähetettiin yhes kaljalle ja kaikkea hauskaa tehtiin. Ja sen seurauksena, kyl ne on niinkun yllättävän hyvät semmoset siteet jääny ja on helppo ottaa yhteyttä. Sekin kannattaa muistaa, se. Ja nuorisolautakunnassakin, niin kyllä hyvii tyyppiä oli paljon. Esimerkiks kokoomuslaiset puheenjohtajat, niin ne on kaikki ollu ja edenny urallaan erittäin hyvin useimmat, että ihan merkittäviä henkilöitä. Niinkun muistakin puolueista. Kyl tää on tärkeä, ja sai hyvää ulkopoliittista kokemusta, kyl se kuitenkin aika merkittävää oli sen rooli sen ajan nuorisohallinnossa.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

”Aina oli joku politrukki nurkas kuuntelemas”

Haastateltavat puhuvat politrukeista, kun kuvaavat neuvostoliittolaisia henkilöitä, jotka näyttivät tarkkailevan ja valvovan suomalaista ja erityisesti oman maansa osapuolta ystävyyskuntatapaamisissa. Politrukkien arveltiin raporttoivan muiden tekemisistä ja sanomisista Komsomolin ylemmälle taholle.

” Eihän siel voinu missään ja kenenkään kuullen, kun aina oli joku politrukki jossain nurkas kuuntelemas. Ei siel niinku, sillon ainakin seittekytluvul oli. Sama oli, kun ne tuli tänne, niin sit kun katteli vähän aikaa ryhmää, niin tiesi, et ahaa, toi on politrukki. Et se oli niinkun mielenkiintonen.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Junassa oli aina mukana politrukkeja tarkkailemassa. Heidät oli helppo tunnistaa, kun osasi odottaa heidän mukana oloaan.” (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

” Sehän on semmonen homma, että vieläkin Venäjällä on tämmönen taikasana kaikkiin paikkoihin, että delegaatsi (delegatsia). Siellähän valtuuskuntahan meni, niinkö silleen sanottu, holhottu, sille oli tarkasti määritetty mihin se menee ja ketä se tapaa ja menee näin. Että mä luulen, että vapaa-aikanakin, jos lähti hotellista kävelemään, niin se tiettiin. Että se sillai oli.” (Markku Kainulainen 12.12.2007, Oulu.)

” Kyllä ne ryhmät tosiaan oli niin, että ne oli aika tiiviitä. Että siellä hyvin tarkkaan nää vanhemmat, jotka siellä oli enemmän reissannut ja olivat arvostetussa asemassa siellä omassa maassaan ja omassa kaupungissaan, niin kyllä ne aika tarkkaan seuras sitä omaa porukkaa. Että ostoksille oli joku aika, jollon käytiin. Ne todella kävivät nää keskustan kaupat ja niin, mutta että semmonen vierailulle lähteminen siitä porukasta jonkun luo illalla tai näin, niin ei sitä hyvällä olis katsottu.” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu.)

” Sehän oli todennäköisesti niin, että kaikissa näissä, kun tuli virallisia valtuuskuntia, niin siellä oli yksi, joka oli ikään kuin tilivelvollinen sitten. Jonnekin piti tehdä tilitys siitä matkasta sitten, että mitenkä meni ja miten ihmiset käyttäyty ja niin. ... Semmosta, että se olis ollu tommosta, ikään kuin tommonen turistiporukka, niin se ei ollu mahdollista.” (Markku Kainulainen 12.12.2007, Oulu.)

POLITRUKKI –
perusyksikön poliittinen valvoja
(Itkonen 2002, 299)

” No ni, oli tällä lailla sitte, että meil oli Zapon kanssa sovittu näitä tällasia myös valtuuskuntavaihtoja. No juu, sieltä tuli tuota insinööri Iso-Viktori, Komsomolin joku näin. Ja sit kun niillähän oli niillä neukeilla oli aina näin, kun oli maalaisnuoret, opiskelijanuoret, työläisnuoret, ne jako näitä tälläsiin, niin niiden edustus. No, tää oli ilmeisesti, tää Pikku-Viktori niinkun työläisnuori, ja se oli kai sitte niinku tällanen määrätynlainen niinku politrukki sitte, että seuras tätä Komsomolin, että ku nehän kaikki aina seuras toisiaan, että mikä, kaikil oli varjo aina.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

”

Jälkeenpäin, tai mul on itse asias ihan tuorekin, sanoisko tämän vuoden tieto, kun tapasin vanhoja ystäviäni Pietarissa ja siin käytiin keskustelua. Tämmönen näin ihan, ei oltu vuosiin tavattu. Ja kahdeksankytluvulla semmonen KMO:n sihteeri, Vasili Starilov, kerto että joka kerta, kun sä vierailit, ja kyllä mä varmaan siellä vierailin kerran vuodes ainakin plus muut päälle, niin hän kerto, että joka kerta kun tämmönen oli, valtuuskunta oli, siin oli yleensä ain poliittinen johto, et mä olin niinkun se tekninen henkilö, etten mä mitään, niin joutu kirjottamaan aina raportin kommunistisen puolueen johdolle, että mitä on tavattu ja puhuttu. Ja sitten myöskin tavattiin aina joku NKP:n korkea-arvoinen edustaja, joka kertoi sosialismin suurista saavutuksista ja niin edelleen. Hän sanoi, että kerran hän joutu selittämään sitä, että tää kommunistisen puolueen kohtuullisen korkeas asemas oleva sihteeri sano, et oli se ihmeellistä, mitä se Hallamurto oli siinä ja tuli tapaamiseen ja ja. Mä en nyt muista et oliko mul kravatti, se oli kesäaika, vai ei. Mä olen aina käyttäny niukasti kravattia, mut yleensä on ollu, mut ehkä saatto olla ettei ollu, se ei oo tärke. Mut sit mul oli pellavapuku, joka rypisty, mut joka oli ihan, ehkä Bossin suorastaan, niin se oli sanonut, et kuin tulee tapaamaan ja on semmonen ryppynen puku päällä. Että tota niin, siit tuli niinkun huomautus Stariloville ja se naureskeli sitä nyt tänä vuonna, et hän joutu selittämään miks mul oli ryppynen puku päällä. Et kaikki niinkun tarkasti rekisteröitiin. Aina joutu kirjottamaan siitä mitä oli tehty ja yhdes sovittu.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Myös KGB:n arveltiin valvovan suomalaisvaltuuskuntien toimia. Esimerkiksi kokoomuslainen nuorisolautakunnan puheenjohtaja Pekka Sormunen Lahdesta kertoo, miten Tbilisin festivaalimatalla hänen lompakkonsa katosi oudosti ja sitä etsittiin usean henkilön voimin. Myöhemmin lompakko kuitenkin löytyi taas hotellihuoneesta. Sormunen uskoo, että hänet ”tsekattiin”. Lompakossa ei kuitenkaan ollut mitään hänen kannaltaan arveluttavaa, koska hän oli jättänyt kaiken Kokoomukseen viittaavan kotiin, lompakossa oli ainoastaan Suomi-Neuvostoliitto-Seuran jäsenkortti. (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

”

Kylhän joskus myöskin, semmonen yksityiskohta vois viel sanoo, on se, että ihan varmasti myöskin KGB oli kuvioissa mukana. Joskus hotellissa huomas, että vastakkainen ovi aukes aika usein samaan aikaan, tämmöst näin. Ehkä, en mä tiedä mil taval, ja voi olla että oli jotakin muuta, mut kyl selvää tietysti oli. Joko suoraan tai epäsuorasti. Olik sil jotakin merkitystä, niin tuskin, ei tämä nyt ollu, ei nää nyt ollu niin isoja kaloja, mut se perustu tietysti järjestelmään, jonka Lenin loi.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Miliisit olivat tuttu näky turkulaisryhmien liepeillä Leningradissa. Toisinaan miliisit näyttivät pitävän huolta suomalaisten turvallisuudesta, toisinaan he taas koettivat esimerkiksi kerätä ryhmältä ylimääräisiä sakkoja tai lahjuksia.

” Se hän siellä oli tavallista, jonka huomasi kyllä, niin sellanen miliisi-valvontahan meillä kyllä usein oli. Miliisit seuras minne me mentiin. Usein jos sä nyt vaikka olit vähän epätietosen näkösenä jostakin poistumas, vaikka jostakin iltapaikasta joskus, niin miliisi tuli kysymään tai opastamaan miten pitää toimia. Se hän siellä oli, että kyllähän meistä, niinkun mä sanoin, niin hyvää huolta pidettiin. ... Sitten tämä, joskus mitä, siellähän oli sitten sellasta, että esimerkiksi ne miliisit ja tällaset viranomaiset niin saatto pyytää tällasia lahjuksia, esimerkiksi uhata sakoilla, mitä ne teki esimerkiksi turistibusseille tosi paljon. Että jos joskus me lähdettiin esimerkiksi jostakin Eremitaasista niin, että isännät eivät tulleetkaan meidän bussiin, että me lähdettiin keskenämme, niin kun bussikuski tiesi tarkasti reitin hotelliin ja sitte oli vaan tapaaminen parin tunnin päästä, niin pari kertaa on miliisi pysäyttänyt ja ruvennut väittämään, että bussi on ollut väärin. Joskus selvittiin tupakka-askilla, joita onneksi kusseilla yleensä oli, mutta joskus on annettu muutama rupla tai sitten jos ne pyysi vaikka kaksikymmentä markkaa. Mut se oli harvinaista, koska yleensä meil oli kaupungin edustaja paikalla. Sit mä muistan joskus oltiin, joku pysäytti, niinkun ihan univormupukuinen, niin tuolla ennen rajaa sellasella väliportilla kans ainakin kerran. Mut sillön me oltiin kyllä sujuvasti niinkun, että ei ymmärretty. Me päästiin kyllä jatkamaan, mut aivan selvästi esimerkiksi pyydettiin jotakin tällasta niinkun lahjusta. Mutta mä luulen, että se meidän tarkka, niinkun isäntien hoitamana, että he valvoi meitä tosi tarkasti, niin me selvittiin siitä, että ei jouduttu tällasten uhkailujen tai lahjuspyyntöjen kohteiksi paljonkaan. Se oli tosi harvinaista.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Kevään 1989 Leningradin matkalla turkulaisten ryhmä sai yhden ruplan pysäköintisakon. Leena Ahon yksityisarkisto.

Tapaamiset konsulaatissa

Vallankumouksen vuosijuhla Turussa

Vastaanoton silinässä pääkonsuli N.M. Eyrafov vaihtaa mielipiteitä kansanedustaja Paavo Ahtinen ja SDP:n Varsinais-Suomen piirin puheenjohtajan Pertti Lahden kanssa. Lieneekö pohdittavana ollut laanimme maaherruuden vaihto?

Ensimmäistä kertaa lokakuun suuren vallankumouksen vuosipäivää juhlittiin pääkonsulaatin Valtio-
vuorella sijaitsevassa rakennuksessa. Illan emäntä rouva Eyrafova huolehti vierastaan venäläisen vie-
raanvaraisesti, kuvassa juttukumppaneina kansanedustaja Pertti Paasio ja vt. nuorisotoimenjohtaja
Kalevi Perho.

Turun Päivälehti 6.11.1976.

”Siin todella mitattiin, että kuka oli”

Turussa sijaitsi Sosialististen neuvostotasavaltojen liiton pääkonsulaatti (nykyinen Venäjän federaation pääkonsulaatti), johon Turun nuorisotoimella oli hyvät suhteet. Konsulaatissa pidettiin kahdesti vuodessa vastaanotot, joilla myös nuorisotoimen ja nuorisolautakunnan edustajat kävivät aina onnittelukäynneillä, YYA-sopimuksen vuosipäivänä huhtikuussa ja lokakuun suuren sosialistisen vallankumouksen vuosipäivänä syksyllä. (Turun kaupungin nuorisolautakunnan/nuorisotoimen toimintakertomukset.) Päivällä olleen onnittelujen vastaanoton jälkeen illalla pidettiin toinen vastaanotto, jonne kutsun saivat vain valitut (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku).

” Sit oli semmoinen, joka oli erityisen, jossa mitattiin suhteitten hyvyttä, oli kaks kertaa vuodessa tapahtuneet pääkonsulaatin vastaanotot. Eli eli, vallankumouksen ja sitten tään voiton päivän aikana eli keväällä ja loppusyksystä, niin tuota nää kutsut. Ne oli tosi, siin todella mitattiin, että kuka oli. Sinne oli hirvittävä jono. Siis ensin käytiin, se oli tietynä aikana, kun alkoi onnittelujen vastaanotto, jonne oli pirun pitkät jonot. Nuorisolautakunta kävi aina erikseen onnittelemassa. Siitä ei kamalasti keskushallinto tykänny, koska kaupunki tietysti kävi niinkun ja onnittelemas, et monien mielest se olis ehkä riittäny. Mutta kun meil oli vähän niinkun erityissuhteet, niin me käytiin. Se oli tavallaan myöskin poliittisesti tietyl taval tärkeää, koska koko, melkein koko mun aikani, niin lautakunnan puheenjohtajana oli kokoomuslainen ja tätä kautta

Kokoomus myöskin tietyl taval pysty vähän niinkun saamaan sinne otetta. Ja sit saatiin kutsu, illal oli vastaanotto. Se oli se, siin laskettiin kuka oli saanu kutsut. Ja kyl nuorisolautakunnan puheenjohtaja ja nuoriso-toimenjohtaja sai sinne kutsun. Se oli tärkeä juttu kaiken kaikkiaan.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Sekin oli semmonen mielenkiintonen, et siel käytiin pökkuroimas. Kauheeta kun mä sanon rumasti, mut... Joo, se oli ihan jokavuotinen. Kyl se oli tarkkaa, mä olen siel pari kertaa sit päässy jostakin syyst, en yleensä niinku, sit johtaja oli tietysti se, joka ratkasi sen, mut ei mul niin kauheesti kiinnostustakaan ollu. Siel jonotettiin ja annettiin kukkaset ja pidettiin puhe ja syötiin muutama suolanen pala ja lähdettiin pois. Et tavallaan, mut se oli sitä suhteitten hoitamista, et siinä mielessä. Joo, se oli ihan, et aina käytiin tervehtimässä.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Joo, ja sehän oli aika sellanen, siis itse arvostin ja pääosin ne, jotka sinne kutsuttiin, niin arvosti sitä. Mutta esimerkiksi pääkonsuli oli täällä, kun meillä avattiin tilat, nämä kun me muutettiin, siis 2001, kun muutettiin tänne toimistoon, niin hän ihan yllättäen saapui ihan itse paikalle. Hänhän oli, silloinen oli erittäin hyvä suomenkielen taidoltaan. Että kyllä tuota, suhteet konsulaattiin, niin voi sanoa että oli, riippumatta siitä kuka kulloinkin oli pääkonsulina ja noin, niin oli hyvät. Kyllä, mut se oli kyllä paljon niinkun Lasse Hallamurron ansiota. Lasse niinkun loi sen sellasen tuttavallisen ja sellasen niinkun luottamuksellisen suhteen. Mut se oli, se oli kyllä hieno juttu. Samoin tietysti tuli tutuksi myös Suomen konsulaatti, siis ei niinku henkilökohtasella tasolla, mutta niinku puhelinyhteyksissä ja telefakseina ja millä lailla yhteyksiä silloin hoidettiin, kun vierailuihin valmistauduttiin. ... jouduin antamaan joskus jotakin lisäselvityksiä tai muita, kun he ihmetteli nuorisoryhmien esimerkiksi ikää tai muita. Kyllä se niinkun, siellä kans tuli henkilöitä tutuiksi sillä lailla niinku täs virkasuhteisena. Et se kyllä helpotti asioiden valmisteluja, kun oli molempiin konsulaatteihin hyvät yhteydet.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Turun pääkonsulaatissa vierailivat myös Leningradista saapuneiden ystävyyskuntavaltuuskuntien edustajat. Käynti konsulaatissa kuului aina ohjelmaan. (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Mutta aina siihen kuului, tota niin, käynti pääkonsulaatissa, mutta johto kävi siellä, ei siel sen kummemmin käyty. Semmonen kuulu ohjelmaan, että en mä tiedä mitä ne puhu siellä, koska me jäätiin aina niinkun sitten porttien ulkopuolel. Ei siel niinkun koko porukka, et kyl se niinkun, en mä sanois, et se ilmottautuminen, mä sanoisin, et se oli niinkun tämmönen normaali keskustelu. ... En mä usko, että siihen liittyy sen enempää kuin meilläkään tommosiin juttuihin, ottaen huomioon minkä näkösest valtiosta oli tietysti kysymys, että ei se nyt ihan sama ollu, mut. Siellä he kävivät, mutta en tiedä mitä siellä tapahtui.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Tiedottaminen ja median kiinnostus

”Niistä aina oli lehdissä juttuja”

Nuorisotoimet tiedottivat järjestämistään ystävyyskuntatoimintaan liittyvistä matkoista ja tapahtumista paitsi nuorille, myös julkisesti. Isommista tapahtumista oli tapana järjestää tiedotustilaisuus ja pienemmistäkin lähetettiin lehdistötiedote alueen lehtiin. Tiedotusvälineet myös olivat kiinnostuneita ystävyystapahtumista. Naapurimaan ystävyyskuntalaisten vierailut huomioitiin yleensä hyvin niin Suomessa kuin Neuvostoliitossakin.

Turun entinen apulaiskaupunginjohtaja (1976–1992) Ilkka Järvinen kuvailee tiedotusvälineiden merkitystä ystävyyskuntatoiminnalle vuonna 1985 näin: ”Nykyajan tekniikka, radio ja televisio ovat tulleet avuksi. Turun alueradio on antanut merkittävän panoksen ystävyyskaupunkitoiminnan tiedotustoiminnalle, samoin sanomalehdistö. Uusimmat aluevaltauksat löytyvät television ja videon alueelta. Varsinkin television avulla ystävyyskaupunkiajatus on viety jokaiseen olohuoneeseen, kaikkien Turun ja ympäristön asukkaiden ulottuville. Suomen Yleisradion ja Gostelradion myönteinen suhtautuminen televisio-ohjelmien vaihtoon – niiden liittäminen radioyhtymien yhteistyösopimuksiin – on ystävyyskaupunkitoiminnan kannalta ollut tärkeä edistysaskel.” (Järvinen 1985, 73–74.)

” Siihen kokoluokkaan nähden mitä oli osanottajii, niin julkisuus oli valtava. ... Aina oli tiedotustilaisuuksia, kun tämmöset valtuuskunnat ja seminaarit oli, niin tietysti aina hoidettiin, hoidettiin tiedottaminen.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Sit meil oli aina lehdistötilaisuus meillä täällä, kun oli näit vieraita, ja niit kyl sit, et kun mul ei oo nyt, ne kaupungin kansiot on kaikki siel Runosmäes, me voidaan mennä sinnekin kättelemaan, niin siel on niinku lehtileikkeitä ja kuvat. Ja sit tietyst niinku aina, niit niinku sen aikasii ajankohtasia asioita käsiteltiin niis seminaareis, et jos sitä kattoo, niin.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Siis aina lähti lehdistötiedote, kun meil oli, varsinkin jos meil oli kulttuuri-ryhmä vieraana, mutta usein myös valtuuskunnista. Ne ei välttämättä kiinnostaneet niin paljoo tätä lehdistöä, mutta nää esimerkiks, kulttuuri-ryhmistä usein tehtiin juttu sitten. Meillähän oli usein tällanen ihan avoin esitys, joko pienellä pääsymaksulla tai sitte ihan ilmasena. Tääkin on ollu Åbo Svenska Teaterissa, Pähkinänsärkijän ja Prinsessa Ruususen baleteista tansseja ja sitten näytöksessä esiintyvät lisäksi Raija Lehmussaaren balettikoulu ja tanssiyhdistyksen oppilaat. Justiin tällanen tyypillinen, että molempien osapuolten esiintyjät. Ja tääkin on Kirovin baletin koulu, eli kyllähän ne, tai siis niin uskomattomia sieltä joskus tuli.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” ...mutta kyllä, kun niistä julkisesti tiedotettiin ja lehdistö oli kiinnostunut siihen aikaan näistä, niistä aina oli lehdistä juttuja, sitten kun oli ollu tapahtuma tai niihin laitettiin pieniä maksullisia ilmoituksia, niin kyl siellä oli väkeä” (Paula Kariniemi 12.12.2007, Oulu).

” Tietoa toiminnasta ja ystävyyskunnasta levitettiin niin, että järjestimme näyttelyitä, ja lisäksi saapuvat ryhmät olivat mukana kaikille nuorille avoimissa tilaisuuksissa jne.” (Tiina Alakoski 1.6.2007, Nokia).

” Nuorten kansainvälinen toiminta on ollut esillä myös nuorisotoimen järjestämissä järjestötapahtumissa, messuilla jne. sekä nuorille suunnatuissa esitteissä ja muissa julkaisuissa” (Timo Mylläri 22.9.2008, Seinäjoki).

” Raisio tiedottaa -lehdessä ja kouluilla ilmoitettiin. Ja nuorisojärjestöjen kautta myöskin ilmoitettiin.” (Margit Lind-Hiltunen; Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Se, että Riika on Porin ystävyyskaupunki, on ollut suhteellisen hyvin porilaisten, nuortenkin porilaisten tiedossa. Paikalliset sanomalehdet ja radiot ovat olleet aina mukana tapahtumista ja vierailuista tiedottamisessa. Porilaisella Länsi-Porin koululla oli Riiaassa ystävyyskoulu, joten sitä kautta tieto levisi myös suoraan kouluille. Tapahtumista järjestettiin ennakoon tiedotustilaisuuksia ja tiedottajia kutsuttiin mukaan tapahtumiin ja ”vastaanoitoille.” (Terttu Saarinen 3.10.2007, Pori.)

Raision kaupungin nuorisopalvelujen arkisto.

22. päivä 1975 — N:o 315

Turun nuorisolla rauhanseminaari

Turussa järjestetään Nuorison rauhanseminaari 23. 11. aiheena Euroopan turvallisuus- ja yhteistyökokous, ETYK: Merkitys ja saavutukset. Seminaarissa puhuvat mm. Neuvostoliiton nuorisojärjestöjen komitean Leningradin osaston puheenjohtaja Dimitri Smirnov ja Göteborgin yliopiston rauhan- ja konfliktintutkimuslaitoksen tutkija FK Vivika Granten.

Seminaari aloittaa Suomen ja Neuvostoliiton nuorisojen ystävyysviikon Turussa. Sen yhteydessä on Työväenopistolla DDR:n Kulturcentrumin näyttele "Ystävyyden Galleria".

K. K-n.

"Näimme uutisissa missä päivällä olimme käyneet"

Neuvostoliittolaisissa ystävyyskunnissa oltiin myös tietoisia suomalaisista ystävyyskumppaneista. Esimerkiksi Lahden ystävyyskaupungissa Zaporoshjessa oli keskustan keskeisellä paikalla Lahti-ravintola, korkeatasoinen paikka, jossa suomalaisetkin kävivät juomassa samppanjaa. Zapossa oli myös ystävyyskaupunkinäyttely ja muutenkin paikalliset tuntuivat olevan kiinnostuneita ystävyystoiminnasta. Lahtelaisten vierailuista mm. kirjoitettiin lehdesä. Lahden nuorisolautakunnan puheenjohtaja Pekka Sormunen esiintyi 1980-luvun lopulla Zaporoshjessa jopa tv-haastattelussa, jossa häneltä kysyttiin, miten kaupunki hänen mielestään oli muuttunut sitten vuoden 1976, jolloin hän ensimmäistä kertaa oli siellä vierailulla. Pekka Sormunen kertoo, että hän saattoi hyvillä mielin ja rehellisesti sanoa, että paljon kehitystä oli tapahtunut. (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

Myös Heikki Hämäläinen kertoo muistelmissaan paikallisen median kiinnostuksesta suomalaisia vieraita kohtaan. Hämäläinen vieraili Petroskoissa 29.3.–8.4.1963, työskennellessään Varkauden kaupungilla nuorisonohjaajana. Petroskoista oli tullut vierailukutsu kahdelle nuorisoedustajalle, ja toisena matkassa oli Varkauden nuorisolautakunnan puheenjohtaja Pentti Tyrväinen. "Meitä kuvattiin paikalliseen televisioon. Iltaisin näimme uutisissa missä päivällä olimme käyneet. Moskovan radiokin kävi meitä haastattelemassa. Olimme kaupungissa jo niin tunnettuja, että vastaantulijat tervehtivät meitä: Hei Pentti ja Heikki." Hämäläinen muistelee Petroskoin vierailusta muutenkin, ettei sellaista "herrana" oloa ole toista kertaa hänen tielleen sattunut. "Saavuttuamme teatteriin niin valot sammuiivat ja valonheittäjät suunnattiin meihin, ei sen vuoksi, että myöhästyimme, vaan teatterinjohtaja esitteli meidät ystävyysvieraina ja kansa taputti." Varsinainen ystävyyskuntatoiminta Varkauden ja Petroskoin välillä alkoi tämän vierailun jälkeen, vuonna 1965. (Hämäläinen 2006, 126, 130–131, 137.)

” Monenlaisia sattumuksiakin matkaan sisältyi. Meillä mm. oli mukana matkalla Yleisradion toimittaja, joka oli saanut tehtäväksi tehdä radio-ohjelma historialliselta ensimmäiseltä puoliviralliselta nuorison ystävyys-kaupunkimatkalta Vilniukseen. Toimittaja tekikin parhaansa ja haastatteli niin meidän ryhmän johtoa, kuin myös Vilnan kaupungin johdon ja Komsomolin edustajia eri yhteyksissä. Hän oli paikalla mikrofoneineen kun mahtavat kulttuuriryhmät esiintyivät illanvietoissa jne. Ohjelma oli ilmeisesti vain pientä editointia vaille valmis. Kun palasimme Joensuuhun, toimittaja soitti hädissään minulle ja kysyi voisitko tulla sekä etsiä lautakunnan puheenjohtaja Markku Kauppisen kiinni myös jatkohaastatteluun Ylen studioon. Sinne mentiin ja kävi ilmi, että hän oli matkan jossakin vaiheessa pyyhkinyt mankalta pois kaiken Vilnius-matkalla nauhoittamansa ja yritti jotenkin paikata työnantajalle lupaamaansa ohjelmaa.”
(Raimo Koivula 7.10.2008, Joensuu.)

Lahden ystävyysjunaryhmän vierailusta kirjoitettiin Zaporoshjen paikallislehdessä 6.7.1978.

Maaherra Paavo Aitio puhui vuoden 1979 rauhanseminaarissa Turussa. Tulkkina toimi Kari Aalto. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Turun ja Leningradin nuorison rauhanseminaarit

”Niin kauan kun Neuvostoliittoa oli, niin nää seminaarit toimi”

Turun ja Leningradin välisessä ystävyyskuntatoiminnassa oli erikoisuutena Turun ja Leningradin nuorison rauhan ja yhteistyön seminaari, joka järjestettiin ensimmäistä kertaa vuonna 1972. Seuraavatkin seminaarit pidettiin Turussa, ja viisivuotisjuhlaseminaari vuonna 1977 Naantalissa. Jatkossa seminaari järjestettiin Turussa ja Leningradissa vuorovuosin aina vuoteen 1991 saakka. (Kallioniemi 1993, 58, 70, 76.)

”Kun etsimme valtuuskuntien ja näyttelyjen vaihdon lisäksi pysyvämpiä ja syvällisempiä työmuotoja nuorison ystävyystoimintaan, nousi jo hyvin varhain esille seminaarimuotoinen toiminta. Kun kyseessä oli sodasta paljon kärsineen Leningradin kaupungin nuorison kanssa suoritettava yhteistyö, oli rauhan asian pohdinta eräänlainen itsestäänselvyys. Syntyi ”rauhanseminaaari-instituutio” lainatakseni maisteri Aarni Tuomisen sanoja seminaarin valmistelukokouksesta v. 1976. Rauhanseminaarien järjestelyissä ja suunnittelussa on alusta alkaen ollut mukana Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Turun Piirijärjestön nuorisosaasto ... Keskeisiä tavoitteita on nuorten kasvattaminen kansainvälisyyteen. Kansainvälisyyskasvatuksen keskeisin periaate on rauhankasvatus ja nuoret tulee tutustuttaa maamme viralliseen ulkopoliittikkaan.” (Perho 1985, 60.)

”Oli kehitetty mm. Turun ja Leningradin nuorison rauhanseminaarit, joka oli semmonen iso, taikka oli tehty kohtuulliseksi spektaakkeliksi. Mutta ei se kyllä nuorisoa kiinnostanut. Siis se oli siis mua ennen jo, mä tietysti pyrin sitä jatkamaan. ... Näin, niin tämmösii tietysti jatkettiin. Nehän oli vuorovuosittain aina, että oli Turussa tai Leningradissa. Ei ne keränny kamalasti osanottajia, ne ei ollu suurten joukkojen tapahtumia, mutta niillä oli suuri symboliarvo ja ne sai julkisuutta. Eikä kukaan niitä arvostellut, koska se oli meriittiä. Se oli meriittiä, kenelläkään ei ollu kanttia oikeastaan siihen, ja sil taval tuota niin, niit ylläpidettiin. Aika pitkälle, varmaan loppuun saakka, niin kauan kun Neuvostoliittoa oli, niin nää seminaarit toimi. Se kyl oli niinkun tietyl taval merkittävä, mut kaikki oli merkittävää oikeestaan.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

<i>Навстречу XII Всемирному фестивалю молодежи и студентов в Москве</i> XII семинар молодежи Ленинграда и Турку по вопросам мира и сотрудничества <i>„Мир, Дружба, Сотрудничество“</i>	
Ленинградский комитет молодежных организаций, Дом дружбы и мира с народами зарубежных стран, ДВОРЕЦ МОЛОДЕЖИ приглашают Вас 29—30 сентября 1984 года принять участие в работе XII семинара молодежи Ленинграда и Турку по вопросам мира и сотрудничества	ПРОГРАММА СЕМИНАРА 29 сентября — суббота 15.00—18.00 Торжественное открытие семинара. Пленарное заседание. Адрес: Дом дружбы и мира с народами зарубежных стран, набережная реки Фонтаны, дом 21. Транспорт: метро „Гостинный Двор“; автобусы: 6, 7; троллейбусы: 1, 7, 10. 30 сентября — воскресенье 10.00—18.00 Секционные заседания, круглый стол, торжественное закрытие XII семинара. Адрес: Дворец молодежи, улица Профессора Попова, дом 47. Транспорт: метро „Петроградская“; автобусы: 25, 45, 71, 134; трамваи: 3, 21, 22, 32, 37, 40.

Rauhanseminaarin ohjelma vuodelta 1984. Leena Ahon yksityisarkisto.

RAUHANSEMINAARIN TEEMOJA OVAT OLLEET MM.

- ETYK, sen merkitys ja saavutukset
- Kestävän rauhan, turvallisuuden, yhteistyön ja yhteiskunnallisen edistyksen puolesta
- 60 vuotta Suomen valtiollisesta itsenäistymisestä ja lokakuun vallankumouksesta
- YYA-sopimus
- Maailman nuoriso ja aseistariisunta
- Lenin ja ihmiskunnan kehitys
- Rauha, ystävyys ja yhteistyö
- Rauhanomainen rinnakkaiselo, aseistariisunnan kysymykset, yhteistyö ja yhteiskunnallinen edistys

Rauhanseminaaritoimikunta
valmisteli seminaarit huolella. Kuva:
Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Seminaariin liittyvistä asioista päätti rauhanseminaaritoimikunta, joka oli nuorisolautakunnan ulkopuolinen luottamushenkilöelin. Tapahtumat valmisteltiin huolella ja niihin suunniteltiin tarkka ohjelma. ”Puolin ja toisin sitten aina mietittiin teemat mitä käsitellään, missä muodossa niitä käsitellään, onko paneelit, työryhmiä, alustuksia ja niin edelleen. Ja sitten tietenkin alustajien etsiminen oli aina ja tällasten vetäjien etsiminen oli sitten niinkun sellanen mietintä, joka sitten aina hyväksytettiin tässä luottamuselimestä.” (Ritva Jykelä 3.7.2009.)

”

Joo, mut se kuului siihen historian vaiheeseen sellanen, että näitä rauhanseminareja pidettiin ja siin muodossa tavattiin. Siinähan oli sitte, oli sitte sepeleen laskua hautausmaille ja kaikkee tällasta oikeen, se oli todella oikeen niinku virallista ja sellasta, tavallaan se varmaan puolueiden välisiä ja valtioidenkin välisten tällasten valtuuskuntavaihtojen tai rauhanseminarien tyyppistä. Siinä tehtiin kyllä hyvin niinkun arvovaltaseksi aina se ohjelma, arvokkaaksi ja sellasta historiaa kunnioittavaksi ja tällasta. Et siihen paneuduttiin ja paneuduttiin sillä lailla hyvin perusteellisesti. Tietenkin siinä seurattiin myös valtakunnan teemoja esimerkiksi, kun teemoja mietittiin, että mikä oli ajankohtaista kussakin maassa, kummassakin maassa, sillon kun rauhanseminaria sitte valmisteltiin.” (Ritva Jykelä 3.7.2009.)

Ensimmäinen, vuonna 1973 Turussa pidetty päivän mittainen seminaari oli vielä nimeltään Turun ja Leningradin ystävyyskaupunkiseminaari. Leningradista siihen osallistuivat nuorisoryhmä ja valtuuskunta. Seminaarissa käsiteltiin konkreettisia ystävyyskaupunkitoimintaan liittyviä kysymyksiä ja korostettiin erityisesti tavallisten nuorten mukaanpääsyä vaihdettaviin ryhmiin. Esitettiin myös vaatimus, että toimintaa jatkettaisiin ja nimeksi tulisi rauhanseminari. Nimi muuttui vielä toisenkin kerran. Kun kuudes seminaari pidettiin Leningradissa vuonna 1978, sen nimeksi muutettiin ”rauhan ja yhteistyön seminaari”. (Perho 1985, 61–62.)

Päivän tai kahden mittaisissa seminaareissa pidettiin pääalustukset, ja lisäksi niihin sisältyi komissiotyöskentelyä ja vapaamuotoisempia pyöreänpöydän keskusteluja. Osallistujina oli kaupungin viranhaltijoita ja luottamushenkilöitä sekä nuorisojärjestöjen edustajia. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.) Pyöreänpöydän keskustelut tulivat seminaariin uutuutena vuonna 1982. Niissä nuorilla oli mahdollisuus keskustella ajankohtaisista molempien kaupunkien nuoria koskevista asioista. (Turun kaupungin nuorisotoimen toimintakertomus 1982.)

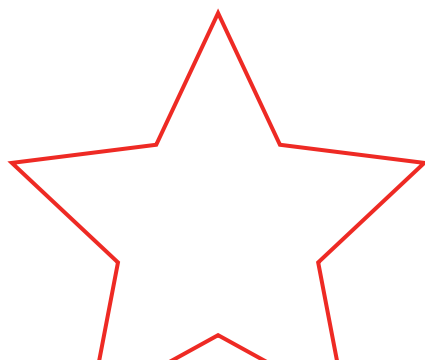
” No, se oli semmoset, tota noin pääistunnot tai yleisistunnot ja sitte oli työryhmätyöskentelyä, komiteatyöskentelyä tai miks sitä nimitettiin, ja sitten hyväksyttiin julkilausuma, jota joskus viilattiin aika kovin. Ei kuitenkaan niin kovin kuin nois valtakunnallisis jutuis, jotka oli ihan uuvuttavii kerta kaikkiaan. Enkä mä kyllä pärjänny niissä, et kyllä se oli korkeampaa tiedettä, kun sitten todelliset alan ekspertit niit hioi. Kylhän se oli se, et kuinka paljon voidaan hyväksyä, ne tietysti on ain semmosii kysymyksiä.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

Vuonna 1982 rauhanseminari järjestettiin Leningradissa Ystävyyden talossa. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Seminaariyleisöä vuodelta 1983. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Viidestoista rauhanseminaari järjestettiin ystävyyspurjehduksena vuonna 1987. Seminaariväki naamiaistunelmissa. Kuva: Turun kaupungin nuorisoasiainkeskus.

Vuonna 1987 järjestetty Turun ja Leningradin nuorison rauhan ja yhteistyön seminaari oli järjestyksessä 15. ja siksi juhlaseminaari. Juhlan kunniaksi seminaari pidettiin poikkeuksellisesti rauhanpurjehduksella Helsingistä Leningradiin. Leningradilaiset osallistujat saapuivat ensin Turkuun, jossa he olivat muutamia päiviä nuorisolautakunnan vieraina. Perjantaiamuna 22.5. Turun kauppatorilla pidettiin juhlalliset lähtöseremoniat ja ohjelman päätteeksi osanottajat muodostivat rauhanketjun. Torilta seminaarilaiset kuljetettiin kolmella linja-autolla Helsinkiin, jossa noustiin Kristina Brahe -laivaan. Varsinainen seminaari, jonka teemana oli "70 vuotta Suomen itsenäisyydestä sekä suuresta sosialistisesta vallankumouksesta", pidettiin perjantapäivän aikana laivamatkalla Leningradiin. Laivalla myös ruokailtiin ja vietettiin iltajuhlaa naamiaisten hengessä. Esiintyjänä iltajuhlassa oli turkulainen Beat-yhtye. Lauantapäivän seminaarimatkalaiset viettivät Leningradissa kaupunkikierroksella, ostoksilla ja illanvietossa rautatieläisten kulttuuritalolla. Keskiyöllä laiva lähti paluumatkalle ja toi suomalaiset osanottajat sunnuntaiaamuksi Kotkaan, josta oli järjestetty linja-autokuljetus takaisin Turkuun. (Turun ja Leningradin nuorison 15. rauhan ja yhteistyön juhlaseminaari, Rauhanpurjehdus 22.–24.5.1987, Raportti 25.5.1987, Ritva Jykelä.)

*Miks' emme me kaikki yhtyä vois?
Ja yksi jos murtuis, muut tukena ois.
Oi, ihmiset toistanne suvaitkaa!
Niin suuri, suuri on maa.
– Eino Leino –*

” Turun kaupungin nuorisolautakunnan ja Leningradin Nuorisojärjestöjen Komitean (KMO) 15. rauhan ja yhteistyön juhlaseminaari pidettiin m/s Kristina Brahellä 22.5.1987. Seminaarin yhteydessä järjestettiin rauhanpurjehdus reitillä Helsinki–Leningrad–Kotka 22.–24.5.1987. Sputnik ja KMO vastasivat ohjelmasta Leningradissa lauantaina 23.5.1987. Seminaariin osallistui Leningradin KMO:n kolmijäseninen valtuuskunta ja 40 hengen erikoisturistiryhmä Leningradin alueelta. He olivat Turun nuorisolautakunnan vieraina 18.–22.5.1987. Lisäksi seminaariin oli kutsuttu Turun kaupungin, SNTL:n Turun pääkonsulaatin, nuorisojärjestöjen, tiedotusvälineiden sekä turkulaisten nuorisojärjestöjen edustajia. Kaiken kaikkiaan seminaarissa oli noin 150 osanottajaa.” (Turun ja Leningradin nuorison 15. rauhan ja yhteistyön juhlaseminaari 22.5.1987 m/s Kristina Brahe, raportti.)

” Et hurjin tai ehkä erikoisin tällöinen matka tehtiin, joka oli siis nuorison rauhan ja yhteistyön seminaari, matkaa tehtiin, vuokrattiin kokonainen laiva. ... Se oli hurja juttu, ei ollu mun ideani, mutta mä hyväksyin sen. Se oli yhden, nyt kyl mun mielestäni edesmenneen, nuorisosihteeri Yrjö Paajasen idea, joka sano mulle monta kertaa, et nyt tehdään kunnon juttu ja vuokrataan semmoinen ja ajetaan Turusta Leningradiin. Ja niin tehtiin. Ja se pidettiin siellä, tai seminaari taidettiin pitää osittain niinkun Leningradissa, mutta sitten oli niinkun muuta ohjelmaa. Kyl meil oli porukkaa täynnä ja apulaiskaupunginjohtaja Lahti oli mukana ja. Pietarilaisii tuli ensin niinkun Turkuun ja sitten ne otettiin kyytiin täst näin ja sit tultiin takasin. Jos mä nyt oikein muistan, niin sen hintakin tais olla, et sataviisikytuhat markkaa.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Sitten huippurauhanseminaarihan on ollu se, että vuokrattiin laiva. Oli sellanen tilanne, että mietittiin että, tiedettiin jo siinä vaiheessa, että alkaa olla varmaan viimesiä, nähtiin niinkun kehitys, tulevaisuus sellasena, ettei varmaan rauhanseminaareja enää jatketa kovin pitkään, ja haluttiin jotenkin erilainen rauhanseminaari. ... Se oli kyllä niinku varmaan osanottajille mieleenpainuva kokonaisuus rauhanseminaarina. Osottaa myös tosiaan sitä, että rahaa oli, koska oli varaa vuokrata kokonainen laiva ja hoitaa kaikki nämä järjestelyt ja maksaa ne. Että se on ollu niinku sellanen, periaattees niinkun lopetus rauhanseminaareille, ainakin niinku laajuudeltaan, tai huippurauhanseminaari tietyllä lailla.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Erikoinen rauhanseminaari uutisoitiin näkyvästi lehdissä. Nuorten osallistujien haastatteluista käy selvästi ilmi, että he toivoivat enemmän suoria kontakteja ystävyyskaupungin nuoriin. Nuoret myös kiittelivät, että rauhanristeilyllä oli jo melko vapautunut tunnelma, vaikka ”tuttuja liturgioita” vielä kuultiinkin.

Kansan Uutiset 23.5.1987.

Mikrofoniystävyydestä luonteviin suhteisiin

”Nuorisomatkailua rauhanseminaari haluaisi kehittää ’mikrofoniystävyydestä’ elävämmäksi ja omaehtoisemmaksi. Kummankin kaupungin nuoret haluavat yhteyksiä ystävyyskaupungin tavallisiin nuoriin. Toivelistalla olivat vierailut perheisiin, pienet illanvietot ja työvaihto. Kielitaidon puuttuminen todettiin jatkuvaksi ongelmaksi, ja sen huomasi osittain myös muuten lämminhenkisyssä ja onnistuneessa seminaarissa.”

(Kansan Uutiset, 23.5.1987.)

”Liturgiat pois, tilalle yhdessä tekeminen”

”– Tämä on aivan kamalaa. Ne lukee pitkiä puheita suoraan paperista ja toistelevat liturgioita, puuskahti vieressä istujalle sitoutumaton musiikinopiskelija Taru Leppänen. Oltiin Kristina Brähella ja meneillään oli rauhanpurjehdus ja Turun ja Leningradin nuorten 15. rauhan ja yhteistyön seminaari.

Taru ei ollut aiemmin vastaavanlaisiin tilaisuuksiin osallistunut ja oli ensimmäistä kertaa matkalla Leningradiin. – Kyllä tällaisia seminaarejaakin tarvitaan, mutta niitä voidaan kyllä kehittää elävämmiksi, vastaa edelliselle Jussi Pitkänen, aktiivi nuorisoliittolainen, historian opiskelija. Leningradissa kolmatta kertaa. Rauhanseminaarissa toista kertaa.”

(Kansan Uutiset 29.5.1987.)

NUORET TOIVOVAT SUORIA KONTAKTEJA RAJAN YLI

”– Ensimmäinen seminaari, jossa tuntuu siltä, että haluaa ottaa suoran kontaktin leningradilaisiin nuoriin. Mutta halu ei riitä, kun pystyy ainoastaan hymyilemään naapurilleen. Yhteisen kielen puuttuminen rajoittaa, sillä suomalaiset nuoret eivät puhu venäjää eivätkä neuvostoliittolaiset englantia. Näin kuvasi turkulaisen ja leningradilaisen rauhanseminaarin osanottaja tunnelmia.

Tunnelma vapautunutta

Kanssakäymisessä on edetty harppauksin. Seminaarin vapautunutta tunnelmaa kiittelivät kaikki aiemminkin matkassa olleet. Kantavana voimana seminaarissa olivat kuitenkin viralliset puheenvuorot ja niiden tuttu liturgia.

...

Matkoilla nuoret haluavat pois virallisesta ohjelmasta omaehtoiseen osallistuvaan toimintaan. Nuoret toivovat suoria kontakteja naapurimaan nuorisoon. Halutaan vierailla perheissä. Ajatuksena on, että tavallinen turkulainen nuori ja tavallinen leningradilainen nuori entistä enemmän tapaavat toisiaan.”

(Turun Sanomat 27.5.1987.)

Turun ja Leningradin nuorison rauhan ja yhteistyön seminaarien järjestämisen päätettiin lopettaa vuonna 1991, kun Leningradin kaupungista tuli Pietari. Siihen mennessä seminaareja oli jo ehditty järjestää 18 kertaa. Turun kaupungin nuorisolautakunnan virallisen valtuuskunnan matkaraportti kertoo historialliseen hetkeen osuneesta vierailusta.

VALTUUSKUNTA PIETARIIN 8.–14.9.1991, MATKARAPORTTI

”Turun kaupungin nuorisolautakunnan virallinen valtuuskunta vieraili Pietarissa 8.–14. syyskuuta 1991. Valtuuskuntaa johti puheenjohtaja Petri Uggeldahl ja sen jäseninä olivat lautakunnan jäsen Jarmo Linden ja nuorisotoimenjohtaja Lasse Hallamurto. Kutsujana olivat Leningradin Komsomol ja KMO. Vierailu ajoittui erittäin mielenkiintoiseen aikaan Neuvostoliiton, Venäjän ja Baltian maiden tilannetta ajatellen, sekä ystävyyskaupunkimme nimenmuutosprosessin Leningradista Pietariksi loppuhuipentumaan.

Sunnuntai 8.9.

Lähdimme Helsinki-Vantaan lentokentältä kohti Leningradia kello 14.05. Samassa koneessa matkusti kaupunginjohtaja Juhani Leppä seurueineen Leningradissa vietettäville Turku-viikoille. Kaupunginhallituksen valtuuskunnan lisäksi viikoille oli jo aiemmin maanteitse lähteneet näyttelytoimikunta, Kauppakamari-, seminaari- ja terveydenhuollon valtuuskunnat, tiedotusvälineiden edustajat, SNS:n ryhmä, Beat-yhtye, Turku Ensemble, liikuntalautakunnan koripallojoukkue sekä nuorisolautakunnan kulttuuriryhmä. Lentokone laskeutui kello 15.05 ja meidät toivotettiin tervetulleiksi Sankt Petersburgiin. Lentokentällä meitä oli vastassa puheenjohtaja Vasili Starilov, kentällä liehuivat Venäjän valko-sini-punaiset liput. Ilmassa oli muutoksen henki.

...

P.S. Turun ja Leningradin nuorison ystävyys ja yhteistyön kulmakivenä ja tärkeimpänä tapahtumana vuosia ollut, 18 kertaa vuorovuosina kummassakin kaupungissa järjestetty nuorison RAUHANSEMINAARI haudattiin yksimielisellä päätöksellä aikojen muututtua Hotelli Pribaltiskajan huoneessa numero 10061 syyskuun 11. päivänä 1991. Läsnä historiallista päätöstä tehtäessä olivat Petri Uggeldahl, Jarmo Linden, Lasse Hallamurto, Ritva Jykelä, Kari Aalto puolisoineen, Vasili Starilov, Andrej Kirshanov ja Andrej ”Mustapartainen”. (Matkanjohtaja Petri Uggeldahl, Turun nuorisoasiainkeskuksen arkisto, OM20.)

Nuorison ystävyyss- festivaalit

"Ystävyyden laulu soi Lahdessa"

Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ensimmäinen ystävyyssfestivaali järjestettiin Lahdessa sosialistisen vallankumouksen ja Suomen itsenäisyyden 60-vuotisjuhlavuonna 1977. Festivaalit eivät sinällään kuulu varsinaiseen ystävyysskuntatoimintaan, mutta niiden yhteydessä ystävyyssjunaryhmiä pääsi vierailemaan myös omissa ystävyysskunnissaan. Lahden festivaali on mukana raportissa siksi, että kaupungin nuorisotoimi ja nuorisolautakunta olivat tiiviisti mukana valmisteluissa ja hoitivat paikan päällä käytännön järjestelyjä. Lahtelaiset selvisivät järjestelyistä kunnialla, vaikka festivaalin todellinen osallistujamäärä kasvoi ensimmäisistä ennakkotiedoista reilusti yli kymmenekertaiseksi. (Pekka Sormunen 24.6.2009; Pertti Mäkelä; Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

Aukeaman kuvat: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

SUOMEN JA NEUVOSTOLIITON NUORISON ENSIMMÄINEN FESTIVAALI

KANSANJUHLAN TUNNELMAA

"Ystäväysfestivaali kuvastaa niitä laajoja ystävyys- ja yhteistyösuhteita, jotka valitsevat molempien maiden nuoris-, opiskelija-, varhaisnuoris- sekä kulttuurijärjestöjen välillä. Yhteisenä tavoitteena on luoda nuorisolle entistä laajemmin tilaisuus osallistua ystäväystoimintaan."

Näin todettiin Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ensimmäisen ystäväysfestivaalin tiedonannossa, jonka allekirjoitti suomalaisten osallistujien puolesta Valtion nuorisoneuvoston puheenjohtaja, ministeri Olavi Martikainen ja neuvostoliittolaisten nuor-

ten puolesta Komsomolin keskuskomitean sihteeri Anatoli Derevjanko.

Millaiset olivat tunnelmat festivaalin jälkeen, täyttikö festivaali sille asetetut odotukset, Olavi Martikainen?

– Luonnehtisin tätä juhluvuoden nuorisotapahtumaa erittäin onnistuneeksi, kiitän kaikkia järjestöjä jotka tekivät lyhyessä ajassa valtavan työn. Niinpä festivaali muodostui monessakin mielessä positiiviseksi tapahtumaksi.

– Eris merkittävimmistä vaikutuksista on Suomen ja Neuvostoliiton

Ensimmäiset Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystäväysfestivaalin juhlatilaisuudet olivat Lahdessa. Lissa aiheesta s. 16-25.

patonilla. Suomen ystäväysfestivaalin vetoomuksen Euroopan nuorisoneuvoston puheenjohtaja, ministeri Olavi Martikainen (oik.) ja Komsomolin keskuskomitean sihteeri Anatoli Derevjanko. Kuvassa vieressä vas. KMO:n varapuheenjohtaja Andrei Filippov, oik. esittelijä Ulla Holtingius opetusministeriöstä. Takana ministerineuvos Mihail Streltsov (vas.) ja opetusministeri Kalevi Kivistö. J.

Maailma ja Me n:o 10, lokakuu 1977.

Festivaaliväki marssi
juhlakulkueena Lahden
kisapuistossa pidettyyn
pääjuhlaan. Kuvat:
Lahden kaupungin
nuorisopalvelut.

M.T.: Alotti, tuli meille, tarjottiin meille tämmösenä, että olisi tulossa Lahteen tämmönen Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ensimmäinen ystävyysfestivaali. Niinkun kolmesataa osallistujaa voisi ehkä tulla. ... Tota, se kolmensadan hengen ystävyysfestivaali, niin se kuulosti, aijaa, aikamoinen juttu. Nyt me ryhdyimme etsimään, et missä se paikka olisi, no Tallukasta vois löytyä sopivat tilat tämmöseen asiaan, rakennetaan sitä sinne. Sitte rupesi tihkumaan tietoja, että ei se nyt ihan sen kokonen juttu ookaan.

P.M.: Niin, tää oli aika jännä. Mä oon sitä prosessia miettinyt jonkin verran, että huijattiinko meitä tietoisesti vai oliko se niin. Siinähan oli tuota, sanottiin lähetystösihteereitä, parikin kaveria siinä pyöri koko sen valmistelun ajan, mut nehän oli kummatkin, ne oli KGB:n jätkiä, selviä. Jälkeenpäin on tiedetty, että lähetystösihteeri-nimikkeellä oli, joku sisältä on sanonu, et enin osahan sillon, et ne oli kaikki KGB:n jätkiä siellä. Ja me puhuteltiin lähetystösihteereinä ja tällä lailla.

No sit yks oli, mä en muista oliko sä Hikka (Marjaleena Tuliainen) juur sillon Tallukassa, niin otin tosissaan, kun siin oli tietysti sit nuorisotoimiston toimistopäällikkö ja kansainvälisistä asioista vastaava Ulla Helsingius mukana...

M.T.: Opetusministeriön.

P.M.: Ja Tallukassa viel ihan tosissaan katotaan kaikkia niitä paikkoja, et sitte kolmesataa ja sit vähän heitettiin, et viittä-sataa ja tällä lailla, ja mäkin mietin sit jo kuljetuksia ja kaikkia. Mut sitte katottiin myös täältä kaupungista, katottiin täältä niinku vaihtoehtoja, et mitä tiloja. Ja aina puhuttiin vielä kolmestasadasta. Ne kävi tuota ainakin kaks kertaa ellei kolmea ennalta. Ja sit tota, mä en oikeen niinku tajunnukkaan, että yks kaks, niin tuota tuli, et ei, nyt muutetaan systeemit ihan, et tuleekin tuhansia.

M.T.: Se tietohan, siis nehän huijas opetusministeriö, koska tämä tieto ei tullu meille opetusministeriöltä vaan se tuli niinku puolueen kautta. Seppohan toi meille sen tiedon, et jos nyt puhutaan samasta asiasta mitä hän on valmistellut tai mistä hän tietää, niin nyt puhutaan aivan eri suuruusluokista. Sillon me jäätiin suu auki kuuntelemaan, et mikä juttu.

P.M.: Joo. Sillonhan Markku Kärkkäinen oli siis SDNL:n puheenjohtaja.

P.M.: Se on mulle vieläkin näin, että oliko se todella myös niinkun, et OPM:n kaveritkaan ei olis tiennyt. Mut sitten niinku Markku Kärkkäinen jossain puhuu, siis tää SDNL:n puheenjohtaja ja joka oli sitten SNS:ssäkin, niin hän oli jo Janajevin kanssakin keskustellu Moskovassa sillon syksyllä -76, ja sillon oli jo puhuttu tätä tapaamista.

...

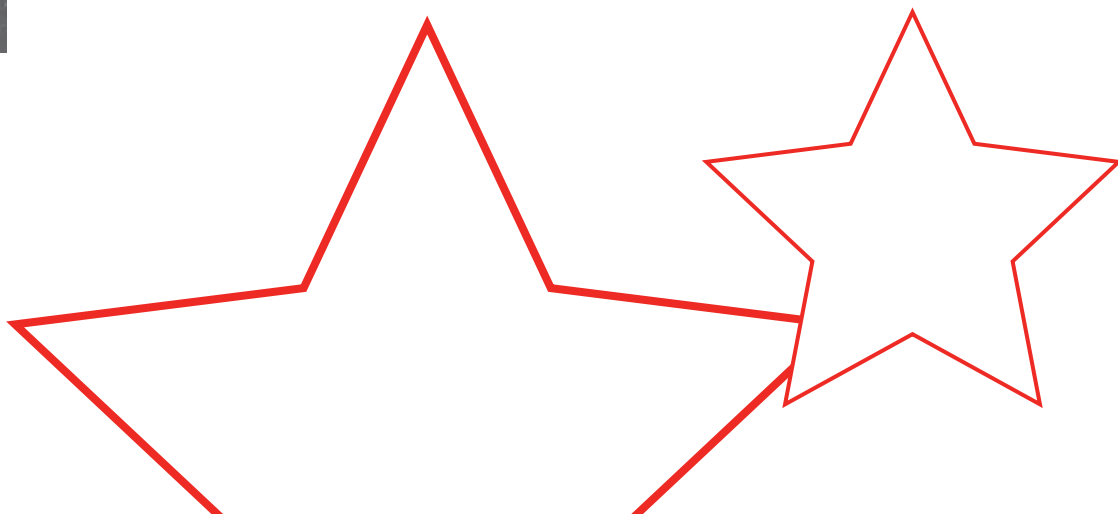
P.M.: Täähän oli tää -77 tavallaan sitten myös, että kyllä sen pojat oli ilmeisesti katellu, että kun se oli lokakuun vallankumouksen 60 ja Suomen itsenäisyyden 60, niin näin mä sanosin, kirjoitellaan mitä tahansa ja puhutaan, niin tuota isot pojat oli omissa saunahommissaan kattonu sen miten se menee ja sit Janajev syötti sen. Näin mä sanoisin, Janajev syötti sen Markku Kärkkäiselle tuolla, ja sit se rupes tulee ikään kun yhteistyöpöytäkirjoihin ja näin. Kun nehän ei suoraan näin, kun sehän ujutetaan sitte, et saadaan muut poliittiset nuorisojärjestöt mukaan siihen. Sellanen oli festivaali."

(Marjaleena Tuliainen ja Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

Neuvostoliittolaisille festivaalivieraille oli järjestetty tutustumiskäyntejä työpaikoille. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Markku Kärkkäinen kertoo festivaalisuunnitelmista Nuoperin julkaisemassa *Nuorisotyön mieli ja merkitys* -kirjassa: ”Keväällä 1976 minut valittiin SDNL:n puheenjohtajaksi jättimäisessä liittokokouksessa Helsingissä. Sain täytettäväksi edeltäjäni Pekka Saarnion suuret saappaat. Gennadi Janajev oli salissa ja ensimmäisten onnittelijoiden joukossa. Sain kutsun Moskovaan, jossa sitten pohdimme perusteellisesti maittemme nuorisoyhteistyön tilaa ja tulevaisuuden näkymiä. Sen lisäksi kävimme pitkän keskustelun kansainvälisen nuorisoliikkeen kuvioista ja erityisesti valmistautumisesta maailman nuorison festivaaliin Kuubassa, Havannassa, vuonna 1978. Suomen ja Neuvostoliiton nuorisosuhteita arvioimme niin, että ensimmäisen massamittaisen Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysfestivaalin (SNNYF) järjestäminen olisi mahdollista, ja tavoitteeksi asetettiin sen järjestäminen kesällä 1977. Pitsundan suomalais-venäläiseltä nuorisoleiriltä, jossa oli mukana laajasti Suomen nuorisojärjestöjen edustajia, tuli samansuuntaisia viestejä. Syksyn aikana käytiin monia keskusteluja erityisesti poliittisten nuorisojärjestöjen kesken ja päädyttiin ystävyysfestivaalin järjestämiseen. SNNYF:lle valittiin juhlallisesti myös järjestelytoimikunta, jonka puheenjohtajaksi valittiin valtion nuorisoneuvoston puheenjohtaja, ministeri Olavi Martikainen. Ensimmäisen Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysfestivaalin pääpaikkana elokuussa 1977 oli Lahti, jonne suomalaisia kokoontui pääjuhlaan lähes 10 000 nuorta, ja paikalla olivat tietysti myös vieraaksi saapuneet neuvostonuoret.” (Kärkkäinen 2009, 161.)

” Olavi Martikainen oli silloin lyhyen aikaa opetusministerinä ja hän johti valmisteluja, Ulla Helsingius oli virkamiespäällikkö. NL:n nuorisojärjestöjen kattojärjestön KOM:in pomo oli päällikkö NL:n puolelta. Tiukkojen katselmusten jälkeen Lahden suunnitelmat hyväksyttiin. Seminaari kesti useita päiviä, ohjelmaan sisältyi 7 teemaseminaaria, 5000 nuoren kulkue halki kaupungin pääjuhlaan urheilukentälle, oli huippuesiintyjiä meiltä ja naapurista, yksi kosmonauttikin (Oleg Makarov). Ja miljoona käytännön kysymystä: miten ruokailut, mistä vihreät verat kokouspöytiin, miten äänentoistot, mistä piano Agit Propille ulkoilmajuhlaan, miten toimii kuljetukset, nyt maaherra vasta saapuu ja apua, juhla on jo alkanut, kuka saa edustaa Suomen kommunisteja jne. ... Itselleni huimin tilaisuus oli retki maalaistaloon Asikkalassa. Siellä upeat Bolshoi-teatterin balettikoulun oppilaat esittivät näyttäviä tansseja Ilkka Kedon navetan nurkalla. Enpä ole koskaan nähnyt suomalaisia kansantansseja esitettävän niin upearyhtisinä kuin silloin!” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2008, Lahti.)

” **M.T.:** Mulle itsellenihän jäi sit semmosena, loppujen lopuks niinku semmosena joka symboloi tätä suomalaisten sählinkiä, oli tämä, että kun pääjuhla, no, se ei ollu se yleisöpääjuhla, mutta sanoisko osallistujien pääjuhla tuolla urheilutalossa alkoi, niin minä seison ovella. Mulla on kaksi puhetta kopioituna käsissä ja siinä vaiheessa oli siis, mä olin jakamassa lehdistötiedotetta tai lehdistökopiota pidettävästä juhlapuheesta, suomalaisesta puheesta. Siinä vaiheessa ei ollu tiedossa vielä kellään oikein se, että kuka puhuu, (kansandemokraattien) enemmistön vai vähemmistön edustaja, ja minä kaksi kopionippua kädessäni sitten tarkkailen, että kumpis menee puhujapönttöön ja sitten vasta tiesin kumpaa voi jakaa. Minusta tuntuu, että se taisi ratketa aika viime sekunneilla se puheenpitokuvio siellä, tiedä minkälainen kähinä siellä olikaan. Mutta oliko se kuitenkin sitte enemmistö, joka sen puheen?

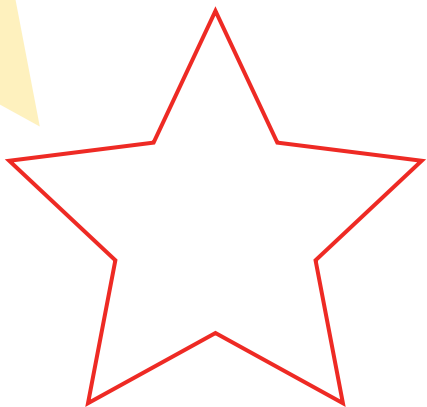
P.M.: Niin mä muistelen, että Mikko Ekorre oli enemmistöläinen ja se, mä muistelen, että se oli siitä, että kumpi lähtee.

M.T.: Kumpi ehtii nousta ensiks, se saatto olla jopa näin.”

(Marjaleena Tuliainen ja Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

”

No, nyt tällanen pieni yksityiskohta taas. Kun OPM:n kavereiden kanssa pohdittiin pääjuhlan ohjelmaa, joka oli tossa Kisapuistossa, siis ulkona, niin nuo OPM:n kaverit sano, että aika suunnitellaan Urkin rakon mukaan. Tää oli minusta vähän, että hetkinen, kun nämä arvostetut OPM:n sano, et joo. Eli puhuttiin näin, et se on sellanen tunti ja vartti korkeintaan. Se on kai, kai tullut Urkilta viesti näin. ... Niin Urkin roolista, et kun se oli, sen piti tulla, kun se oli suojelija, ja sithän siihen tervehdyksen lähetti Urkki ja Breznev. Tääkin on niinkun määrätyllä lailla, et patut yhdessä oli, ne oli sillä lailla mukana, että kiva kun pojatkin hoitelee tätä meidän ystävyyttä tässä. ... No, siitä festivaalista on tietysti monenlaista, mutta yks mulle tulee mieleen, josta mullekin tuli palautetta, että miten on mahdollista, että Lahdessa, sehän oli -77 vai -78 alusta, kun täällä tavallaan valta vaihtu, niin että Lahden pääkatu Aleksanterinkatu, joka toinen lippu on työkalulippu ja Suomen. Ja sehän oli niin komea se, tuota tää. Siitä tuli, että voiko se olla Lahdessa mahdollista, en tiedä onko jossain muualla ollu niin. Koko Aleksanterinkatu, se oli punalippu ja siniristi rinnakkain.”
(Pertti Mäkelä 25.6.2009, Lahti.)

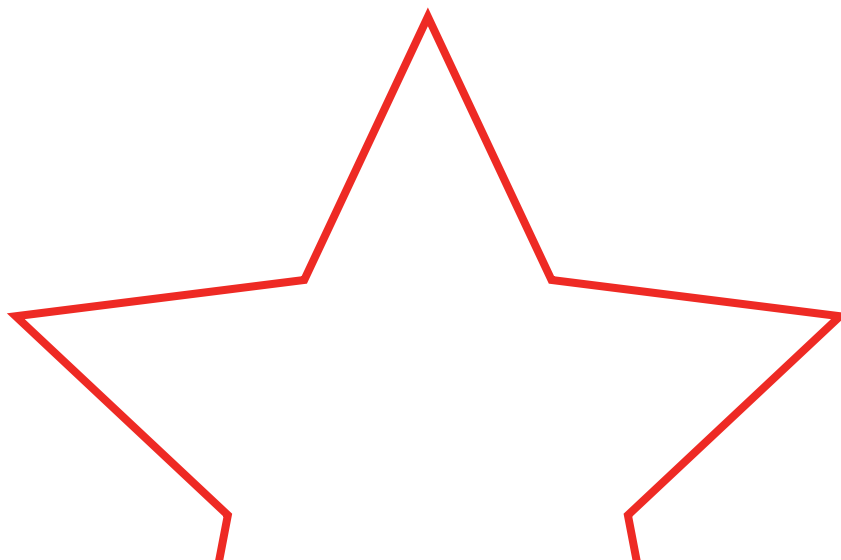

Festivaalin pääjuhlassa Lahden Kisapuistossa nähtiin mm. naisvoimistelua ja suomalaisia kansantansseja. Kuvat: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

” Se oli siis todella mielenkiinnosta päästä tämmöstä tekemään, kun se oli kuitenkin näinkin suuri juttu, niin ilman muutahan siellä oli erilaisia työryhmiä ja valmisteluryhmiä ja siinä mentiin pitkällä kaavalla, et opetusministeriöhän siinä kuitenkin päävastuussa oli Suomessa. Se oli silläkin tavalla tietysti meille mielenkiinnosta, että me aika tavalla sitten koko porukkin asioimme opetusministeriön ihmisten kanssa ja totta kai sitten koitimme saada parhaat mahdolliset kuviot, ohjelmat ja toimitilat ja järjestelyt ja systeemit ja kuljetukset ja kaikki, et missään nyt ei mikään sitte pettäisi. Ja mun käsittääkseni me onnistuimme siinä ihan erittäin ammattitaitoisesti, tässä kuviossa. Näinkin suurten massojen pyörittäminen ja aikatauluttaminen, ja siinä mentiin kuitenkin aika monta päivää näiden kuvioiden kanssa. Ja ruokailut ja kaikki tämmöset ähellettiin siinä. ... Mä vaan jäin miettimään, että mikä merkitys sillä oli meidän nuorisotoimelle tällä, muuta kun että me koimme itsemme hyvin ammattitaitoisina, mutta varmaan järjestäjinä saimme taatusti jälkeenkin päin useita tämmösiä vastuutehtäviä siksi, että olimme tämmösen näytteen antaneet, ja totta kai se sitten yhdisti meitä, koska siinä oli välillä painettu yötä päivää asioita porukalla kyselemättä kuuluuks tää mun tontille vai ei. Ja olihan se hauskaakin, ei siinä. Se oli semmonen yhdistävä tekijä kyllä tässä nuorisotoimessa selvästikin, tämä. Et siis positiivinen lopputulos oli monella tasolla siitä hommasta, oltiin nyt sitte. Mä puhun aika paljon niinku noista muodoista, koska ne sisällöthän ei ollu meidän juttu. Sisällöthän hoiti OPM ja lähetystösihteerit.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

Lahden nuorisolautakunnan puheenjohtaja Pekka Sormunen suojeli Neuvostoliiton valtuuskunnan puheenjohtajaa, Komsomolin keskuskomitean sihteeriä Anatoli Derevjankoa sateelta festivaalin pääjuhlassa. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Nuoriso valmistautuu Suomen ja N-liiton ystävyysfestivaaleihin

Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ensimmäisen ystävyysfestivaalin tapahtumat käynnistyivät Turussa eilen. Nuorison 21. ystävyysviikon pääjuhlasta lähetettiin festivaaliviesti kiertämään Suomea kertomaan ensi kesän huomattavasta nuorisotapahtumasta, jonka suojelijaksi on lupautunut Tasavallan Presidentti.

Festivaalin järjestäminen perustuu molemmiin puoliin ilmaistuihin tarpeeseen antaa mahdollisimman monelle nuorelle tilaisuus osallistua maamme nuorisoyhteistyöhön kulumassa olevan juhluuden merkeissä, nyt kun on tullut kuluneeksi 60 vuotta Suomen valtiollisesta itsenäistymisestä ja Lokakuun vullankumuksesta.

Turussa järjestetyssä lehdistötilaisuudessa valtion nuorisoneuvoston varapuheenjohtaja Mikko Ekore kertoi, että Suomessa järjestettävä ystävyysfestivaali on saamassa suuren merkityksen. Festivaalin avajaisilaisuus järjestetään Lahdessa ja ystävyyskaupunkitapahtumia järjestetään Kuopiossa, Porissa ja Tampereella sekä päätöskokoukset Helsingissä. Turusta lähtenyt festivaaliviesti käy 122 paikkakunnalla ja saapuu Lahteen 14.8.

Neuvostoliitosta osallistuu festivaaliin 100-jäseninen valtuuskunta, jossa on edustajia kaikilta elämänoilta. Suomessa parhaillaan vieraillevan neuvostoliittolaisen nuorisovaltuuskunnan johtaja Vitali B. Arsentjev kertoi Turussa, että Neuvostoliitossa ensi kesän festivaalille annetaan erittäin suuri merkitys.

Festivaalin järjestäminen on laadullinen harppaus ystävyys-suhteiden lujittamisen kannalta, sanoi Arsentjev.

Kansan Uutiset 5.4.1977.

Valtion nuorisoneuvoston varapuheenjohtaja Mikko Ekore tervehtimässä Neuvostoliiton valtuuskunnan varapuheenjohtaja Filippovia, jonka vieressä hymyilee valtuuskunnan puheenjohtaja Anatoli Derevjanko.

Ystävyysfestivaali alkaa Lahdessa

Lähti (YH) Joka toinen tai kolmas...
...nuorisoyhteistyön...
...festivaalin...
...Lahdessa...

Demari 12.8.1977.

Neuvostoliittolaisvaltuuskunta otettiin vastaan Lahden nuorisoseuran edustajien toimesta.

Sata neuvostoliittolaista saapui festivaaleihin

Satapäiväinen neuvostoliittolaisvaltuuskunta saapui Lahdeseen. Ennen saapumista maahan olleista nuorisoyhteistyön...
...festivaalin...
...Lahdessa...

Etelä-Suomen Sanomat 12.8.1977.

Festivaalin järjestelytoimikunnan pääsihteeri, esittelijä Ulla Helsingius opetusministeriöstä, kertoi festivaalin sujuneen suunnitelmien mukaan siitä huolimatta, että valmistelu-aikaa oli vain seitsemän kuukautta. Työhön osallistuneet 22 nuorisojärjestöä ja festivaalikaupungit saivat aikaan ”kiintoisan kokonaisuuden”, vaikka parannettavaakin löytyi seuraavia festivaaleja ajatellen. – Mutta näinkin festivaalista jäi hyvä maku, ja minun on tunnustettava, että Lahden pääjuhla kulkueineen, kansanjuhlan tunnelmineen, välittömästi esiintymisineen oli parhaita nuorisojuhlita joissa olen ollut mukana!” (Maailma ja Me, N:o 10, lokakuu 1977.)

”ERILAISET TYYTYVÄISET” otsikoi Suomi-Neuvostoliitto-Seuran ja Uutistoimisto Novostin julkaisema Maailma ja Me -lehti kirjoituksensa Lahdessa järjestetystä festivaalista:

”Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ensimmäisestä festivaalista jäi mukava maku. Lahden päätapahtumat, vierailut Tampereella, Porissa ja Kuopiossa sekä päätöskokoukset ja muut tilaisuudet Helsingissä saivat kaikkien mielen iloiseksi – näin pitää ollakin, näin pitää nuorten toimia: aktiivisesti, intensiivisesti, vauhdikkaasti ja näkyvästi rauhan, jännityksen liennytyksen, kansainvälisen yhteistyön ja edistyspuolesta.

Neuvostoliiton festivaalivaltuuskunnan johtaja, Komsomolin keskuskomitean sihteeri Anatoli Derevjanko näytti olevan todella tyytyväinen: – Tämä oli ensimmäinen vierailuni Suomessa, ja parempia ensivaikutelmia, kokonaiskuvia voi tuskin saada. ... Ensinnäkin festivaali oli hyvin valmisteltu, sen huomasi heti ensimmäisenä päivänä jo ennen festivaalin avajaisia, Anatoli Derevjanko sanoo. – Jos kokonaisuutta haluaa eritellä, on mainittava sujuva organisaatio, keskustelut, seminaarit ja tapaamistilaisuudet, joissa käsiteltiin molempien maiden nuorisolle tärkeitä kysymyksiä. Esitelmät olivat todella nykyaikaisia, asiantuntevia ja analyttisiä katsauksia maittemme nuorison yhteistyömuotoihin. – Edelleen oli miellyttävää havaita nuorison aktiivisuus käsiteltäessä kansainvälisiä poliittisia ja rauhan ongelmia.

Anatoli Derevjanko ei osallistunut ainoastaan virallisiin tapaamistilaisuuksiin ja istuntoihin, hän oli mukana riemukkaassa iltamassa Asikkalassa ja saunaillassa Rakennustyöläisten liiton kurssikeskuksessa Siikarannassa. – Kaikista näissä tilaisuuksissa syntyneistä kontakteista on ollut hyötyä jokaiselle osanottajalle, vakuuttaa Neuvostoliiton valtuuskunnan johtaja.”

(Maailma ja Me, N:o 10, lokakuu 1977.)

YSTÄVYYSJUHLA OVELLA: FESTIVAALI KOSKEE KOKO MAAN NUORIA

”SUOMEN ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysfestivaali liittyy kiinteästi Suomen itsenäisyyden ja Neuvostoliiton vallankumouksen 60-vuotisjuhlisiin.

MIKÄLI festivaali on nuorisolle sysäyksenä laajempaan tutustumiseen Neuvostoliittoon ja maidemme välisiin ystävyys-suhteisiin, on festivaali täyttänyt tehtävänsä, arvioi kansanedustaja Ulla-Leena Alppi.

Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto on alusta lähtien ollut voimakkaasti mukana festivaalin järjestelyissä. SDNL:n puheenjohtaja Markku Kärkkäinen kertoo, että ajatus festivaalista syntyi, kun pohdittiin, miten nuoriso voisi osallistua maittemme 60-vuotisjuhlisiin omalla panoksellaan. Ideaa alettiin kehitellä pari vuotta sitten ja se kiteytyi Komsomolin nykyisen ensimmäisen sihteerin Bastuhovin vieraillessa Suomessa vuonna 1976. Viime kesänä Gruusiassa pidetyn maittemme nuorison ystävyysleirin loppukommunikeaan kirjattiin festivaalitavoite. Sen jälkeen, kun Valtion Nuorisoneuvosto ryhtyi hankkeeseen mukaan, ovat erilaiset nuoriso-, opiskelija- ja koululaisjärjestöt, yhteensä kolmekymmentä, tulleet mukaan järjestelyihin.

Festivaalivalmistelujen poliittinen pohja on laaja, se kattaa valtaosan maamme järjestäytyneestä nuorisosta. Vain äärioikeisto on jättäytynyt sen ulkopuolelle. Festivaalijatituksen vastustajat esiintyivät mm. viime kesänä lisäbudjettikeskustelun aikana: kymmenen kansanedustajaa vastusti hankkeen rahoittamista.

.....

Suuri symbolinen merkitys on sillä, että eri poliittisia suuntia edustavat nuoret marsivat Lahdessa yhteisten tunnuksien alla.

Nuorisolla ja kuntien nuorisolautakunnilla oli tilaisuus tulla mukaan toimintaan jo huhtikuusta lähtien. Silloin lähti Turusta liikkeelle festivaaliviesti ja on kiertänyt autoin ja polkupyörin aina Enontekiötä myöten, yli sadassa kunnassa. Vaihdot ovat olleet tilaisuuksia, joihin ovat osallistuneet tuhannet nuoret.

.....

Festivaaliin voi osallistua jokainen nuori ilman valtakirjoja. Osallistumismaksu on 10 markkaa ja kuljetuksia järjestävät monien kuntien nuorisolautakunnat ja nuorisojärjestöjen piirit. Ovatpa monet ammattiosastotkin kustantaneet nuorille osallistumisen ja matkat.”

(Kansan Uutiset 6.8.1977.)

Pääjuhla huokui ystävyyslämpöä

Lahti (KU-Pentti Mäkinen) Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ensimmäisen ystävyysfestivaalin päätti hieno ja lämminhenkinen nuorison ystävyysjuhla Lahden Kisa-puistossa jonne mahtavan festivaalikuukkeen saavuttua kokoontui n. 6000 juhli-vierasta.

Erikoista juhlatilaisuutta ystävyysjuhlaan toivat tasavallan presidentti Urho Kekkosen sekä NK:n pääsihteerin Neuvostoliiton korkeim-

kuin Suomen itsenäisyyden ja lokakuun vallankumouksen 60-vuotisjuhla. Erikoista ja melkein käsikosketel-

ja hänen sanojaan tervehdittiin voimakkaasti suosiosoit-tuksiin.

Pääjuhlan kutsuvieraiden joukossa nähtiin neuvostoli-tolaisen valtuuskunnan li-säksi valtiovalian edustajina mm. nuorisoneuvoston pu-heenjohtaja ministeri Olavi Martikainen. Hämeen läänin maaherra Väinö Saundelin. Lahden kau-pungin kunnallishallinnon-johtaja Oiva Linnavir-

johtajalla ja monien matkailijain työväen ja nuorisajärjestöjen johtajia kuulla.

Ohjelmakuukkeen saavuttua apuistoon alkoi ohjelma- ja sitten neu-

o Sitou 2

Ystävyysfestivaali elämys ensikertalaisille

Lahden ystävyysfestivaaliin osallistuneen Neuvostoliiton nuorison 100-jäsenisessä joukossa olisuurin osa ensimmäistä kertaa Suo-

messä vieraillevia. Ensiker-talaisia olivat myös Nina Voropajeva Neuvosto-liiton korkeimman neuvos-ton jäsen Novokitsylshyev-

skistä sekä Komsomolin Astaakaanin sihteeri Vladi-mir Hudjakov.

Ja toisinpäästä festivaaliko-mukset ovat poikkeuksen pestit-väisiä. Tällä on tavalla ystä-vyys uusia suhteita ja mikä sen parempaa tunnettu ainoa ystä-vyyttä.

Minä olen ensi kertaa Suo-mesta saanut Nina Voropajeva. Kyllä tällainen festivaalin järjes-täminen on hieno asia ja siitä kukaan Suomen nuorisoa. Ovat-han aina olleet Neuvostoliiton nuorisotou mukana. Tällä on ollut aivan ystävyys tuntuu Suomessa oltiin jokainen päivä-nä. Tämä on ollut hieno alku.

Minua kiinnostavat eriko-sesti teematapaamiset ja seminaarit. Ne näyttivät kaskita osin että meillä hienoa Suomen kuu Neuvostoliiton nuorilla on paljon sellaista asioita jotka yhdistävät toisempain maiden nuoria.

Nina Voropajeva Vladimir Hudjakov.

Kansan Uutiset
15.8.1977.

YSTÄVYYDEN LAULU SOI LAHDESSA

Luottamus ja optimismi täytti nuorten mielet festivaalissa

(Laura Väisänen, Kansan Uutiset 14.8.1977)

Festivaali osoitus nuorten vastuuntunnosta YHTEISTYÖN SÄVELET SYKKIVÄT

(Laura Väisänen, Kansan Uutiset 15.8.1977)

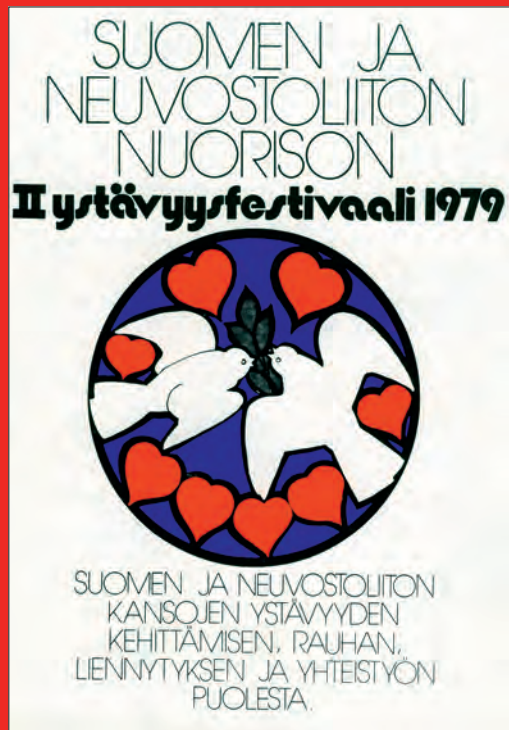
Lahden festivaalit osoittivat:

NUORISO JATKAA HYVIEN SUHTEIDEN LUJITTAMISTA

(Demari 16.8.1977)

YSTÄVYYSFESTIVAALI – MERKKITAPAHTUMA

”Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ensimmäinen ystävyysfestivaali vietiin läpi lämpimän ilmapiirin vallitessa.”
(Keskusta 7–8/1977)

Lahden kaupungin nuorisopalvelujen arkisto.

"Vastavuoroisesti NL järjesti oman festivaalinsa"

Lahden vuoden 1977 tapahtuman jälkeen Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysfestivaali järjestettiin joka toinen vuosi, vuorotellen Suomessa ja Neuvostoliitossa. Seitsemän festivaalin ketju päättyi Suomessa vuonna 1989. Järjestyksessä toinen festivaali pidettiin Moskovassa. "Ystävyysfestivaalijunaa vuonna 1979 veti vahvalla auktoriteetilla Olavi Martikainen, ja festivaali suuntautui Moskovasta Tbilisiin, Riikaan ja Vilnaan. Lopuksi kokoonnuttiin yhteen Leningradissa." (Kärkkäinen 2009, 163.)

Lahtelaisten bändi lähdössä Suomen ja Neuvostoliiton nuorison ystävyysfestivaaleille Moskovaan 1979. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Seitsemääntaa suomalaista nuorta kuljettanut neuvostoliittolainen erikoisjuna (yhtä) lähti eilen Helsingistä täsmälleen kello 14.10 kohti festivaalia lauantaina ja lauantai ystäväysfestivaalilla järjestettävää tilaisuuksia. Koko suomalaistoimikunta matkustaa ensi Moskovaan, jossa festivaalin avajaiset pidetään maanantaina. Tämän jälkeen virallinen satapäinen valtuuskunta jakautuu kolmeen osaan: Tbilisiin, Riikkaan ja Vilnaan. Muut nuoret suuntaavat kotiin omilla ystäväyskavereillaan, joita Neuvostoliitossa on 17.

Vierheen kuva: Vantaalaista Jyrki Niemistä saattanut matkassa tyttöystävä Tarja Kaukonen Helsingin malli. Jyrki matkustaa valtuuskunnan mukana Vilnaan.

Ystävyyden juna lähdössä Riika, Vilna ja Tbilisi, odottavat suomalaisia laulujen saattamaksi

Kesäiseksi kansanjuhlaiksi muodostui Suomen ja Neuvostoliiton II ystäväysfestivaalin lähtäjäkonsertti eilen Esplanadin lavalla. Konsertissa ohjelmistoon esittelivät osa ystäväysfestivaalille matkustavista taitelijoista. Lähtäjäkonsertissa puhui kansanedustaja, valtion nuorisoneuvoston puheenjohtaja Olavi Martikainen, joka toimii festivaalin osallistuvan virallisen valtuuskunnan johtajana. Useita satoja kuulijoita oli kerääntynyt kuuntelemaan taitelijoiden esityksiä.

Ensimmäisenä esitellyt Jyhan ja Viljami Niitty kosken sävelmistä, joka on vuonna 1970 perustettu harrastajayhteys Kautsilta. Yhtyeen oh-

Festivaali katkaisee keikkakesän

Ystäväysfestivaali katkaisee mukavasti keikkakesän, sanoo Mikko Alatalo, joka esiintyy lähtäjäkonsertissa viim-

Moskova (KU - Uolevi Mattila) Suomen ja Neuvostoliiton II ystäväysfestivaalin osanottajat avasivat eilen den kehittäminen, rauhan, liemmytyksen ja yhteistyön puolesta".

Moskova konferenssin alheista "Suomen ja Neuvostoliiton kansojen ystävyys"

Markku Kärkkäinen:

Olemme rauhan puolella sotaa vastaan

Moskova (KU - Uolevi Mattila) Suomalainen konferenssi avattiin eilen Moskovan Kärkkäisen hotellissa. Konferenssi on osa ystäväysfestivaalia, joka järjestetään Suomessa ja Neuvostoliitossa.

Konferenssin puolesta on tullut Suomessa ja Neuvostoliitossa. Konferenssi on osa ystäväysfestivaalia, joka järjestetään Suomessa ja Neuvostoliitossa.

Kansan Uutiset 4.7.1979

Suomen valtuuskuntaa Suomen ja Neuvostoliiton toisessa nuorisofestivaalissa johtanut kansanedustaja Olavi Martikainen puhuu festivaalin avajaisissa.

Uusi rengas ystävyysketjuun

Suomen ja Neuvostoliiton nuorison toinen ystäväysfestivaali päättyi maanantaina. Festivaali jatkoi Lahdessa kaksi vuotta sitten aloitettua perinnettä ja festivaaleja on tarkoitus jatkaa tulevaisuudessa. Kolmas vastaava tapahtuma tulee luonnollisesti taas olemaan Suomessa.

Tämäkertaisen festivaalin isäntänä toimi 39 miljoonan jäsenen Komsomol-järjestön keskuskomitea (KMO). Suomen puolelta järjestöjen toimi Valtion Nuorisoneuvosto, jonka puheenjohtaja kansanedustaja Olavi Martikainen oli myös

keskiaukeama. Virallinen valtuuskunta piti matkan aikana kolme seminaaria, yhden Tbilisissä, yhden Riikassa ja yhden Vilnassa. Jokaiseen näistä kolmesta seminaarista oli valittu teemaksi joku maittemme välisen yhteistyön osana alue.

Suomenmaa 13.7.1979.

Kansan Uutiset 2.7.1979.

Kansan Uutiset 4.7.1979.

”

Vastavuoroisesti NL järjesti oman festivaalinsa ensiksi yhteisenä tapahtumana Moskovassa, josta Suomesta matkustanut 600 hengen joukko sittemmin hajautettiin eri puolille maata. Ensiksi oli aika ongelma, että saatiin viedä niin pitkä juna naapuriin ja olihan niistä matkustusmandaateista taatusti kova kisa. OPM junaili jutut ja meiltä Lahdesta pääsi mukaan hyvä joukko näitä edellisen festivaalin tekijöitä. Mukana oli myös varsinainen ystävyysjunaryhmä, joka matkusti Lahdesta Zaporoshjeen samoin kuin useiden muidenkin kaupunkien ystävyysjunaryhmät.

Umpitäysi juna oli täynnä menoa ja tapahtumaa, olihan mukana useita eri alojen taiteilijoita, suunnilleen kaikki tämän hetken isot pojat silloisina nuorisopoliitikkoina – Anders Blom, Ilkka Kanerva, Lauri Ihalainen, Eero Heinäluoma, Matti Viialainen – oli ministeriä ja kansliapäällikköä ja muuten innokasta naapurin ystävää. OPM oli kelpuuttanut mukaan poliittisten nuorisoliittojen edustajia, muiden valtakunnallisten nuorisojärjestöjen edustajia, kirkon nuorisotyön edustajia, muusikoita, elokuvataiteilijoita ym.

... Moskovassa vastaanotto oli juhlava, oli torvisoittoa ja piipuu-autot kuljettivat bussiletkaa kovaa vauhtia halki kaupungin. Moskovassa asiaan kuului iso avajaiskonsertti, kansojen saavutusten näyttely ym. Sitten ryhmät hajaantuivat kolmeen varsinaiseen festivaalikaupunkiin ja ystävyysjunaryhmät omiin kohdekaupunkeihinsa. Varsinainen teräväpää matkusti Tbilisiin ja jotain hilpeätä olivat isännät keksineet heidän varalleen: sitä lentoasemaa, josta heidän oli määrä matkaan lähteä sattumoisin varustettiin juuri uudella lattialla ja vieraita ministereineen istutettiin siellä odotusaulassa yön yli!

Kuuluin siihen ryhmään, joka lennätettiin Vilnaan kokoustamaan useiksi päviksi. Kaupungista en paljon nähnyt, istuimme isossa kokoustilassa ja kuuntelimme pitkiä ja vakavia pohdiskeluja ystävytemme syvyydestä. ... Yhdeksi illaksi meidät kuljetettiin Kaunasiin opiskelijoiden järjestämään illanviettoon, jossa mm. muistan tanssineeni semmoisen puolen tunnin mittaisen katrillin.

Monimuotoisen ohjelman jälkeen matkustimme yötä myöten junalla Leningradiin, jossa kaikki suomalaiset ryhmät taas kokoontuivat. Huimana kokemuksena on jäänyt mieleen kunniamarssi Piskarevin hautausmaalla, Leningradin piirityksen

Festivaalin päätösjuhlan loppulaulu. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

uhrien muistomerkillä. Juna Suomeen lähti jälleen ison torvisoittokunnan saattamana, ja sain koko asemalaturin porukan tanssimaan valssia kun sen kerran aloitin. Junamatka olikin sitten oma juttunsa. Sormusen Pekan sanoin: ”tavallisesti junassa tarkastetaan matkatavarat mutta tässä junassa tarkastettiin ulosteet”. Oli nimittäin tiedossa, että junassa on muutama punatautitapaus. Niinpä heti raja-asemalla junaan marssi mahtava joukko suomalaista terveydenhoitoväkeä, joka otti sairailta näytteet heti junassa ja kaikkien muiden oli parin päivän sisällä käytävä antamassa näytteet koto-Suomessa.”

(Marjaleena Tuliainen 9.12.2009, Lahti.)

Lahtelaisten Moskovon festivaalimatkan muistoja mm. puheista ja ystävyysmaljoista on sijoiteltu julkaisuun myös kyseisiin kohtiin.

II ystäväysfestivaalin virallinen päätösistunto pidettiin Leningradissa. Kuva: Lahden kaupungin nuorisopalvelut.

Muutoksen aika ja suomalaisten jälkimainingit

”Murroksen lähestyessä ja murrosvaiheessa”

Neuvostoliiton hajottua 1990-luvun alussa ystävyyskuntatoiminnan muodot muuttuivat. Haastattelut kertovat, että Venäjällä ja muissa Neuvostoliitosta irtaantuneissa maissa ei usein yhtäkkiä enää ollutkaan selkeitä yhteistyötahoja, ja jo tutuiksi tulleet yhteyshenkilöt oli saatettu siirtää toisiin tehtäviin. Monet ystävyyskuntasuhteet hiipuivat, mutta monet myös pystyttiin säilyttämään, vaikkakin toimintatavat vaihtuivat ja tapaamisten henki muuttui.

Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen yhteistyö on ollut, kuten todennäköisesti muuallakin, hieman vapaampaa” (Helena Junes 17.10.2008, Tornio).

Torniossa nuorisotoimi on ollut mukana mm. kulttuurisen nuorisotyön ja ennaltaehkäisevän päihdetyön toiminnoissa, nykyään tosin laajemmin Murmanskin ja Barentsin alueilla eikä pelkästään Kirovskin ystävyyskaupungin kanssa (Auli Pietikäinen 16.10.2008, Tornio). Kaupungin koulutoimi on erityisen aktiivinen ystävyyskuntatoiminnassa. Koulukohtainen yhteistyö Kirovskin koulujen kanssa on vilkasta. Vuosituhannen vaihteessa ystävyyskaupunkien välillä oli myös ongelmanuorten kanssa työskentelevien tapaamisia. Torniossa niihin osallistuivat mm. koulupsykologi ja nuorisosihteeri. Vuodesta 2002 on useiden kuntien kanssa yhteisesti järjestetty Raja-Rock-tapahtumia, joissa on ollut mukana bändejä sekä Torniossa että Kirovskista. (Helena Junes 17.10.2008, Tornio.)

Erityisesti itärajan tuntumassa sijaitsevat Suomen kunnat ovat viritelleet uudenlaisia yhteistyöhankkeita Neuvostoliiton puoleisiin rajakuntiin. Joensuun nuorisotoimi hallinnoi vuosina 2007–2008 EU-rahoitteista Youth House Karelia -ympäristökasvatushanketta, jossa oli mukana myös muita Pohjois-Karjalan kuntia ja kymmeniä nuorisojärjestöjä. Karjalan tasavallasta hankkeeseen osallistuivat Petroskoin, Sortavalan ja Segezan nuorisotoimet sekä Karjalan lasten ja nuorisojärjestöjen liitto SDM. Hanke kehitti rajan ylittävää nuorten ympäristökasvatusta järjestämällä mm. yhteisiä luontoleirejä ja ympäristöfoorumeja. (<http://eco.karelia.ru/fi>.)

” Sithän se Pietari, sit kun siel muuttu Venäjäksi tai Neuvostoliitto hajosi, niin koitettiin kovin löytää näitä yhteisiä, tai henkilöitä, et saatais jatkaa tätä yhteistyötä, mut kyl se oli aika vaikeeta. Mekin käytiin, mejän projektitoiminnan ryhmä kävi siel ihan tutustumismatkalla ja näin, mut kyl ne oli kaikki sit semmosii pienii kaupallisii yrityksii, jotka oli kiinnostunu toimittamaan Suomeen esiintyvii ryhmiä, et se ei vastannu sitä ajatusta, et nuorten kans, et nuorisoo vaihdetaan. ... Et kyl tää kansainvälinen siihenkin, et tavallaan tietysti Rostockis on nyt kaikki nimet hukassa, et ne ihmiset on muuttanu eikä oo enää, niin sit tavallaan, niinku ei oo sit halua ottaa yhteyttä, ja sama tietysti nyt sit tähän Pietariin. Tavallaan ne ihmiset meni ihan muihin aloihin eikä hoida sit, tietysti ne syrjäytettiin, kun he oli ollu siellä johtoportaassa, niin se ei enää sopinu tähän kuvioon.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Kyllähän se levis kaikki. ... Kyllä mun aikanani vielä yritettiin ylläpitää, mutta ne meni vähän niinkun sekasin ja siel vähän sil tavalla, että ei se ollu kovin helppoo, eikä sitten kauhiaan lentoon enää noussu. ... Et kylhän se levis sitten aika perusteellisesti ja se johtu siitä, et siel ei ollu niinkun oikein kunnon vastinparia. ... Joo, ei ollu enää Komsomolia eikä KMO:ta. Ja ja, ainakin mä muistan semmosen, et ne tuli semmosest kaupungin osittain aika paljon toimimaan, ja se on vähän vaikeaa tietysti. Vaikka kokoluokka tietysti riittää, ei siit oo kysymys. Pietaris on asukkaita kun Suomessa. ... Kyllä, mun mielestäni se oli ihan, se on selkee juttu. Et yhdeksänkyluvul, siihen saakka kun mä olin, niin kyllä fokus oli hakusessa. Mut ei siit luovuttu, et kyl ne toimi, suhteet oli, kyl siit huolehdittiin.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Ei ollut sillan ikään kuin kumppania. Ja sitten, kun täs oli myöskin se, että kun meillähän se perustu sitte tietysti siihen, että oli näitä nuorisjärjestöjä, joitten porukat osallistu tällasiin asioihin, mutta kun sitten niiden voima katosi ihan omista syistä tässä. Ja sittenhän taas Venäjällä oli tää ongelma, että kun ei siellä ollu minkään näköstä järjestötaustaa, siis vapaaehtosta järjestötaustaa, niin ei siel ollu niinku ketään kumppania sitte, jonka kanssa sielt ois päässy mihinkään järjestelmään. Kun ei ollu ketään sanomassa, että nyt pääset menemään, niin ei sielt, se ei sitten mitenkään toiminut, tää.” (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti.)

” No, siellähän pysy samat jepet vuoskausia vielä. Pysy, pysy. Ne vaan otti toisen takin päällensä. Niin ja vieläkin sielt löytyy niitä samoja tyyppejä. Ihan kaupunginjohtajatkkin säily siellä. Niinkun mä sanoin, mähän kävin siellä uuden ajan alussa sillan. Samat tyypit siellä oli sillonkin. Ei se nyt enää niin jäykkää, ei siinä tarvii käyttää konsulaattia apuna.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Taloustilanteen kiristyminen aiheutti sen, että vuonna 1992 Seinäjoen nuorisotoimen talousarviosta poistettiin kohta ”kansainvälinen toiminta” kokonaan, tulkin palkkiota lukuun ottamatta. Vastaavasti Neuvostoliiton vaikeudet johtivat Velikie Lukin kaupungin nuorisohallinnon lopettamiseen.” (Timo Mylläri 22.9.2008, Seinäjoki.)

” Tämä toiminta (nuorisovaihto) ja muukin vaihto tyrehtyi lähes kokonaan Neuvostoliiton lopetettua toimintansa. Tällä hetkellä ovat suhteet pikkuhiljaa heräämässä, lähinnä Suomi-Venäjä-yhdistyksen aloitteellisuuden takia. Kaupunkien ”viralliset” suhteet ovat satunnaisia eikä nuorisovaihtoa ole reiluun kymmeneen vuoteen ollut.” (Pertti Kosonen 24.5.2007, Riihimäki.)

” Nykypäivän yhteyksistä sen verran, että ystävyyskaupunkisuhdetta ei ole irtisanottu, mutta se on laitettu muuten ”jäihin”. Kun kuuntelee uutisia ja seuraa viimeaikaisia Valko-Venäjän tapahtumia, ei ole ihmeekään, että sinne ei ole lähdetty aktiivisemmin menemään. Kaupunki on tehnyt päätöksen joskus 2000-luvulla, että taloudellisiin resursseihin viitaten, emme enää osallistu valtuuskuntien vaihtoon...” (Tuula Ljungkvist 23.9.2008, Heinola.)

Vielä kahdeksankymmentäluvun puolivälin maissa nuorisoryhmät oli helppo saada täyteen, mutta kun Neuvostoliitossa alkoi tilanne muuttua, ei lähtijöitä aina löytynyt tarpeeksi. Suunniteltuja nuorisoryhmien matkoja jouduttiin perumaan, kun kiinnostuneita ei ollut. Itäinen naapurimaa oli menettänyt vetovoimaansa, ja maan epävakaa tilannekin saattoi huolestuttaa.

” Se oli yks mikä oli siinä murroksen lähestyessä ja murrosvaiheessa, niin oli aivan selkee muutos siihen. Jotenkin se ehkä rohkeus ja pelko siitä, että onko turvallista, niin se näkyi siinä ilmoittautumisaktiivisuudessa aivan selvästi.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” Sit tavallaan yhdeksäntäluvulla, niin ei nuoriso enää halunnut mennä, et ne loppus sen takia, et ei ollu osallistujii. Se oli kuitenkin aika erilainen, erilainen matkailukohde.” (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

Raisiosta viimeisin nuorisoryhmän vierailu Kingiseppiin järjestettiin vuonna 2003, ja seuraavana vuonna Kingiseppistä vieraili ryhmä Raisiossa. Vuonna 2005 Raision nuorisotoimi koetti vielä saada ryhmää kokoon, mutta ystävyyskuntamatka peruuntui, koska sille ilmoitettiin vain kaksi nuorta. Edelleen on ryhmien vaihtoa Raision ja Kingiseppin välillä, mutta kaupunki ei nyt ole ollut siinä mukana. Raision Pioneerit ovat jatkaneet toimintaa. (Margit Lind-Hiltunen; Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” En tiä onks siihen (nuorisotoimen järjestämään vaihtoon) tarvetta, jos jotkut hoitaa sen homman jo. ... Kyl niihin ryhmiin pääsee mukaan kuka tahansa. Siis jos se kerran kulkee heijän kauttaan, niin...” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Kaupungin ystävyysrahoja on kans supistettu vuosi vuodelta, et rahan tilannekin tekee osittain sen. ... Niin, ja kyl must hiukan tuntuu, et perheilläkin on vähän jo vähissä rahat, et jos jostain supistetaan, niin sit supistetaan tämmösistä. Viime kesänä, kun oli Saksan ystävyyskaupunkimatkia, niin me saatiin tehdä tosiaan työtä, et me saatiin siihen ryhmään kymmenen nuorta, kun ennen on ollu 16. Ja niin, et ei oo kaikki mahtunukaan mukaan. Et kyl se on niinku sama sitte mihin päin se matka on tehty.” (Margit Lind-Hiltunen 29.9.2009, Raisio.)

Muutoksen tuulet olivat näkyvissä myös Neuvostoliitossa. Kun lahtelainen Pekka Sormunen vieraili Zaporoshjessa kolmannen kerran 1980-luvun lopulla, perestroikan alkuaikoina, ilmassa oli jo näkyvissä ”veretön vallankumous”, josta Sormusen mielestä selvästi oli kyse. 1970-luvun lopulta 1980-luvun lopulle Zapossa tapahtui iso kehitys. Pekka Sormunen esiintyi tv-haastattelussa, ja kun häneltä kysyttiin, miten hänen mielestään Zaporoshje on muuttunut sitten vuoden 1976, hän saattoi hyvillä mielin ja rehellisesti sanoa, että paljon kehitystä on tapahtunut. (Pekka Sormunen 24.6.2009, Lahti.)

” Iltapäivällä hotellin suuressa kongressikeskuksessa oli talouspolitiikan professori Juri Popovin erinomainen luento Neuvostoliiton talouspolitiikasta ja perestroikasta. Proffa pyrki kuvaamaan muutosta, joka oli saattanut ihmiset syvän hämmennyksen valtaan. Hän kertoi luennoineensa Moskovan yliopistossa vuosikymmenet talouspolitiikasta, mutta juuri nyt hän on joutunut heittämään roskeen kaikki vanhat materiaalinensa ja miettimään ihan uusiksi kaiken mitä sanoa. Oli tosi innostunut nykytilanteesta, vaikka ennustettavuus olikin ihan hukassa. Tosi hyvä tilaisuus, suomalaiset innokkaina kyselemässä ja maailmanhistorian havinaa läsnä.” (Marjaleena Tuliainen 9.12.2008, Lahti.)

TURUN JA LENINGRADIN NUORET POHTIVAT KAUPUNKIKULTTUURIA

”Nuoret ja city-kulttuuri – kaupunkikulttuurin erilaiset ilmiöt” on pääaiheena kun turkulaiset ja leningradilaiset nuoret kokoontuvat ensi sunnuntaina 12.11. pohtimaan nuorisoa koskevia asioita. Edellä mainitusta aiheesta tulee 17. rauhan ja yhteistyön seminaarissa alustamaan valtiotieteen lisensiaatti Heikki Suhonen.

Nyt pidettävää seminaaria on rajusti uudistettu aikaisemmasta. Pitkät ”liturgiset” puheet on pyritty heittämään syrjään ja siirtymään suoraan asiaan. Nyt pyritään aitoon ja sisältörikkaaseen vuoropuheluun turkulaisten ja leningradilaisten nuorten välillä.

On mielenkiintoista nähdä, kuinka turkulaiset ja leningradilaiset nuoret osaavat käyttää uudenlaista ilmapiiriä hyväkseen. Aiemmat kokemukset viittaavat siihen, että ainakin leningradilaiset nuoret ovat tähän valmiita.”

(Turun kaupungin nuorisotoimiston
Info-kirje 6.11.1989, Lasse Hallamurto)

Neuvostoliiton vierailuilla muutos näkyi myös paikallisissa nuorissa tietynlaisena vapautumisena. Kun suomalaisten oli aiemmin pitänyt miettiä esimerkiksi sitä, mitkä keskustelunaiheet neuvostoliittolaisten nuorten kanssa olivat soveliaita, nyt aihevalikoima alkoi laajeta ja tunnelma vapautua. Samoin vapautui nuorten järjestötoiminta. Jos aiemmin oli ollut vain puolueen nuorisotoimintaa, yhtäkkiä järjestöjä olikin vuosi vuodelta enemmän. (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

Sehän oli sitten yhdeksänkytluvulla, kun alkoi tulla tämmösiä pyöreitä pöytiä, joissa sitten, niit perustettiin, et kun edellisenä vuonna voi olla yks yhdistys ja seuraavana vuonna olikin sitten jo lähemmäs kymmenen, jotka oli perustettu. Et se oli aika mielenkiintoinen kehitys sitten, se vaihe, että kun oli aina tottunut, että on vaan se yks ja kaks ja sitten alkoi tulla yhdistyksiä. He oli aika innoissaan, et oli mielenkiinnost seurata sitä, kuinka se järjestötoiminta vapautui. ... Niin, yhdeksänkytluvulla. Siinä me oltiin kyllä hyvin, et silloin meillä oli sitä ryhmien vaihtoa vielä aktiivista, niin. Mutta sitten niin tuota, se koostui sillä lailla, että siis jollakin tavalla niinkun nuorten, ja vähän samantyyppisten taustojen nuorten tapaamisia. ... No, kyllä esimerkiksi ne nuoret oli aivan erilaisia. Nuorethan oli niinku, ne oli neuvostonuoria niin kauan kun oli Neuvostoliitto ja sitte ne tuli niinku lähemmäs länsimaisia, et se niinku se avartuminen ja esimerkiksi se, että niinku nuorisojärjestökentässä oli vaihtoehtoja, niin onhan se ihan uskomatonta.

Se mikä oli aika mielenkiintoinen silloin, kun rupesi sitten tätä vapautumista tapahtumaan, niin uskonto. Siitä mä muistan sellasia keskusteluja, että useampi henkilö kysyi multa sitten, kun he jo ortodokseiksi, kiinnostu siitä uskonnosta ja rupes käymään kirkossa, kun kirkot avautui, niin mä muistan ainakin kerran, että yks naispuolinen tulkki kysyi multa, että käynkö mä kirkos joka viikko tai useammin. Mä sanoin, että ei, että... Niin, hän kysy ensin multa, että kuulunko mä kirkkoon. Mä sanoin, että kuulun. Käytkö sinä kirkossa joka viikko? Niin mä sanoin, että en, että juhlapyhinä ja sitte silloin kun mulla on sellanen tarve, että kyllä mä käyn kirkossa, mutta en suinkaan joka viikko. Vaikka sinulla olisi oikeus! Mä sitten sanoin, että se ei oo, ei se oo niinkun tapana, että siellä käydään. Sitten mä yritin niinkun hänelle selittää, että totta kai se hänelle, kun se on ollu kielletty asia ja hän on niinkun kiinnostunut, niin se hänelle on, siinä on uutuudenviehätystä ja muuta. Mutta mä sanoin hänelle, että ei mulla oo niinku sellasta. Tällasia niinkun mielenkiintosta, tää uskonto oli aika mielenkiintoinen. Se, että kun he kysyi, että mitä sä teet, kun sä kuulut kirkkoon, mihin sä osallistut, mitä se tarkoittaa. Et siit oli pari sellasta mielenkiintosta keskustelua.

Mut ihan sama tästä, tää muukin vapautuminen, että kun keskustelun aiheethan, siellähän piti pitää kieli keskellä suuta, mutta myös tulkki pystyi sitten siihen, jos meni niin sanotulle kielletylle alueelle, että jos liian nuoret oli esimerkiks kiinnostuneita jostakin länsimaisesta hapatuksesta. Että kyllähän se piti niinkun tietää, että mistä sai puhua ja mistä voi puhua ja millä lailla voi puhua. Ei me esimerkiksi koskaan niinkun kauheesti sillä lailla mainostettu näitä länsimaisia ihanuuksia, musiikkivalikoimia tai jotain tällästä. Että se oli niinkun sellanen. Mutta kyllä siellä yleensäkin sellanen vapautuminen niinku näiden keskustelujen aiheiden määrä, niin sehän niinkun räjähdysmäisesti kasvoi, ettei ollu enää niinkun sellasta.”

(Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

”Se on vähän toisentyypistä”

Viron itsenäistyminen 1990-luvun alussa sai aikaan uusien ystävyyskuntasopimusten solmimisen aallon. Monet kunnat halusivat ystävyyskumppanin juuri Virosta. (Helsingin Sanomat 16.9.2007.) Viime vuosina taas monet suomalaiset kunnat ovat viritelleet yhteistyötä Kiinan kuntien kanssa. Kiinan-suhteissa tärkeimmälle sijalle perinteisten kulttuuri-, nuoriso- ja koululaisvaihtojen ohi on noussut yhteistyö ystävyyskunnan elinkeinoelämän kanssa. Toisena uutena suuntana kuntien välisessä yhteistyössä on Afrikka. (Helsingin Sanomat 18.8.2008.)

Tuntuma on, että yhteistyö on vähän hiipunut. Tilalle on tullut uusia kohteita mm. Kiinasta.” (Simo Varjonen 24.9.2007, Hyvinkää.)

Suomen Kuntaliiton verkkosivuilla kerrotaan, että Suomen kunnilla ja maakunnilla on nykyään yli 1 400 ystävyyskuntasuhdetta tai vastaavaa noin 40 maassa. Ystävyyskuntatoiminnassa on mukana lähes 90 % Suomen kunnista. ”Näyttää siltä, että pysyvien ystävyyskuntakontaktien määrä ei juurikaan kasva. Sen sijaan kunnat hakeutuvat voimakkaasti erilaisiin kansainvälisiin projekteihin. Kumppaneiksi pyydetään usein ystävyyskuntaa, mutta myös muunlaiset kansainväliset yhteistyöverkot saavat jalansijaa. Perinteiset ystävyyskuntatoiminnan muodot eivät kuitenkaan ole menettäneet merkitystään, vaan ne muodostavat kuntien kansainvälisen kanssakäymisen perusjuonteen.” (www.kunnat.net – Ystävyyskuntatoiminnan historiaa, 24.9.2009.)

Vaikka mä olen sitä mieltä nykyään, että ei siis, kansainvälinen toiminta on, sen pitäis olla substanssipohjaista. Eli ei enää niinkun tehdä sitä mikä on hauskaa vaan se pitäis sit olla joku, joko et se lähtee jostakin elinkeinoelämän tai joku tämmönen juttu, et siin on joku substanssi, jota hoidetaan. Niinkun Pietariin, nyttenkin sinne tulee, Turku menee sinne ja on vuokrannu sieltä tilat Suomi-talosta, joka muuten vihitään, se Suomi-talo, 25.10.2009. Siel on varmaan ihan pääministeritason ihmisiä paikalla. Niin, se on substanssipohjasta kyl kaikki, se on niinkun se hyötynäkökulma ja sit sen lisäksi voi olla jotakin till. Mut tämmösessä EU-politiikassa ja tämmösessä, niin ne on kuitenkin semmosia ystävyyskaupunkeja, jotka on muodostanu semmosen kontaktiverkoston. Jos sä haluat ja pitää saada partnereita, niin semmosena mä pidän, et niil on itseisarvo.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Zapohan jäi Ukraina, ja sitte on rakennettu Venäjän kanssa uutta suhdetta. Mä en ees oikein tiedä mistä se lähti, se alotteet ja nämä, että sitä uutta suhdetta on rakennettu ja on sinne nuorisotoimen kanssakin saatu kanssakäymistä, tällasta, että sinne on nuorisoryhmää matkustanut ja sieltä on varmaan tullu tänne, mutta ei siinä nyt, se on nyt niinku vapaaehtosempaa, että siinä ei oo tällasta määräysvallan käyttöä näis asioissa. Se on vähän toisentyypistä, mut siinä on kuitenkin nimenomaan saatu sit EU:ltaikin tämmöstä innostusta tähän, että voidaan tehdä, siis EU:n tukea asioihin, joita tehdään sitten ulkopuolistenkin maiden kanssa. Et sittenhän tää muuttu tää koko kuvio täysin tään yhdeksänkytluvun kuvion aikana. Yks vaihe oli, että loppu tää pohjoismainen nuorisonohjaajaviikko, se muutettiin tällaseksi nuorison kulttuuritapahtumaksi, joka jatkuu kyllä edelleenkin vielä. Ja sitten meni nää Unkari- ja neuvostosuhteet tässä, putos alta. Mutta sitte nää EU:n nuoriso-ohjelmat on tarjonnu sen, että me on yritetty sit alusta asti niinkun, et jo ennen kun me oltiin EU:n jäseniäkään, me oltiin näitten ohjelmien kimpussa. ... Me on sitä yritetty kyl hyödyntää sitte aika lailla. Täällähän on nyt, vois sanoo, et päätoiminen henkilö, jonka tehtävänä on nää kansainväliset kanssakäymiset. Mullahan se ei koskaan ollu niinku semmonen päätoimi, vaan se oli yksi näistä mun toimintalinjoistani.” (Marjaleena Tulainen 25.6.2009, Lahti.)

” Liettuan itsenäistyttyä 1990-luvun alussa ei meillä enää ollut ystävyyskaupunkia Neuvostoliitossa/Venäjällä. Joensuu oli himoinnut ystäväkaupungikseen jo kauan Petroskoita, mutta neuvostoaikana se ei ollut mahdollista kun sen suomalainen ystävyyskaupunki oli Varkaus. Joensuun kaupunki tiedusteli Varkauden kaupungilta 1990-luvun alussa, että voisiko se hyväksyä myös Joensuun Petroskoin ystävyyskaupungiksi. Varkaus ilmoitti vastustavansa moista ajatusta. Kuitenkin Joensuun kaupunginjohtaja Aaro Heikkilä allekirjoitti Petroskoissa vierailunsa yhteydessä 1994 sopimuksen Petroskoin kaupungin kanssa, joka merkitsi ystävyyskaupunkisuhteen omaisen suhteen solmimista kaupunkien välille. Sopimuksessa myös nuorisoyhteistyö oli korostetusti esillä. Suomen liityttyä EU:n jäseneksi alkoi kaupunkien nuorisotoimien välillä laaja yhteistoiminta EU-rahastojen rahoittamana ja jatkuu laajana edelleen.” (Raimo Koivula 7.10.2008, Joensuu.)

” Neuvostoliiton hajoamisen jälkeen toiminta loppui kokonaan. Pentti Pönkkö otti yhteyttä Donin Rostoviin vuonna 2004 toiminnan uudelleen aloittamiseksi. Erityisesti hänellä oli mielessä vuosi 2006, jolloin ystävyystoiminta täyttäisi 50 vuotta. Pönkkö tapasi Donin Rostovin edustajat Moskovassa, ja he sopivat toiminnan uudelleen aloittamisesta. Kajaanista mukana ovat olleet kaupungin johto ja kansainväliset yritykset, eli toiminta on siirtynyt enemmän liiketoiminnan puolelle. ... Vuosituhannen vaihteessa Kajaanin nuorisotoimi oli kuitenkin mukana Antinarkota-huumeohjelmassa Venäjälle. Projektin sai huomiota osakseen, ja EU:ssa se huomioitiin kolmanneksi parhaaksi projektiksi huumumetyössä Venäjälle.” (Pentti Pönkkö 16.10.2008, Kajaani, puhelinkeskustelu.)

Meneillään olevat kuntaliitokset vähentävät ystävyyskuntien määrää. Varsinkin suurissa useiden kuntien liitoksissa ei yleensä koeta tarpeelliseksi säilyttää suhteita kaikkiin ystävyyskuntiin, ei ainakaan silloin, jos ystävyyskuntia on samassa maassa useita. Karsintaa varten uusissa kunnissa joudutaan selvittämään, miten aktiivista yhteistyö kunkin ystävyyskaupungin kanssa on, ja punnitsemaan, onko sitä järkevää jatkaa. (Helsingin Sanomat 18.8.2008.) Anjalankoskella, Kouvolalla ja Kuusankoskella oli jo ennen vuoden 2009 alussa tapahtunutta kuntaliitosta yhteinen ystävyyskaupunki. Seudun kunnat solmivat ystävyyskaupunkisuhteen Vologdan kanssa jo vuonna 1985. (Marja-Leena Vainio 25.6.2007, Anjalankoski/Kouvola.)

”Historiaa mitä me on eletty”

” Ei oo semmosta, mikä ois tärkeintä, tai ois jääny eniten mieleen, mutta kokonaisuus, kyllä se, kyllä se mielenkiintosta aikaa oli. Olihan se niinkun semmonen ajan henki.” (Eino Laitinen 29.9.2009, Raisio.)

” Kyl kansainvälisen toiminnan määräraha, se oli ihan oma kohtansa ja oli ihan merkittävä. Eikä siit kauheesti kiistelty, kyl jonkin verran ehkä semmost hajuu oli, että menee vähän liiaks itään päin. Ehkä semmost vähän vois olla, mut ei siit nyt kauheesti kukaan huutanu. ... Olihan sillon vakavii puutteit sisällöllisesti, mut kyl se kuitenkin oli niinkun ehkä kuitenkin ihan suhtkoht. Kyl ystävyyskuntatoiminta sinänsä, niin se, sil jää vieläkin, tänä päivänäkin tietty juttu.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Ystävyyskaupunkitoiminta antoi kajaanilaisille mahdollisuuden nähdä Sukevaa kauemmas, mutta myös rostovilaisille päästä näkemään elämää oman kaupunkinsa ulkopuolelta. Jos miettii toimintaa nyt jälkeenpäin, niin ensimmäiseksi tulevat mieleen ihmiset, jotka ovat olleet mukana, ja se, miten merkittävässä asemassa he ovat nykyisin kukin omassa maassaan.” (Pentti Pönkkö 16.10.2008, Kajaani, puhelinkeskustelu.)

” Paradoksi on tietysti, et muistan sillon, nuorisopolitiikas ainakin mun viiteryhmäni ja moni muukin, me vaadittiin, että viisumipakko on poistettava Neuvostoliiton ja Suomen väliltä. Mut paradoksi on se, että nyt Venäjähän on monet vuodet esittänyt et viisumipakko pois, ja Suomi vastustaa. Se on aika hauska juttu. ... Sitä vaan pitää niinkun verrata sitä aikakautta vasten, et milt se näyttää. Se näyttää nimittäin nykypäivän näkökulmast aika erikoiselta tietyl taval kyllä. ... Mut kylhän se tietysti oli, mä muistelen, se nuorisolle aika hyvä, et oli mahdollisuus nähdä sillon Neuvostoliittoa. Kylhän se tietysti, ja siel kiisteltiin aika ankarasti myöskin ryhmän sisällä mun mielestäni. Onhan se ihmeellistä, et jos sä näet sadan metrin jonon kaupassa ja toinen sanoo, et ei tääl mitään, et se on vaan sattumaa, niin eihän semmost hullukaan usko. Jos vessapaperii jonotetaan tai on ruokakaupas jono, pakkohan ne oli nähdä. Mut kyl niist kiisteltiin, et mist se johtui ja minkä takia näin kuitenkin oli, vaikka piti olla ihan toisin.” (Lasse Hallamurto 23.6.2009, Turku.)

” Sit tietysti täytyy peilata sitä yhteiskuntaa vastaan, et kyl se varmaan avarsi nuorten, jotka sinne osallistu, niin niitten käsityksiä. Ja sehän oli tietysti tarkoituskin, tietyllä tavalla viedä ennakkoluuloja pois, et venäläiset on ihan ihmisinä samanlaisia kun mekin, ja sit toisaalta ymmärtämään sitä yhteiskuntaa, koska sehän oli niin erilainen. Jos venäläiset täällä ollessaan, kun heille selitettiin tätä suomalaista demokratiaa, niin olivat ihan pihalla, niin kyllä varmaan aika paljon suomalaisetkin olivat pihalla, kun siellä kerrottiin mitä he tekevät. ... Ja tietysti, jos ajatellaan, et ketä näitä on sit eteenpäin vienyt jotakin kansainvälistä toimintaa, niin kyl siin täytyy sil ihmisel olla semmonen pieni palo ja halu ja semmonen ennakkoluulottomuus, et sä menet sinne vaikka sä tiedätkin omat rajat ja sen tietää, et jotkut asiat vähän inhattaakin, niin siitä huolimatta se ei ole niin negatiivista, etteikö vois mennä ja tutustuu ihmisiin. (Leena Aho 10.6.2009, Turku.)

” Ja se oli hyvin mielenkiintonen vaihe, koska siinä tapahtui justin tää murros ja yhteiskunnallisen tilanteen muuttuminen. Olin tosi tyytyväinen, että sain osallistua siihen. Se, minkä haluan ihan erikseen kertoa, niin mielenkiintonen kokemus oli se, että mähän oon matkustanut Leningradiin junalla, bussilla, laivalla ja lentokoneella eli kaikilla paitsi pikkuautolla. ...Niin se, kun olen mennyt sinne lentokoneella, on ollut se päivä, kun Leningradista tuli Pietari. Helsingin lentokentältä lähtiessä kuulutettiin lento Leningradiin ja kun lähestyimme kaupunkia, niin laskeuduimme Pietariin. ... Tunsi olevansa kyllä niinku sellasen, historiassa mukana tai jossakin tällases.” (Ritva Jykelä 3.7.2009, Turku.)

” **Mutta täytyy sanoa, et kyl täs oli hyvin etuoikeutettu, että on saanu elää niinku tämmöstä, et meil on kaikkennäköstä tällasta historiaa mitä me on eletty.”** (Marjaleena Tuliainen 25.6.2009, Lahti).

Lähteet

Haastattelut

LEENA AHO 10.6.2009,
Turun kaupungin nuorisosiainkeskus, nuorisosihteeri (1973–)
SINIKA HAAPANEN 27.5.2009,
Helsingin kaupungin nuorisosiainkeskus, kulttuurisuunnittelija,
Kalevan Nuorten Liiton koulutussihteerinä 1969–1980
LASSE HALLAMURTO 23.6.2009,
Turun kaupunki, kaupunkipoliittinen sihteeri,
nuorisotoimenjohtajana 1979–1998/2003
RITVA JYKELÄ 3.7.2009,
Turun kaupungin nuorisosiainkeskus, osastopäällikkö,
kv-asioista vastaavana nuorisosihteerinä 1988–1995
EINO LAITINEN 29.9.2009,
Raisio, nuorisotoimenjohtajana 1975–2004
MARGIT LIND-HILTUNEN 29.9.2009,
Raision kaupungin nuorisopalvelut, palvelusihteeri (1977–)
PERTTI MÄKELÄ 25.6.2009,
Lahti, nuorisotoimenjohtajana 1972–2000
PEKKA SORMUNEN 24.6.2009,
Lahti, kiinteistönvälittäjä, nuorisolautakunnan
puheenjohtajana 1977–1988
TEUVO TELARI 29.9.2009,
Raisio, nuorisolautakunnan puheenjohtajana 1970–1984
MARJALEENA ”HIKKA” TULIAINEN 25.6.2009,
Lahti, nuorisosihteerinä 1974–2005
(Haastattelut Terhi Lehtonen)

EBBA ASKONEN 12.12.2007,
Oulu, nuorisosihteerinä 1954–1972,
läänin nuorisosihteerinä 1972–1987 (TYKL/kk/2651)
MARKKU KAINULAINEN 12.12.2007,
Oulu, nuorisotoimenjohtajana 1973–1974 (TYKL/kk/2650)
PAULA KARINIEMI 12.12.2007,
Oulun kaupungin nuorisosiainkeskus, hallintapäällikkö (1974–)
(TYKL/kk/2649; TYKL/kk/2650)
(Haastattelut Maria Tiilikkala)

JORMA PILKE 30.6.2004,
Helsinki, mediakonsultti,
Yleisradion nuoriso-ohjelmissa 1966–2006 (TYKL/spa/235)
TEUVO TELARI 5.7.2004,
Raisio, nuorisolautakunnan puheenjohtajana 1970–1984
(TYKL/aud/63)
(Haastattelut Minna Heikkinen)

Kyselyvastaajat

Tiina Alakoski 1.6.2007, Nokia
Kirsi Alastalo 20.8.2008, Humppila
Jyrki Homanen 20.10.2008, Salo
Tiina Höylä-Männistö 10.10.2008, Pietarsaari
Helena Junes 17.10.2008, Tornio
Helena Kempas 20.9.2007, Kerava
Raimo Koivula 7.10.2008, Joensuu
Pertti Kosonen 24.5.2007, Riihimäki
Teuvo Kurki 26.9.2008, Mikkeli
Kimmo Laiho 13.11.2008, Hämeenlinna, puhelinkeskustelu
Tuula Ljungkvist 23.9.2008, Heinola
Karina Mankki 20.10.2008, Imatra
Jorma Mertanen 23.12.2008, Tampere
Timo Mylläri 22.9.2008, Seinäjoki
Auli Pietikäinen 16.10.2008, Tornio
Pentti Pönkkö 16.10.2008, Kajaani, puhelinkeskustelu
Virpi Rantanen 24.9.2008, Lahti
Terttu Saarinen 3.10.2007, Pori
Hanna-Kaisa Sinervo 18.11.2008, Valkeakoski

Väinö Sinervo 24.9.2007, Kotka
Marjaleena Tuliainen 9.12.2008, Lahti
Simo Varjonen 24.9.2007, Hyvinkää

Arkistolähteet

Joensuun kaupungin nuorisotoimen toimintakertomukset 1976–1985 (kopiot kv-toiminnasta saatu nuorisotoimesta).
Kajaanin kaupunginhallituksen päätös ystävyssopimuksen solmimisesta Rostovin kaupungin kanssa, 27.1.1956.
Kari Pärssisen puheenvuoro Turun päivän juhlassa 2.6.1974, Leningrad, Kansojen rauhan ja ystävyyden talo. Turun kaupungin nuorisosiainkeskuksen arkisto.
Turun kaupungin nuorisolautakunnan/nuorisotyölautakunnan/nuorisotoimen toimintakertomukset 1946–2004 (kopiot kv-toiminnasta saatu nuorisotoimesta).
Turun ja Leningradin nuoret pohtivat kaupunkikulttuuria. Turun kaupungin nuorisotoimiston Info-kirje 6.11.1989, Lasse Hallamurto.
Turun ja Leningradin nuorison 15. rauhan ja yhteistyön juhlaseminaari 22.5.1987 m/s Kristina Brahe, raportti. Turun kaupungin painatuskeskus, 1987.
Turun ja Leningradin nuorison 15. rauhan ja yhteistyön juhlaseminaari, Rauhanpurjehdus 22.–24.5.1987, Raportti 25.5.1987, Ritva Jykelä.
Turun nuorisolautakunnan valtuuskunnan Leningradin vierailun ohjelma 5.–11.6.1976. Turun kaupungin nuorisosiainkeskuksen arkisto, 302/76.
TYKL/vid/72: Mikrofoniyöstävyyttäkö? Kansainvälisyys nuorisotyössä 1965–1985 -seminaari. VHS-kasetti, pitkä versio. Turun yliopiston kulttuurien tutkimuksen laitoksen arkistot, TYKL-kokoelma.
Valtuuskunta Pietariin 8.–14.9.1991, matkaraportti. Matkanjohtaja Petri Uggeldahl, Turun nuorisosiainkeskuksen arkisto, OM20.

Internet-lähteet

<http://eco.karelia.ru/fi>, 8.9.2009
www.kunnat.net – Ystävyyskuntatoiminnan historiaa, 24.9.2009
www.lahti.fi, 31.8.2009
www.riihimaki.fi, 3.5.2007

Kirjallisuus

HEIKKINEN, Minna (toim.) 2007, *Lähtö ja Loitsu – Suomen ja Viron nuorisoyhteistyöstä. Tundeline teekond – Eesti ja Soome noorsookoostöö*. Opetusministeriön julkaisuja 2007:4. Helsinki, Yliopistopaino.
HEIKKINEN, Minna (toim.) 2009, *Nuorisotyön mieli ja merkitys*. Nuorisotyön perinteen tallentaminen Nuoperi, Turun yliopisto, Turku. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
HELSINGIUS, Ulla 1987, *Ystävyyskuntatoiminta*. Teoksessa Nuorisotyön käsikirja, Kansalaiskasvatuksen keskuksen julkaisuja 71. Toim. Armi Mikkola. Pieksämäki.
HÄMÄLÄINEN, Heikki 2006, *Kunnallinen nuorisonvillitsijä*. Kuusankoski, Kuusankosken kaupungin tulostuspalvelu.
ITKONEN, Terho 2002, *Uusi kieliopas*. Sulkava, Finnreklama Oy.
JÄRVINEN, Ilkka 1985, *Ystävyyskaupungit avaavat uusia uria*. Teoksessa 40 vuotta ystävyyden ja yhteistyön puolesta. Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Turun piirijärjestö ry:n 40-vuotisesta toiminnasta. Toim. Sulho Koskinen. SNS:n Turun piirijärjestö r.y. Turku, Painotalo Gillot Oy.
KALLIONIEMI, Jouni 1993, *Turku ja nuoret. Turun kaupungin nuorisotoimen ja turkulaisen nuorison tarina*. Turku, Gillot Oy.
KINNUNEN, Kaisa 1998, *Suomi-Neuvostoliitto-Seuran historia 1944–1974*. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
KÄRKKÄINEN, Markku 2009, *Festivaaliliike avasi laajan kansainvälisyyden suomalaisnuorille*. Teoksessa Nuorisotyön mieli ja merkitys. Toim. Minna Heikkinen. Nuorisotyön perinteen tallentaminen Nuoperi, Turun yliopisto, Turku. Jyväskylä, Gummerus Kirjapaino Oy.
LEINO, Eino 1926, *Kootut teokset 1*. Katkelma runosta Hymyilevä Apollo.
PERHO, Kalevi 1985, *Neljä vuosikymmentä suomalais-neuvostoliittolaista nuorisoyhteistyötä*. Teoksessa 40 vuotta ystävyyden ja yhteistyön puolesta. Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Turun piirijärjestö ry:n 40-vuotisesta toiminnasta. Toim. Sulho Koskinen. SNS:n Turun piirijärjestö r.y. Turku, Painotalo Gillot Oy.
SUOMINEN, Hilja 1985, *Matkailu ja ystävyysseuratyö*. Teoksessa 40 vuotta ystävyyden ja yhteistyön puolesta. Suomi-Neuvostoliitto-Seuran Turun piirijärjestö ry:n 40-vuotisesta toiminnasta. Toim. Sulho Koskinen. SNS:n Turun piirijärjestö r.y. Turku, Painotalo Gillot Oy.

Muut painamattomat lähteet

- KREKOLA, Joni 1994, *Helsingin nuorisofestivaalit ja niiden vastustus Suomessa 1960–1962*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, poliittisen historian laitos.
- LAITINEN, Kaija 2000, *Virallista ystävyyttä: Suomen ja Neuvostoliiton välinen ystävyyskaupunkitoiminta 1950-luvulta Neuvostoliiton hajoamiseen*. Poliittisen historian pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopisto, poliittisen historian laitos.
- TIILIKKALA, Maria 2008, *Hyvät ystävät, eläköön yhteistyö!* – Nuorison ystävyystoimintaa Suomen ja Neuvostoliiton välillä. Kansatieteen proseminaaritutkielma, Turun yliopisto, Kulttuurien tutkimuksen laitos.
- Toimintakertomus 2003, Nuoperi – Nuorisotyön perinteen tallentaminen.
- TUOMINEN, Okko 2005, *Osallistumisväyliä risteyksen nuorisolle. Raision kunnallisen nuorisotoimen historia ja nuorisotyön kehitys 1956–2003*. Raision kaupunki, Nuorisopalvelut.

Sanomalehtiartikkelit

Demari

- 12.8.1977, Ystävyysfestivaali alkaa Lahdessa.
- 16.8.1977, Lahden festivaalit osoittivat: Nuoriso jatkaa hyvien suhteiden lujittamista.

Etelä-Suomen Sanomat

- 12.8.1977, Sata neuvostoliittolaista saapui festivaaleihin.

Helsingin Sanomat

- 16.9.2007, Ystävyyskaupunkeja hankitaan nyt Kiinasta. Kiinalaiset kaupungit tärkeitä etenkin yritysten kannalta. Kuntaliitokset ja rahapula voivat karsia ystävyyskaupunkeja. Silja Puttonen.
- 18.8.2008, Kuntaliitokset vähentävät ystävyyskuntia. Uusilla suurkunnilla on edessään vanhojen ystävien karsinta. Irina Vähäsarja.

Kansan Uutiset

- 22.11.1975, Turun nuorisolla rauhanseminaari.
- 5.4.1977, Nuoriso valmistautuu Suomen ja N-liiton ystävyysfestivaaleihin.
- 6.8.1977, Ystävyysjuhla ovella: Festivaali koskee koko maan nuoria.
- 14.8.1977, Ystävyyden laulu soi Lahdessa. Luottamus ja optimismi täytti nuorten mielet festivaalissa. Laura Väisänen.
- 15.8.1977, Festivaali osoitus nuorten vastuuntunnosta. Yhteistyön sävelet sykkivät. Laura Väisänen.
- 15.8.1977, Pääjuhla huokui ystävyyden lämpöä. Pentti Mäkinen.
- 15.8.1977, Ystävyysfestivaali elämys ensikertalaisille.
- 2.7.1979, Ystävyyden juna lähti laulujen saattamana.
- 4.7.1979, Riika, Vilna ja Tbilisi, odottavat suomalaisia. Uolevi Mattila.
- 23.5.1987, Turun ja Leningradin nuoret: Suorat ohjelmat ja rock ystävyyttä laajentamaan.
- 29.5.1987, "Liturgiat pois, tilalle yhdessä tekeminen".

Keskusta

- 7–8/1977, Ystävyysfestivaali – merkkitapahtuma.

Maailma ja Me

- n:o 10, lokakuu 1977, Kansanjuhlan tunnelmaa.
- n:o 10, lokakuu 1977, Erilaiset tyytyväiset.

Rannikkoseutu

- 11.6.1982, Rockia, valokuvia ja piirustuksia viemisinä. Raisiolaiset Kingiseppissä.
- 10.7.1990, Raision ja Kingiseppin nuoret vuoroin vieraissa.

Suomenmaa

- 13.7.1979, Uusi rengas ystävyysketjuun.

Turun Päivälehti

- 14.11.1973, Ystävyyskaupunkitoimintaa pyrittävä laajentamaan.
- 6.11.1976, Vallankumouksen vuosijuhla Turussa.
- 22.11.1978, Leningradin nuorisovaltuuskunta Turussa.
- 10.3.1988, Lähde matkalle ystävyyskaupunkiin.

Turun Sanomat

- 27.5.1987, Nuoret toivovat suoria kontakteja rajan yli.

